

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Politologických Studií

Anna Fanturová

**Nový regionalismus v praxi:
Strategické partnerství mezi Evropskou unií
a MERCOSUR**

Diplomová práce

Praha 2013

Autor práce: Anna Fanturová
Vedoucí práce: PhDr. Irah Kučerová, Ph.D.
Rok obhajoby: 2013

Bibliografický záznam

FANTUROVÁ, Anna. *Nový regionalismus v praxi: strategické partnerství mezi Evropskou unií a Mercosur*. Praha, 2013. 100 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce PhDr. Irah Kučerová, Ph.D.

Abstrakt

Tématem této diplomové práce jsou vztahy mezi Evropskou unií a Mercosur, které jsou od roku 1995 zaměřené na uzavření interregionální asociační dohody. Práce je zpracovaná jako jedinečná případová studie, přičemž zkoumaný případ je definován jako „strategické partnerství mezi EU a Mercosur v kontextu nového regionalismu“. Práce sestává ze třech hlavních kapitol. První kapitola nejprve vysvětluje fenomény nový regionalismus a interregionalismus a pojednává o dvou teoretických přístupech k regionální integraci – neofunkcionalistickém a intergovernmentálním. Předmětem druhé kapitoly je charakteristika Mercosur a analýza vztahů mezi EU a Mercosur od roku 1991 do současnosti. Ve třetí kapitole práce analyzuje jednotlivé pilíře budoucí asociační dohody a snaží se odpovědět na otázku, jaké efekty očekávají EU a Mercosur od uzavření interregionální asociační dohody a jaké jsou hlavní překážky bránící úspěšnému ukončení vyjednávání. Zvláštní pozornost je věnována obchodní kapitole asociační dohody, konkrétně obchodu s agrární produkcí.

Abstract

This thesis deals with the interregional relations between the European Union and Mercosur. It is approached as a single case study where the examined case is defined as “the strategic partnership between the European Union and Mercosur in the context of new regionalism”. The thesis consists of three main chapters. The first chapter explains the phenomenon of new regionalism and interregionalism and deals with two theoretical approaches to regional integration – neofunctionalist and intergovernmental. The subject of the second chapter is the development of regional integration within Mercosur and the analysis of the relations between the EU and Mercosur from the early 1990's till present. The current negotiations between the two regions are aimed at the

conclusion of the Association Agreement creating free trade area and consisting of three pillars: political dialogue, cooperation and trade. The negotiations were officially launched in 1999, later suspended in 2004 and re-launched at Madrid Summit in 2010. The thesis seeks to find out how the EU and Mercosur are motivated to sign the agreement and what are the main obstacles blocking the successful conclusion of the negotiation process. To this end, the third chapter analyzes the three pillars of the Association agreement under negotiation paying special attention to the trade pillar and liberalization of trade with agricultural goods.

Klíčová slova

Nový regionalismus, interregionalismus, Evropská unie, vnější ekonomické vztahy EU, Mercosur, asociační dohoda.

Keywords

New regionalism, interregionalism, European Union, external economic relations of the EU, Mercosur, association agreement.

Rozsah práce

Rozsah této práce včetně úvodu a závěru (bez poznámek pod čarou) je 25 007 slov a 180 879 znaků včetně mezer.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 17.5.2013

Anna Fanturová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Irah Kučerové, Ph.D. za ochotu a cenné rady, které pro mě byly během zpracování této práce velkým přínosem.

Obsah

<i>SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK</i>	<i>VIII</i>
<i>SEZNAM TABULEK A GRAFŮ</i>	<i>XI</i>
<i>ÚVOD</i>	<i>1</i>
<i>1. REGIONALISMUS – STARÝ A NOVÝ</i>	<i>7</i>
1.1. REGIONALISMUS - DEFINICE A TYPOLOGIE	7
1.2. VÝVOJ SMĚREM K NOVÉMU REGIONALISMU	11
1.3. VNĚJŠÍ EKONOMICKÉ VZTAHY EU V KONTEXTU NOVÉHO REGIONALISMU	14
1.3.1. <i>Evropská unie a Latinská Amerika</i>	18
1.4. TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K REGIONÁLNÍ INTEGRACI.....	21
1.4.1. <i>Neofunkcionalismus</i>	22
1.4.2. <i>Intergovernmentalismus</i>	23
<i>2. MERCOSUR</i>	<i>28</i>
2.1. REGIONÁLNÍ EKONOMICKÁ INTEGRACE V ROZVOJOVÉM SVĚTĚ.....	28
2.2. INTEGRAČNÍ PROCESY V LATINSKÉ AMERICE	29
2.3. MERCOSUR: NEDOKONALÉ, AVŠAK PEVNÉ INTEGRAČNÍ JÁDRO LATINSKÉ AMERIKY	32
2.4. VÝVOJ VZTAHŮ EU A MERCOSUR OD ROKU 1991	36
<i>3. ASOCIAČNÍ DOHODA EU – MERCOSUR</i>	<i>41</i>
3.1. ASOCIAČNÍ DOHODA JAKO TYP MEZINÁRODNÍ SMLOUVY UZAVÍRANÝ EVROPSKOU UNÍÍ	41
3.2. MOTIVY EU A MERCOSUR PRO UZAVŘENÍ ASOCIAČNÍ DOHODY	42
3.3. TŘI PILÍŘE ASOCIAČNÍ DOHODY EU - MERCOSUR	47
3.3.1. <i>Politický dialog</i>	48
3.3.2. <i>Spolupráce</i>	51
3.3.3. <i>Obchodní kapitola</i>	55
3.4. DOPADY UZAVŘENÍ ASOCIAČNÍ DOHODY EU – MERCOSUR	70
3.4.1. <i>Zemědělství</i>	79
3.5. PŘÍČINY NEÚSPĚCHU A STAGNACE VYJEDNÁVÁNÍ O ASOCIAČNÍ DOHODĚ	90
<i>ZÁVĚR</i>	<i>97</i>
<i>SUMMARY</i>	<i>100</i>
<i>PŘÍLOHY</i>	<i>101</i>
<i>SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ</i>	<i>110</i>
<i>PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE</i>	<i>122</i>

Seznam použitých zkratk

AANZFTA	ASEAN-Australia-New Zealand Free Trade Area Zóna volného obchodu mezi Austrálií, Novým Zélandem a ASEAN
ACP	země Afriky, Karibiku, Pacifiku
AFTA	ASEAN Free Trade Area Zóna volného obchodu ASEAN
AMA	Agricultural market access Přístup na trh se zemědělskými výrobky
ANZCERTA	Australia New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement Smlouva o ekonomické integraci mezi Austrálií a Novým Zélandem
APEC	Asia Pacific Economic Cooperation Asijsko-pacifické hospodářské společenství
ASEAN	Association of South East Asian Nations Sdružení národů jihovýchodní Asie
BNC	Biregional Negotiations Committee Biregionální negociační výbor
BRICS	Brazílie, Rusko, Indie, Čína a Jihoafrická republika
CACM	Central American Common Market Středoamerický společný trh
CAN	Comunidad Andina de Naciones Andské společenství národů (Andský pakt)
CAP	Common Agricultural Policy Společné zemědělská politika
CARICOM	Caribbean Community and Common Market Karibské společenství a společný trh
CARIFORUM	Forum of the Caribbean Group of African, Caribbean and Pacific States (ACP) Fórum karibských států ACP
CELAC	Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños

	Společenství latinskoamerických a karibských států
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES/EU	Evropská společenství / Evropská unie
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU27	27 členských států Evropské unie
FDI	Foreign direct investment Přímé zahraniční investice
FTAA	Free Trade Area of the Americas Celoamerická zóna volného obchodu
GATS	General Agreement on Trade in Services Všeobecná dohoda o obchodu službami
GATT	General Agreement on Tarrifs and Trade Všeobecná dohoda o clech a obchodu
GSP	Generalised Scheme of Preferences Všeobecný systém preferencí
HDP	Hrubý domácí produkt
IBSA	India, Brazil, South Africa Indie, Brazílie, Jižní Afrika
LAC	Latin America and the Caribbean země Latinské Ameriky a Karibiku
MERCOSUR	Mercado Común del Sur Společný trh jihu
MFN	Most Favoured Nation Doložka nejvyšších výhod
NAFTA	North American Free Trade Agreement Severoamerická dohoda o volném obchodu
NAMA	Non-Agricultural market access Přístup na trh s nezemědělskými výrobky
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
PZI	Přímé zahraniční investice
RSP	Regional Strategy Paper Regionální strategický dokument

SACU	Southern-African Customs Union Jihoafriická celní unie
SADC	Southern African Development Community Jihoafriické rozvojové společenství
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SIA	Sustainability Impact Assessment
SICA	Sistema de la Integración Centroamericana Středoamerický integrační systém
SITC	Standard International Trade Classification Standardní mezinárodní obchodní klasifikace
SVT	Společný vnější tarif
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
TRIPS	Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví
USD	United States dollar Americký dolar
WTO	World Trade Organization Světová obchodní organizace

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek:

Tabulka č. 1	System vnějších dohod EU
Tabulka č. 2	Základní ukazatele členských států Mercosur
Tabulka č. 3	Přehled bilaterálních dohod uzavřených mezi EU a členskými státy Mercosur v 90. letech
Tabulka č. 4	Přehled vyjednávacích kol EU a Mercosur v rámci Biregionálního negociačního výboru v letech 2000 - 2004
Tabulka č. 5	Přehled vyjednávacích kol EU a Mercosur od obnovení vyjednávání v květnu 2010
Tabulka č. 6	Importní partneři EU v roce 2011
Tabulka č. 7	Exportní partneři EU v roce 2011
Tabulka č. 8	Obchodní partneři EU v roce 2011
Tabulka č. 9	Importní partneři Mercosur v roce 2011
Tabulka č. 10	Exportní partneři Mercosur v roce 2011
Tabulka č. 11	Importní partneři Mercosur v roce 2011

Seznam grafů:

Graf. č. 1	Roční růst HDP členských států Mercosur 2008-2011
Graf. č. 2	HDP členských států Mercosur 2008-2011
Graf. č. 3	Obchod EU s Mercosur 2007-2011
Graf. č. 4	Obchod Mercosur s EU 2007-2011
Graf. č. 5	Obchod službami EU s Mercosur 2007-2011
Graf. č. 6	Objem přímých zahraničních investic EU a Mercosur 2007-2011
Graf. č. 7	Toky přímých zahraničních investic mezi EU a Mercosur 2007-2011
Graf. č. 8	Obchod EU s Venezuelou 2007-2011
Graf. č. 9	Obchod EU s Mercosur se zemědělskými produkty (AMA)
Graf. č. 10	Obchod EU s Mercosur s nezemědělskými produkty (NAMA)

Úvod

Vymezení tématu diplomové práce

Tématem této diplomové práce jsou vztahy mezi Evropskou unií a Společným trhem jihu (*Mercado Común del Sur – Mercosur*), které jsou od roku 1995 zaměřené na uzavření interregionální asociační dohody.

Mercosur je latinskoamerické integrační uskupení, které vzniklo v roce 1991 na základě Smlouvy z Asunciónu, kterou podepsali zakládající členové Argentina, Brazílie, Paraguay a Uruguay. Pátým členským státem Mercosur se v červenci 2012 stala Venezuela.

Ve vnějších ekonomických vztazích Evropské unie zaujímají vztahy s latinskoamerickými zeměmi dlouhodobě velmi významné místo, a to zejména díky pevným historickým, jazykovým a kulturním vazbám spojujícím oba regiony. Regionální integraci Mercosur Evropská unie podporuje od samotného počátku a k podpisu první smlouvy o vzájemné spolupráci došlo již v roce 1992 (Dohoda o interinstitucionální spolupráci). Za skutečný milník ve vzájemných vztazích a počátek budování strategického partnerství mezi regiony je však považována až Interregionální rámcová dohoda o spolupráci z roku 1995, jež si stanovila za cíl stát se základem pro budoucí vytvoření interregionální asociace mezi Evropskou unií a Mercosur.

Od roku 1995 prošly vztahy Evropské unie a Mercosur mnohými peripetemi. V roce 1999 bylo oficiálně zahájeno vyjednávání směřující k uzavření asociační dohody, k němuž se na podzim roku 2004 skutečně schylovalo. Jednání se však ocitlo ve slepé uličce, jelikož ani jedna strana nebyla s nabídkou přístupu na trh svého partnera spokojená a vyjednávání bylo pozastaveno. Evropská komise téměř po šesti letech iniciovala obnovení vyjednávacího procesu a představitelé EU a Mercosur se k němu zavázali na summitu EU a latinskoamerických zemí v květnu 2000 v Madridu. Vyjednávání však do dnešního dne nebylo úspěšné a asociační dohodu mezi partnerskými regiony se doposud nepodařilo uzavřít.

Proces navazování užších vztahů a vyjednávání o asociační dohodě mezi Evropskou unií a Mercosur se odehrává v kontextu nového regionalismu, fenoménu, který se stal jedním z hlavních určujících znaků současné světové ekonomiky a mezinárodních ekonomických vztahů. Nový regionalismus můžeme definovat jako poslední vývojovou

fázi regionalismu, jejíž počátky sahají do přelomu 80. a 90. let 20. století, a jejímž hlavním definičním znakem je nárůst počtu a forem regionálních (především ekonomických) integračních dohod doprovázený bezprecedentním rozmachem mezinárodního obchodu a investic. Vznik a fungování Mercosur zapadá do kontextu nového regionalismu jak časově, tak obsahově a je jedním z jeho dynamických projevů. Pro etapu nového regionalismu je typický rovněž vznik nových forem regionální integrace ve světové ekonomice, mezi něž patří interregionalismus, integrační schéma, jehož aktéry jsou různá regionální integrační uskupení. Jedním z příkladů interregionální integrace je právě budoucí propojení EU a Mercosur prostřednictvím asociační dohody.

O *strategičnosti* se v souvislosti s partnerstvím mezi Evropskou unií a Mercosur hovoří zejména z důvodu značného ekonomického potenciálu, jímž členské státy Mercosur disponují. To platí zejména o Brazílii, členském státu uskupení BRICS, která jak v rámci uskupení Mercosur, tak v rámci celého latinskoamerického regionu hraje roli ekonomické velmoci a jejíž ekonomický a politický význam v celosvětovém měřítku neustále narůstá. Dalším důvodem je silná obchodní a ekonomická propojenost regionů, kdy Evropská unie představuje vůbec nejvýznamnějšího obchodního partnera Mercosur, nejvýznamnějšího zahraničního investora a hlavního poskytovatele rozvojové pomoci regionu.

Asociační dohoda, jejíž součástí má být vytvoření zóny volného obchodu zahrnující nejen obchod se zbožím a službami, ale také investice a veřejné zakázky, má být založena na třech pilířích, jimiž jsou: politický dialog, spolupráce a obchodní kapitola. Obchodní kapitola představuje nejvýznamnější a nejrozsáhlejší, ale zároveň také nejproblematičtější pilíř asociační dohody.

Dle očekávání Evropské unie a Mercosur by ambiciózní a vyvážená asociační dohoda měla oběma regionům přinést rozsáhlé politické a hospodářské výhody. Vyjednávání je však dlouhodobě komplikováno řadou rozporů a problematických témat, z nichž naprostá většina se nachází v obchodní kapitole budoucí asociační dohody.

Význam zvoleného tématu vyplývá zejména z klíčové role, jakou hraje regionalismus a regionální integrace v současných mezinárodních ekonomických vztazích. Evropská unie v tomto kontextu představuje vůbec nejhlubší a nejpokročilejší regionální integraci ve světové ekonomice. Postavení Mercosur je rovněž významné, jelikož vznik a fungování tohoto integračního uskupení je nejen projevem nového regionalismu, ale zároveň (navzdory určitým nedostatkům) příkladem doposud nejúspěšnějšího

integračního projektu v Latinské Americe. Vytvořením zóny volného obchodu mezi Evropskou unií by došlo k intenzivnímu propojení dvou ekonomicky, politicky a strategicky významných regionů a k vytvoření doposud největší zóny volného obchodu na světě. Vybrané téma je důležité i z toho důvodu, že Evropská unie klade na budování vztahů a rozvíjení spolupráce s Mercosur mimořádný důraz a v interregionálním partnerství spatřuje velkou perspektivu. Uzavření asociační dohody s Mercosur tak spadá mezi prvořadě priority v rámci vnějších ekonomických vztahů Evropské unie. Podstatným aspektem tématu je také jeho aktuálnost, jelikož vyjednávání mezi Evropskou unií a Mercosur ještě není ukončené a do konce roku 2013 by mělo dojít k jeho zásadnímu posunu.

Metodologie

Co se týče metodologie, diplomová práce je zpracovaná jako jedinečná případová studie. Charakteristickým rysem jedinečných případových studií je „*úsilí o celostní a hluboké porozumění komplexním fenoménům bez ambice přispět k prohloubení poznání o fenoménech jiných.*“¹ Předmětem práce je tedy studium případu, který je zkoumán pro jeho jedinečnost.

Zkoumaný případ je definovaný jako „strategické partnerství mezi Evropskou unií a Mercosur v kontextu nového regionalismu“. Časově je případ ohraničený lety 1991 až 2013. Konkrétní metodou sběru a vyhodnocení informací je zejména analýza dokumentů a statistických dat.

Hlavní výzkumné otázky, jejichž zodpovězení je cílem diplomové práce, jsou stanoveny následovně:

- Jaké výsledky očekávají Evropská unie a Mercosur od uzavření interregionální asociační dohody?
- Z jakých důvodů vyjednávání směřující k uzavření asociační dohody stagnuje?

---

¹ DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 255 s. ISBN 978-807-3673-857, s. 34

Cílem diplomové práce je také ověření, případně vyvrácení, následujících hypotéz:

1. Dohoda o interregionálním partnerství mezi Evropskou unií a Mercosur posílí a prohloubí vztahy těchto celků jak v ekonomické a politické oblasti, tak v oblasti vzájemné spolupráce a dohodu můžeme považovat za živý projev nového regionalismu.
2. Spory v otázce zemědělství jsou hlavní příčinou stagnace procesu uzavření asociační dohody mezi Evropskou unií a Mercosur.

Struktura a cíle diplomové práce

Diplomová práce je členěna na tři hlavní kapitoly. První kapitola nejprve definuje regionalismus jako jeden ze základních trendů vývoje současné světové ekonomiky a následně zasazuje vztahy Evropské unie a Mercosur do kontextu vnějších ekonomických vztahů EU a nového regionalismu. Součástí první kapitoly je pojednání o regionální integraci z teoretického hlediska, konkrétně z pohledu dvou teoretických směrů – neofunkcionalismu a intergovernmentalismu. Stejně jako tyto dva teoretické přístupy je i samotná regionální integrace v Evropské unii a Mercosur založená na dvou protichůdných paradigmatech – supranacionálním (nadvládním) a intergovernmentálním (mezivládním).

Druhá kapitola diplomové práce se zabývá charakteristikou integračního uskupení Mercosur a jeho vývojem, který je nastíněn v souvislosti s vývojem dalších integračních procesů v latinskoamerickém regionu a v rozvojovém světě jako takovém. Kapitola se dále zaměřuje na vývoj vztahů mezi Evropskou unií a Mercosur a na průběh vyjednávání o asociační dohodě.

Třetí kapitola je pro zodpovězení stanovených výzkumných otázek a potvrzení či vyvrácení hypotéz klíčová. Jejím obsahem je analýza potenciální asociační dohody, k jejímuž uzavření vyjednávání mezi EU a Mercosur směřuje. Cílem této kapitoly je mimo jiné odpovědět na otázku, z jakých důvodů Evropská unie a Mercosur o uzavření interregionální asociační dohody usilují. Kapitola zkoumá jednotlivé pilíře asociační dohody a zaměřuje se na obchodní kapitolu, která je považována za základní kámen asociační dohody. Součástí třetí kapitoly je také detailní analýza současných ekonomických a obchodních vztahů EU a Mercosur, jejíž výsledky jsou ilustrovány prostřednictvím grafů.

Dalším úkolem třetí kapitoly je poskytnout odpověď na otázku, jaké jsou potenciální dopady uzavření asociační dohody a vytvoření zóny volného obchodu pro Evropskou unii a Mercosur. V souvislosti s touto otázkou je zvláštní pozornost věnována agrárnímu sektoru, a to z toho důvodu, že zemědělství je všeobecně považováno za nejcitlivější a nejvíce spornou otázku ve vyjednávání. Tato část práce se dále zabývá otázkami, jaké jsou hlavní důvody dosavadního neúspěchu vyjednávání o asociační dohodě, jak významnou roli ve vyjednávání hraje zemědělství a do jaké míry představuje agrární sektor překážku pro uzavření asociační dohody. Cílem této kapitoly je také určit, jaké další faktory jsou příčinou dosavadního neúspěchu vyjednávacího procesu.

Stav dosavadního výzkumu a zhodnocení literatury

Je třeba zmínit, že téma interregionálního partnerství mezi Evropskou unií a Mercosur se v posledních letech těší značnému zájmu ze strany ekonomů, politologů a odborníků na problematiku mezinárodních vztahů. Z tohoto důvodu k tématu existuje značné množství zdrojů informací v podobě monografií a akademických prací.

Poměrně častým nedostatkem některých prací je však neucelenost, respektive zaměření se pouze na jeden (nejčastěji ekonomický) aspekt interregionálního partnerství, v důsledku čehož tyto práce nepostihují téma komplexně a v širších souvislostech. Kromě toho velká část prací věnujících se tomuto tématu vznikla v období do roku 2010 a období od okamžiku znovuzahájení vyjednávání o asociační dohodě (od května 2010) je v odborné literatuře doposud nedostatečně reflektováno.

Téma asociační dohody a vytvoření zóny volného obchodu mezi EU a Mercosur je v posledních letech také předmětem řady studií, jejichž cílem je vyhodnotit, jaké pozitivní a negativní dopady může asociační dohoda oběma regionům přinést. Tyto studie, jejichž častým zadavatelem je Evropská komise, představují velmi významný a užitečný prostředek pro studium tématu a tyto studie se staly významným zdrojem informací při zpracování této diplomové práce.

Dalšími zdroji informací a dat pro účely této diplomové práce jsou články z odborných periodik (převážně zahraniční provenience), monografie a oficiální dokumenty (tiskové zprávy, usnesení, akční programy, pracovní dokumenty evropských institucí atd.). Značný význam pro zpracování tématu mají také primární zdroje, zejména smlouvy mezinárodního charakteru (např. Interregionální rámcová smlouva o spolupráci mezi EU a Mercosur) a smlouvy tvořící právní rámec Evropské unie a Mercosur (Smlouva

z Asunciónu, Smlouva o fungování Evropské unie atd.). Dalším významným zdrojem informací jsou statistická data vydaná například Světovou bankou nebo Eurostatem, která se stala základem pro analýzu obchodních a ekonomických vztahů mezi Evropskou unií a Mercosur.

1. Regionalismus – starý a nový

1.1. Regionalismus - definice a typologie

Regionalismus spolu s globalizací a multilateralismem představuje jeden ze tří základních trendů vývoje současné světové ekonomiky.² „*Paralelně s procesem globalizace ..., jenž vede k univerzalizaci světové ekonomiky, působí proces fragmentace (diferenciace), který má za následek její rozklad na menší hospodářské celky. Územním projevem fragmentace světové ekonomiky je proces, který je označován jako regionalismus.*“³

Základ regionalismu tvoří *region*, jenž můžeme definovat jako územní celek vyznačující se specifickými ekonomickými, politickými, sociálními a kulturními rysy.⁴ V teorii regionalismu regiony představují seskupení dvou nebo více států, která nabývají určitého stupně integrace.⁵

Definicí regionalismu existuje celá řada. Jednu z nich nabízí Eva Cihelková (2007), podle níž můžeme regionalismus chápat jako „*obchodní, resp. hospodářskou politiku státu, která vede k liberalizaci vztahů mezi dvěma či více zeměmi a přispívá tak k jejich těsnějším vazbám a vzájemné integraci*“.⁶

Definici regionalismu nabízí také Irah Kučerová (2006), přičemž se zaměřuje na státy jako jednotlivé aktéry světové ekonomiky a jejich strategii v rámci mezinárodních ekonomických vztahů. Regionalismus potom definuje jako systémový přístup k ovlivňování vlastní pozice v rámci mezinárodních vztahů, tzn. jako záměrné usměrňování regionální determinace vlastních ekonomických subjektů⁷, nebo jako praktikovanou zahraniční politiku a to nejen v hospodářské sféře.⁸ „*Regionalismus jako*

---

² V rámci regionálních integračních dohod probíhá v současné době více než jedna třetina, někdy bývá uváděna až jedna polovina světového obchodu. Světová obchodní organizace v lednu 2013 registrovala 354 platných regionálních obchodních dohod (WTO: Regional Trade Agreements. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/region_e/region_e.htm) [cit. 5. 3. 2013]

³ CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: regiony a integrace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002, 244 s. ISBN 80-247-0193-6, s. 15

⁴ CIHELKOVÁ (2002), s. 16

⁵ CIHELKOVÁ, Eva. *Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie)*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007, xxviii, 361 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-807-1798-088, s. 5

⁶ CIHELKOVÁ (2007), s. 3

⁷ KUČEROVÁ, Irah. Regionalismus Evropy v rozvojovém světě. In: *Chudoba a bohatství v současném světě: sborník z konference*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 8086898865, s. 80

⁸ KUČEROVÁ (2006), Regionalismus Evropy v rozvojovém světě, s. 82

součást hospodářské politiky státu se zaměřuje na využívání regionálních komparativních výhod a posílení své odolnosti na základě využití regionálního kontextu, mimo jiné jako systémový přístup k ochraně vlastních zájmů.“⁹

Je důležité rozlišovat a nezaměňovat pojmy *regionalismus* a *regionalizace*. Regionalizaci chápeme jako rozvoj regionálních kontaktů v hospodářské sféře, tedy jako objektivní proces rozvíjející se od 40. let 20. století. Hlavní determinantou tohoto procesu byly difference ve vybavenosti zdroji a jeho výsledkem identifikace teritoriálních sfér zájmů jednotlivých ekonomických subjektů. Oproti tomu je regionalismus spojený s cíleným ovlivňováním mezinárodních vztahů a je výsledkem strategií vlád v ekonomické, politické a bezpečnostní sféře. Hlavní hybnou silou regionalismu je od poloviny 20. století proces ekonomické integrace. V důsledku toho často dochází k záměně *regionalismu* s výše popsaným pojmem *regionalizace*, avšak působnost regionalismu sféru integračních aktivit značně přesahuje.¹⁰

Regionalismus je fenoménem, který se vyvíjí a podléhá několika typům členění. Jednou ze základních typologií je rozlišení mezi tzv. mělkým a hlubokým regionalismem, jehož autorem je Richard E. Baldwin. Tato typologie v podstatě odpovídá chronologickému vývoji regionalismu. Tzv. mělký regionalismus (*shallow regionalism*) se v minulosti projevoval pronikáním firem i států na nové zahraniční trhy a do nových teritorií a jeho nástrojem byla především liberalizace mezinárodního obchodu. Hluboký regionalismus (*deep regionalism*) představuje další vývojový stupeň regionalismu a je spojený s koncem 20. století a s procesy ekonomické integrace, globalizace a institucionalizace mezinárodní spolupráce. O hlubokém regionalismu dnes hovoříme zejména v souvislosti s Evropskou unií a to z důvodu její sofistikované institucionální struktury a hluboké integraci členských států.¹¹ „*Evropská unie je nejpokročilejší regionální integrací ve světové ekonomice, protože ve svém vývoji dosáhla formálně i institucionálně nejvyšších stupňů, tj. Evropská unie je nejhlubší regionální integrací ve světě.*“¹² Pavel Neumann (2004) nicméně zdůrazňuje, že prohlubování forem integrace

---

⁹ KUČEROVÁ, Irah. Teoretické aspekty regionalismu EU. In: KOCOUREK, A. - ŠIMANOVÁ, J., ed. *Liberecké ekonomické fórum*. 1. vyd. Liberec: Hospodářská fakulta TU Liberec, 2007, s. 120-129. ISBN 978-80-7372-244-9, s. 120

¹⁰ KUČEROVÁ, Irah. Nový regionalismus versus geografický regionalismus. In: *Institucionalizace a decentralizace v Evropské unii: (příspěvky z konference konané 11. listopadu 2005)*. Praha: IPS FSV UK, 2006, s. 67-89. ISBN 8023969811, s. 68-71

¹¹ KUČEROVÁ (2006), *Regionalismus Evropy v rozvojovém světě*, s. 81

¹² HNÁT, Pavel. *Globální politická ekonomie nového regionalismu a Evropská unie*. Praha, 2009. 219 s. Doktorská disertační práce. Vysoká škola ekonomická. Vedoucí práce prof. Ing. Eva Cihelková, CSc., s. 128

projevující se dohodami, které představují komplexní řešení vzájemných ekonomických vztahů, nikoliv pouhé odstraňování obchodních bariér, se již netýká výhradně Evropské unie, která byla donedávna považována za jediný příklad hluboké integrace, nýbrž proniká i do dalších regionů světové ekonomiky.¹³

Hloubka regionalismu tedy odpovídá jednak dosaženému stupni (formě) integrace, tak i její institucionální struktuře. Vyjadřuje tedy, do jaké míry integrace ovlivňuje ekonomické vztahy jejích členských zemí. V podmínkách mělkého regionalismu tak regionální integrace nejčastěji nabývá forem zóny volného obchodu nebo celní unie a je založena primárně na odstraňování překážek pro pohyb ekonomických faktorů na hranicích členských států, tzn. liberalizaci vnějších vztahů, která výrazněji nezasahuje do vnitřního ekonomického prostředí ve státě. Regionální integrace v rámci hlubokého regionalismu se oproti tomu projevuje odstraňováním překážek i mimo hranice národních států a posouvá se do oblastí, jako jsou služby, kapitál a práce. Jelikož přesahuje rámec společného trhu a je spojená s výraznějšími zásahy do suverenity států, vyžaduje rozsáhlejší rozhodovací a výkonný institucionální rámec.¹⁴

Několika typům členění podléhají i samotná regionální uskupení. Jednou z možností jejich dělení je typologie podle počtu účastnících se států. Mluvíme o dvou základních kategoriích – dvoustranných (bilaterálních) a mnohostranných (multilaterálních) regionálních uskupeních. Smluvní strany regionální dohody však nemusí tvořit jen státy, mohou jimi být i jiné regionální celky. V tomto případě mohou nastat následující varianty: bilaterální dohoda mezi regionální integrací a další zemí, multilaterální dohoda mezi regionální integrací a skupinou zemí (upravující vnější ekonomické vztahy vůči celé skupině zemí, např. vztah EU a zemí ACP) a tzv. interregionalismus – regionální integrace, jejímiž signatáři jsou jiné regionální integrační celky. Ve světové ekonomice v současné době nalezneme jediný příklad takové komplexní dohody. Jedná se o Dohodu zakládající zónu volného obchodu mezi Austrálií a Novým Zélandem (ANZCERTA) na jedné straně a ASEAN na straně druhé (*Agreement Establishing the ASEAN - Australia-New Zealand Free Trade Area – AANZFTA*) podepsanou v únoru 2009. Do kategorie interregionální integrace spadá i vyjednávání o zóně volného obchodu mezi Evropskou unií a Mercosur. Dalšími projekty, které se nacházejí ve fázi vyjednávání, jsou zóna volného obchodu mezi AFTA (Zóna volného obchodu ASEAN)

---

¹³ NEUMANN, Pavel. Nový regionalismus ve světové ekonomice: Příklad Spojených států amerických v podmínkách západní hemisféry. *Mezinárodní vztahy*. 2004, č.4, s. 50-60.

¹⁴ CIHELKOVÁ (2007), s. 13-14

a Austrálií a Novým Zélandem (ANZCERTA), nebo MERCOSUR – SACU (Jihoafrická celní unie).¹⁵

Podstatou třetího dělení regionálních integračních uskupení je ekonomická úroveň smluvních stran integrace. Typologie zároveň vychází ze členění světové ekonomiky na tzv. země Severu a Jihu. Regionální integrace se na základě tohoto členění dělí na regionální dohody mezi rozvinutými zeměmi (Severo-severní integrace), mezi rozvojovými zeměmi (Jiho-jihní integrace) a dohody mezi oběma skupinami zemí navzájem (Severo-jihní integrace). Rodící se dohoda mezi EU a Mercosur spadá do této třetí kategorie, která představuje nejdynamičtější segment současného regionalismu, kdy Evropská unie představuje skupinu vyspělých zemí, zatímco Mercosur zastupuje uskupení zemí rozvojových.¹⁶

V rámci teorie regionalismu se setkáme také s termínem „otevřený regionalismus“. Tento přístup deklaruje vůči svým partnerům na mezinárodní scéně právě Evropská unie.¹⁷ Jedná se o koncepci, která se poprvé objevila v roce 1989 v souvislosti se vznikem APEC jako jeden ze základních principů jejího fungování.¹⁸ Otevřený regionalismus je přístupem překonávajícím rozpory mezi multilateralismem a regionalismem. Jeho základem je rostoucí regionální integrace ve shodě s pravidly mnohostranného obchodního systému, tzn., že výsledkem otevřeného regionalismu jsou regiony, které jsou preferenční a zároveň právně kompatibilní s pravidly WTO. Otevřený regionalismus si tak klade za cíl doplňovat a posilovat multilaterální systém volného obchodu a tím přispívat k regionálnímu i globálnímu ekonomickému růstu.¹⁹

---

¹⁵ CIHELKOVÁ, Eva. *Regionalismus a multilateralismus: základy nového světového obchodního řádu?*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, 373 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-196-3, s. 8-9

¹⁶ CIHELKOVÁ (2010), s. 9

¹⁷ KUČEROVÁ, Irah. Regionalismus EU v teoriích mezinárodních ekonomických vztahů. In: *Aktuální aspekty české a světové ekonomiky: seminář konaný u příležitosti mezinárodní konference Liberecké ekonomické fórum 2009 : 15.-16. září 2009 v Liberci*. V Liberci: Technická univerzita, 2009. ISBN 978-80-7372-536-5, s. 251

¹⁸ BERGSTEN, C. Fred. Open Regionalism. *The World Economy*. 1997, vol. 20, issue 5, s. 545-565.

DOI: 10.1111/1467-9701.00088, s. 545

¹⁹ CIHELKOVÁ (2002), s. 19;186

1.2. Vývoj směrem k novému regionalismu

„Regionalismus se vyvíjí, z původně jednoznačně geografického se koncem 20. století transformoval v tzv. nový regionalismus postavený již méně na geografické determinaci, o to více využívající institucionální standardizaci.“²⁰

Procesy založené na odstraňování diskriminačních překážek obchodu mezi státy a rozvíjení vzájemné spolupráce a koordinace, později označované jako *regionální integrace*, mají své kořeny ve 30. a 40. letech 20. století. Samotný pojem regionální integrace vznikl až počátkem 60. let, kdy se jeho charakteristika objevila v díle Bély Ballasy *Teorie Ekonomické Integrace (The Theory of Economic Integration)* z roku 1961. Nárůst počtu regionálních dohod byl zaznamenán již ve druhé vývojové etapě regionalismu během 50. až 80. let 20. století, kdy světové ekonomice dominovaly Spojené státy americké, v té době téměř výhradní zastávce multilaterálně orientované liberalizace.²¹ V 50. letech byl také vznikem tří Evropských společenství položen základ dosud nejpokročilejšího integračního projektu. Integrační procesy na evropském kontinentě (nejen Evropská společenství, ale také Evropské sdružení volného obchodu vzniklé roku 1959) se staly vzorem pro vznik dalších regionálních uskupení jak v rámci vyspělého, tak rozvojového světa. Navzdory neúspěchu mnoha integračních aktivit tohoto období docházelo k postupnému zintenzivňování procesu regionální integrace a začalo se hovořit o regionalismu jako takovém. Zánik bipolárního uspořádání světa na přelomu 80. a 90. let odstartoval komplex změn a procesů, které vedly k daleko širší liberalizaci v globálním měřítku a znamenaly tak nástup třetí vlny regionalismu, která zasáhla celou světovou ekonomiku. Pro tuto třetí vlnu, jenž v roce 1993 označil ekonom Jagdish Bhagwati termínem *nový regionalismus*²², je typický nejen vznik nových regionálních integračních projektů, ale také rozmach mezinárodního obchodu a zahraničních investic a oživení regionálních uskupení vzniklých během druhé vlny regionalismu. Nový regionalismus se od předchozích dvou etap vývoje regionalismu odlišuje zejména závazností norem a svou smluvní podstatou, jedná se totiž vždy o

---

²⁰ KUČEROVÁ (2007), s. 128-129

²¹ První dohodou o vytvoření zóny volného obchodu registrovanou u GATT byla dohoda mezi Nikaragou a Salvadorem z roku 1951. (CIHELKOVÁ (2010), s. 1-2)

²² BHAGWATI, Jagdish. Regionalism and Multilateralism: An Overview. In: DE MELO, Jaime a Arvind PANAGARIYA. *New dimensions in regional integration*. New York, NY, USA: Cambridge University Press, 1993. ISBN 0521444314.

smluvní integraci.²³ Významnou změnou, kterou nový regionalismus přináší, je také zvýšený důraz na institucionální prostředí namísto teritoriální blízkosti regionů. V podmínkách nového regionalismu tak dochází jednak k renesanci regionálních kontaktů, jednak k budování spolupráce s netradičními, často geograficky vzdálenými partnery.²⁴

Björn Hettne (2003) shrnuje odlišnosti „starého“ a nového regionalismu následovně:

- a) nový regionalismus představuje rozsáhlý multidimenzionální program zahrnující nejen ekonomické, ale i bezpečnostní, environmentální a další otázky. Starý regionalismus byl oproti tomu chápán jako podpora obchodu opírající se převážně o regionální, nikoliv multilaterální dohody.
- b) nový regionalismus se může stát základem nového světového řádu, zatímco starý regionalismus byl považován za alternativu ke zvyšování mezinárodní směny a maximalizaci bohatství, případně dokonce za hrozbu multilaterálního uspořádání.
- c) nový regionalismus je kvalitativně odlišný a představuje širší transformaci světové ekonomiky. Narozdíl od starého regionalismu není nový regionalismus spojován s možností skrytého protekcionismu.²⁵

Termín *nový regionalismus* tedy označuje poslední etapu vývoje regionalismu, pro níž je charakteristický nárůst počtu i forem regionální (zejména ekonomické) integrace. Základem odlišností starého a nového regionalismu jsou změny:

- a) kvantitativní – které spočívají v zapojení nesrovnatelně většího počtu aktérů do regionalismu. Vliv regionalismu a regionálních tendencí se rozšiřuje na celou světovou ekonomiku. Kromě toho je regionalismus ve své třetí etapě dynamičtější a je ovlivňován různými přístupy ze strany jeho aktérů. Mimořádný vliv má sice pozdní, nicméně výrazné zapojení USA, Japonska a

---

²³ CIHELKOVÁ (2010), s. 1-3

²⁴ KUČEROVÁ (2006), Nový regionalismus versus geografický regionalismus, s. 83

²⁵ HETTNE, Björn. New Regionalism Revisited. In: SÖDERBAUM, Fredrik a Timothy M SHAW. *Theories of new regionalism: a Palgrave reader*. New York: Palgrave Macmillan, 2003. International political economy series (Palgrave Macmillan (Firm)). ISBN 140390197x, s. 24

Číny. Mongolsko zůstává v současné době jedinou členskou zemí WTO, která není členem nějakého regionálního uskupení.

- b) kvalitativní – jsou výsledkem komplexního přístupu k liberalizaci ekonomických vztahů, kterou je možné chápat jako reakci na zostřené konkurenční prostředí v podmínkách globalizace. Tento přístup spočívá v rozšiřování záběru regionálních dohod do nejdynamičtějších oblastí mezinárodních ekonomických vztahů (služby, investice, duševní vlastnictví, soutěžní politika atd.), ve snaze o soulad regionálních dohod s pravidly systému multilaterální liberalizace, projevující se inkorporací těchto zásad a pravidel do regionálních dohod, a také v nárůstu politické (ale také právní, kulturní atd.) dimenze regionálních dohod. V důsledku rostoucího spektra působnosti regionálních dohod dochází z prohlubování regionalismu, který nabývá vyšších forem ekonomické a jiné integrace, která je doprovázena snahou o flexibilitu regionálních uskupení. Vzorem regionální integrace odpovídající prvkům nového regionalismu je komplexní regionální dohoda založená na zóně volného obchodu, ale obsahující progresivní prvky společného trhu, jejíž široký záběr je vedle komplexní liberalizace všech sektorů ekonomiky založen na liberalizaci pohybu služeb, investic a pracovní síly a poměrně silným rámcem pravidel pro veřejné zakázky a hospodářskou soutěž. Institucionální struktura regionálních uskupení je poměrně slabá a je z velké části založena na mezivládní kooperaci participujících zemí. Na nadnárodní úrovni uskupení disponuje zpravidla jedním orgánem dohlížejícím nad plněním dohody a druhým pro účely řešení sporů.
- c) formální – souvisejí se vznikem nových typů regionální integrace ve světové ekonomice, jako je subregionalismus (vzájemné překrývání regionálních integrací), transregionalismus (regionální integrace překračující rozměr makroregionů světové ekonomiky), interregionalismus (aktéry regionální integrace jsou samostatně existující regionální integrační uskupení) a vytváření celokontinentálních regionálních uskupení.²⁶

---

²⁶CIHELKOVÁ (2010), s. VII.; 6-7

1.3. Vnější ekonomické vztahy EU v kontextu nového regionalismu

Evropská unie stejně jako jednotlivé suverénní státy buduje strategická partnerství a navazuje hierarchizované vztahy s ostatními subjekty mezinárodních vztahů. To znamená, že v rámci regionalismu jako teritoriálně zaměřené politiky má Evropská unie systémově uspořádané vztahy s jinými státy, případně se skupinami států. Co se týká rozvojových zemí, tak diferencovanost vztahů EU vůči nim odpovídá vnitřní diferencovanosti rozvojového světa jako takového. Kromě zemí ACP a Středomoří rozvíjí EU intenzivní partnerské vztahy právě se zeměmi Latinské Ameriky, pro Evropu strategicky významným regionem, a to mimo jiné formou transregionalismu (např. asociační dohoda s Chile a Mexikem) a interregionalismu (Mercosur).²⁷

Jak bylo již řečeno, Evropská unie je v současné době příkladem nejhlubší regionální integrace ve světové ekonomice. Mezi její prvenství patří rovněž nejhlubší a nejpropracovanější institucionální struktura, založená na kombinaci mezivládního a nadnárodního principu, čemuž odpovídá rozdělení pravomocí mezi jednotlivé orgány a způsob rozhodování. Důsledkem nadnárodního přístupu a přesunu kompetencí z národních států na úroveň orgánů EU je vznik společných politik, v jejichž rámci nemohou členské státy jednat samostatně a v nichž je veškerá kompetence přenesena na nadnárodní úroveň.²⁸

Do kategorie společných politik Evropské unie, v nichž komunitární orgány vládnou exkluzivními pravomocemi, patří i společná obchodní politika, jejíž vznik je společně s fungováním zóny volného obchodu a formulací společného vnějšího sazebníku (tzn. harmonizací cel pro importy ze třetích zemí) jednou z hlavních podmínek fungování celní unie.²⁹ Celní unie je tedy formou ekonomické integrace, která „*stojí na společně formulovaném přístupu k vnějším obchodním partnerům při vzájemné liberalizaci obchodu.*“³⁰

Společná obchodní politika a související vnější ekonomické vztahy byly již součástí Římské smlouvy z roku 1957 a jedná se tedy o nejstarší a nejvíce integrovanou část zahraničních vztahů Evropské unie. V obchodních vztazích na základě výlučné pravomoci jedná za členské státy Evropská komise, která předkládá návrhy obchodních

²⁷ KUČEROVÁ (2006), Regionalismus Evropy v rozvojovém světě, s. 92-93

²⁸ CIHELKOVÁ (2010), s. 202

²⁹ KUČEROVÁ, Irah. *Evropská unie: hospodářské politiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006, 347 s. ISBN 978-80-246-1212-6, s. 61;143

³⁰ KUČEROVÁ (2006), *Evropská unie: hospodářské politiky*, s. 143

opatření a je iniciátorem sjednávání mezinárodních obchodních dohod. Obchodně politická témata Komise konzultuje se členskými státy na půdě speciálního výboru ustaveného Radou EU a řízeného představitelem státu, který Radě předsedá.³¹

Smlouva o fungování Evropské unie uvádí základní rysy společné obchodní politiky v Článku 207 (bývalý článek 133 Smlouvy o ES): „*Společná obchodní politika se zakládá na jednotných zásadách, zejména pokud jde o úpravy celních sazeb, uzavírání celních a obchodních dohod týkajících se obchodu zbožím a službami, obchodní aspekty duševního vlastnictví, přímé zahraniční investice, sjednocování liberalizačních opatření, vývozní politiku a opatření na ochranu obchodu, jako jsou opatření pro případ dumpingu a subvencování. Společná obchodní politika je prováděna v rámci zásad a cílů vnější činnosti Unie.*“³²

Vnější ekonomické vztahy Evropské unie vůči státům, regionům a integračním celkům jsou založené z velké části na regionálních obchodních dohodách³³ a dohromady tvoří tzv. systém vnějších dohod EU.³⁴ Představují významný fenomén současné světové ekonomiky a jsou příkladem dynamického rozvoje regionalismu. Přestože jsou tyto vztahy ze strany Evropské unie budovány dlouhodobě a nemohou být souhrnně vnímány jako produkt nového regionalismu, díky novému regionalismu absorbují nové prvky a dochází v jejich rámci k výrazným změnám.

Evropská unie vstupuje do smluvních vztahů se státy a mezinárodními organizacemi na základě své mezinárodně právní subjektivity.³⁵ Svým působením v oblasti vnějších ekonomických vztahů, kde jsou jejími partnery nejen státy, ale i celé regiony a jiné integrační celky, Evropská unie přispívá k rozvoji dynamických forem regionální integrace v celosvětovém měřítku.

Vnější ekonomické vztahy jsou v rámci společné obchodní politiky řízené přímo jednotlivými institucemi EU, zejména Komisí a Evropskou radou. Strategie EU v oblasti vnější obchodní politiky se vyznačuje zejména komplexním přístupem, který se projevuje snahou dlouhodobě rozvíjet obchodní vztahy se všemi regiony světové

---

³¹ Euroskop: Vnější ekonomické vztahy. Dostupné z: <<https://www.euroskop.cz/8894/sekce/vnejsi-ekonomicke-vztahy/>> [cit. 5. 3. 2013]

³² Smlouva o fungování Evropské unie, C 83/47, 30.3.2010, dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>>

³³ Evropská unie však jako základ své společné obchodní politiky deklaruje multilaterální systém, přičemž regionální liberalizace je pouze jeho doplňkem. (CIHELKOVÁ (2010), s. 212)

³⁴ Kompletní přehled vztahů EU vůči třetím zemím je uveden v tabulce č. 1 v příloze této práce.

³⁵ Právní subjektivitu Evropské unie zavádí Lisabonská smlouva, jenž vstoupila v platnost 1. prosince 2009.

ekonomiky. Tato celosvětová dimenze vnějších ekonomických vztahů EU reflektuje požadavek reagovat na celosvětový nárůst konkurence v důsledku pokračující ekonomické globalizace a úsilí EU posilovat své (nejen) ekonomické postavení v regionech, do nichž sahají její zájmy. „*Spolu s vlastní existencí EU tak její dohody ve vnějších vztazích představují výrazný fenomén nového regionalismu.*“³⁶

V souvislosti s globalizací a transformací nového regionalismu na nástroj primárně zaměřený na vnější konkurenceschopnost význam společné obchodní politiky EU neustále narůstá. Vnějších ekonomické vztahy EU, tradičně pěstované zejména z historických, politických a bezpečnostních důvodů, se tak stávají prostředkem k udržení konkurenceschopnosti EU a ke zvyšování efektů jejího vnitřního trhu a dochází v nich stále častěji k realizaci prvků nového regionalismu. Evropská unie však prostřednictvím dohod ve vnějších vztazích neusiluje výlučně o dosahování ekonomických cílů, nýbrž jejich prostřednictvím realizuje také asociační a rozvojové politiky a v poslední době také politicko-bezpečnostní cíle v souvislosti s rozvojem SZBP a policejní a justiční spolupráce.³⁷ „*Důraz, který EU klade na jednotlivé regiony či země ve svých vnějších vztazích, proto neodpovídá vždy jejich ekonomickému významu a potenciálu.*“³⁸

Následující body, které ve své disertační práci uvádí Pavel Hnát (2009), vystihují podstatu vnějších ekonomických vztahů Evropské unie v kontextu nového regionalismu:³⁹

- Evropská unie buduje intenzivnější vztahy (z hlediska počtu uzavřených dohod i forem a hloubky regionalismu) se svým bezprostředním okolním, tzn. se zeměmi euro-středomořského regionu, s Balkánem a východními sousedy. Důkazem posilování těchto vztahů je jednak samotné rozšiřování EU, dále tzv. Lucemburský proces (vytvoření společného trhu se zeměmi ESVO s výjimkou Švýcarska) a tzv. Nová politika sousedství zahrnující strategicky významné vztahy se Středomořím (Barcelonský proces) a ze strategicko-bezpečnostního hlediska klíčové vztahy s východními a jihovýchodními sousedy EU.
- Evropská unie začíná v rámci své strategie preferovat konkrétní a přesně zacílené bilaterální (resp. biregionální) dohody se strategickými partnery.

---

³⁶ CIHELKOVÁ (2010), s. 201-203

³⁷ HNÁT (2009), s. 165

³⁸ CIHELKOVÁ (2010), s. 203

³⁹ HNÁT (2009), s. 171-172

- Dochází k postupnému posunu směrem k reciproční spolupráci směřující k uzavírání moderních a komplexních dohod s vyspělými i rozvojovými partnery (nejčastěji formou Dohody o ekonomickém partnerství). Nový je také požadavek kompatibility s pravidly WTO a deklarovaná podpora multilaterálního vyjednávání o liberalizaci obchodu ze strany EU.
- Evropská unie vyjednává řadu interregionálních dohod s vybranými integračními uskupeními. Pro výběr interregionálních partnerů EU stanovila požadavek dokončení celní unie v rámci partnerské integrace.
- Evropská unie přijímá novou strategii vůči rozvojovým zemím založenou na kombinaci rozvojové pomoci, technické asistence a liberalizace obchodu. V této oblasti je charakteristická také užší spolupráce s mezinárodními organizacemi, např. WTO.
- Evropská unie se zabývá možnostmi užší integrace s partnery z řad nejvyspělejších ekonomik⁴⁰ a zaměřuje se zejména na možnost další liberalizace v nejmodernějších oblastech obchodu.
- Se všemi výše uvedenými změnami souvisí trend prohlubování regionální integrace s partnery EU v ekonomické sféře. Vedle orientace na komplexnější a reciproční liberalizaci obchodu zbožím se tento trend projevuje stále častějším zahrnováním opatření na liberalizaci služeb a investic.

Z výše uvedených informací vyplývá, že spolupráce Evropské unie s Mercosur výrazně reflektuje prvky nového regionalismu a s ním související aspekty *nových* vnějších ekonomických vztahů Evropské unie. Mercosur představuje pro EU strategického partnera z řad rozvojových ekonomik, vůči němuž EU uplatňuje výše uvedený mnohvrstevnatý přístup kombinující liberalizaci vzájemného obchodu, politický dialog a rozvojovou pomoc. Obě strany si v duchu nového regionalismu vytyčily za cíl uzavřít ambiciózní dohodu komplexního a recipročního charakteru, která bude zahrnovat opatření na liberalizaci služeb a investic a bude upravovat i takové oblasti, jako veřejné zakázky a ochrana práv duševního vlastnictví.

---

⁴⁰ Předseda Evropské komise José Manuel Barroso 13. února 2013 avizoval zahájení vyjednávání o transatlantické zóně volného obchodu mezi EU a Spojenými státy americkými a to nejpozději do konce června 2013. V případě úspěšného uzavření euro-americké zóny volného obchodu by se jednalo o největší obchodní dohodu na světě.

1.3.1. Evropská unie a Latinská Amerika

Státy Evropské unie a Latinské Ameriky⁴¹ dlouhodobě spojují pevné ekonomické, politické, jazykové a kulturní vazby vyplývající z historických kořenů. Vzájemné vztahy „pevnějšího institucionálního rámce dosáhly v průběhu 70. let jednak v důsledku politického a ekonomického vývoje v Latinské Americe, jednak v důsledku vývoje vnějších politik EU.“⁴² K významnému nárůstu zájmu o interregionální vazby s latinskoamerickým regionem přispělo jižní rozšiřování EU v 80. letech, kdy v roce 1986 řady členských států rozšířilo Španělsko a Portugalsko, státy s tradičně silnými vazbami na americkém kontinentě.⁴³

Až do 60. let 20. století se však vztahy Evropských společenství a latinskoamerických států v podstatě omezovaly na rozvojovou pomoc. V průběhu 60. let se mezi těmito regiony začala pomalu rozvíjet obchodní a hospodářská spolupráce, i když ve velmi omezené míře. Příčinou tohoto stavu byla jednak existence nedemokratických režimů a nedostatečně rozvinutá regionální integrace v Latinské Americe, jednak silný vliv USA v regionu a historicky podmíněná orientace tehdejších členů ES na jiné rozvojové regiony. Sedmdesátá léta se nesla ve znamení zintenzivňování vzájemných vztahů. V roce 1974 byl zahájený politický dialog mezi Evropským parlamentem a Parlatinem⁴⁴ a ve stejném roce byla kooperační politika EHS na základě rozhodnutí Komise a Rady EHS rozšířena i na státy Latinské Ameriky. EHS se v té době však zaměřovalo spíše na kontakty s jednotlivými státy a uzavíralo s nimi tzv. kooperační dohody první generace zaměřené zejména na rozvojovou pomoc. Novou dynamiku začaly vzájemné vztahy nabírat od roku 1979, kdy byly zahájeny přístupové rozhovory se Španělskem a Portugalskem, jelikož obě bývalé koloniální mocnosti od počátku těchto rozhovorů deklarovaly mimořádný zájem o latinskoamerický region. Na počátku 80. let byly vztahy mezi ES a Latinskou Amerikou negativně ovlivněny válkou o Falklandské ostrovy, která vypukla v roce 1982 mezi Velkou Británií a Argentinou. Členské státy EHS se během konfliktu jednotně postavily za Velkou Británii, zatímco Španělsko

⁴¹ Z pohledu EU do regionu Latinské Ameriky spadá celkem 18 států Střední a Jižní Ameriky, mezi nimi i Mexiko a Kuba. (CIHELKOVÁ (2003), s. 413)

⁴² HNÁT (2009), s. 180

⁴³ NĚMEČKOVÁ, Alice. Evropské unie k latinskoamerickým zemím na základě strategických programů vypracovaných Evropskou komisí. In: *Institucionalizace a decentralizace v Evropské unii: (příspěvky z konference konané 11. listopadu 2005)*. Praha: IPS FSV UK, 2006, s. 90-107. ISBN 8023969811, s. 91

⁴⁴ Latinskoamerický parlament založený roku 1964 je regionální platformou pro spolupráci a ochranu míru a demokracie v prostoru Latinské Ameriky. Sdružuje 23 zemí Jižní a Střední Ameriky a karibské oblasti. (Parlatino: Historia y objetivos. Dostupné z: <<http://www.parlatino.org/es/conozca-el-organismo/historia-y-objetivos.html>> [cit. 26. 3. 2013])

(tehdy ještě nečlenský stát) podpořilo zájmy Argentiny. Celkově však během 80. let došlo k rozšiřování a prohlubování vzájemných vztahů, což se projevilo zejména uzavíráním tzv. dohod druhé generace, které svým záběrem přesahovaly oblast obchodní spolupráce.⁴⁵ Zlomový byl rok 1986, kdy k 1. lednu k Evropským společenstvím přistoupily Španělsko a Portugalsko. Ve stejném roce byl také přijat Jednotný evropský akt institucionalizující koordinovanou zahraniční politiku evropských zemí prostřednictvím Evropské politické spolupráce. Poté, co během druhé poloviny 80. let došlo k obnovení demokracie a politické stability ve většině latinskoamerických zemí, pocíťovalo EHS potřebu položit nové základy spolupráce s těmito státy. Během procesu navazování pevnějších vztahů v letech 1991 až 1995 došlo v roce 1992 k poměrně významné změně i v rámci ES/EU v podobě přijetí Maastrichtské smlouvy zakládající společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (II. pilíř EU). V 90. letech posilovaly především vzájemné ekonomické vztahy – postupně narůstal vzájemný obchod a zvyšoval se objem evropských investic v regionu. Upevňoval se rovněž politický dialog, k jehož formální institucionalizaci došlo po roce 1995. Došlo k uzavření řady kooperačních dohod druhé (Argentina a Chile – 1990, Mexiko a Uruguay – 1991, Paraguay – 1992) a nově také třetí generace.⁴⁶ Dohody třetí generace se odlišují především tím, že zahrnují tzv. podmiňovací a evoluční doložku. Podmiňovací doložka deklaruje spolupráci založenou na respektování demokracie a lidských práv, zatímco evoluční doložka umožňuje rozšíření nebo novelizaci smluvních ustanovení na bázi vzájemné dohody (bez nutnosti uzavírat smlouvy nové). Tyto dohody také významně rozšiřují oblasti vzájemné spolupráce, která od té doby zahrnuje vědeckou a technickou spolupráci, spolupráci v oblasti životního prostředí atd.⁴⁷

V současné době je základem vztahů mezi Evropskou unií a Latinskou Amerikou v celoregionálním měřítku tzv. Riodejaneirský proces – transregionální fórum pro vyjednávání mezi EU a zeměmi Latinské Ameriky. Tato platforma, reflektující mnohovrstevnatou strategii EU ve vztazích k Latinské Americe, funguje na bázi summitů států EU a zemí LAC (*Latin America and the Caribbean*), které se konají každé dva roky. První summit zemí EU-LAC zakládající strategické partnerství mezi

---

⁴⁵ Do této kategorie spadá: Rámcová dohoda o spolupráci mezi EHS a Brazílií (1982), Dohoda o spolupráci mezi EHS a Andským paktem (1983) a Dohoda o spolupráci mezi EHS a zeměmi Všeobecné dohody o středoamerické hospodářské integraci a Panamou (1985). (CIHELKOVÁ (2003), s. 427)

⁴⁶ První dohoda tohoto typu byla podepsaná v roce 1992 s Brazílií, o rok později byly uzavřeny dohody se státy střední Ameriky a Andského paktu. V roce 1996 následovaly dohody se státy Mercosur a Chile a v roce 1997 byla podepsána první asociační dohoda s Mexikem. (CIHELKOVÁ (2003), s. 430)

⁴⁷ CIHELKOVÁ (2003), s. 425-430

regiony se konal v Riu de Janeiru v červnu 1999. V rámci této platformy regiony vedou dialog v politické, kulturní a sociální oblasti. Na půdě tohoto fóra dochází také k vyjednávání o regionálních dohodách jak na bilaterální úrovni s konkrétními partnery (Mexiko, Chile, Brazílie, nebo Paraguay), tak na interregionální úrovni s regionálními uskupeními jako celky (MERCOSUR, CAN).⁴⁸ Sedmý a zatím poslední summit, na němž se sešli představitelé EU a zemí LAC, se uskutečnil v lednu 2013 v Santiagu de Chile. Toto setkání bylo zároveň prvním summitem mezi EU a skupinou CELAC, nástupcem Skupiny z Ria.

Priority Evropské unie ve vztazích s Latinskou Amerikou jsou od roku 2010 založeny zejména na:

- prohlubování politického dialogu na bilaterální, regionální a multilaterální úrovni
- prohlubování oboustranně výhodných vazeb v oblasti obchodu a investic
- podpoře budování užších bilaterálních vztahů s jednotlivými latinskoamerickými státy a současně podpoře regionální integrace
- intenzivnějším dialogu a spolupráci v makroekonomické a finanční sféře, v oblasti životního prostředí, energetiky, vědy a výzkumu
- podpoře regionu v úsilí o potírání chudoby a nerovnosti, o dosažení udržitelného rozvoje v souladu s dokumentem Agenda pro změnu (*Agenda for Change*)
- rozšíření programů spolupráce o nová inovativní odvětví
- zapojení občanské společnosti do programu strategického partnerství, mimo jiné prostřednictvím nadace EU – LAC Foundation.⁴⁹

V tomto duchu navazuje Evropská unie strategická partnerství a uzavírá dohody s jednotlivými zeměmi a skupinami zemí v rámci Latinské Ameriky. Z ekonomického hlediska je Evropská unie druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem regionu (po Spojených státech amerických), kdy vzájemný obchod představuje přibližně 6% celkového obchodu EU a celých 13% obchodu Latinské Ameriky. Evropská unie je rovněž nejvýznamnějším zahraničním investorem v oblasti (včetně Karibiku), její přímé zahraniční investice v roce 2010 představovaly celých 43% celkových přímých

---

⁴⁸ HNÁT (2009), s. 180-181

⁴⁹ European External Action Service: EU relations with Latin America. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/la/index_en.htm [cit. 17. 3. 2013]

zahraničních investic regionu. O strategickém významu latinskoamerické oblasti pro Evropskou unii hovoří fakt, že přímé zahraniční investice EU v Latinské Americe jsou vyšší než celkové PZI směřující do Ruska, Číny a Indie dohromady. Interregionální spolupráce však dalece přesahuje ekonomickou sféru a je rozvíjena i v politické, sociální, technické a environmentální oblasti. Z Evropské unie směřují do Latinské Ameriky rovněž značné částky ve formě rozvojové pomoci realizované v rámci programu spolupráce a rozvoje (*Development Cooperation Instrument for Latin America 2007-13*).⁵⁰

1.4. Teoretické přístupy k regionální integraci

Termín *regionalismus* můžeme chápat dvěma způsoby: zaprvé jako samostatnou vědní disciplínu, která se zabývá regionální integrací, zadruhé jako reálný fenomén současných mezinárodních vztahů a světové ekonomiky.

Zkoumáním regionalismu jako reálného jevu se věnují jednak ekonomické teorie (například teorie celní unie), jednak politologické teorie regionální integrace. Politologické teorie, resp. teorie mezinárodních vztahů, usilují zejména o vysvětlení politické a institucionální dimenze regionalismu, tzn. o vysvětlení politického kontextu, v němž dochází k formování regionální integrace a o určení institucí, které jsou hlavními aktéry integrace.

Základem politologických přístupů ke zkoumání regionalismu je tzv. integrační paradigma. Rozlišujeme:

- a.) *nadnárodní (supranacionální) paradigma*, které vychází z předpokladu posilování kompetencí nadnárodních institucí integračního celku a naopak oslabování kompetencí členských států
- b.) *mezivládní (intergovernmentální) paradigma*, založené na zachování suverenity integrujících se států.⁵¹

Mezi základní teoretické přístupy ke zkoumání regionální integrace patří neofunkcionalismus a intergovernmentalismus. Jedná se o teoretické směry, které oba

---

⁵⁰ European External Action Service: EU relations with Latin America. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/la/index_en.htm [cit. 17. 3. 2013]

⁵¹ CIHELKOVÁ (2007), s. 34

spadají do liberálně-idealistického proudu teoretické reflexe mezinárodních vztahů, avšak pracují s odlišným paradigmatem: neofunkcionalismus vychází ze supranacionálního paradigmatu, zatímco základem intergovernmentalismu je mezivládní paradigma.

Těmto dvěma teoriím bude v této kapitole věnována bližší pozornost, a to z toho důvodu, že na základě výše zmíněného rozlišení integračních paradigmat můžeme posuzovat nejen teorie zabývající se regionální integrací, ale také konkrétní integrační uskutenčení. Zatímco Evropská unie představuje regionální integraci založenou na supranacionálním principu, základem regionální integrace Mercosur je mezivládní schéma.

1.4.1. Neofunkcionalismus

Neofunkcionalismus je teoretický směr, který vznikl koncem 50. let 20. století v návaznosti na funkcionalismus Davida Mitranyho a až do 70. let si udržel pozici dominantní teorie evropské integrace. Jeho zakladatelem a nejvýznamnějším představitelem je Ernst Haas. Neofunkcionalismus pracuje s nadnárodním paradigmatem a snaží se odpovědět na otázku, proč dochází k dobrovolné integraci členských států, které tím ztrácejí část své národní suverenity.⁵²

Haas (1961) chápe integraci jako proces, kdy jsou političtí aktéři přesvědčováni k přesunu vlastní loajality, očekávání a politické aktivity směrem k novému a většímu centru, jehož instituce mají nebo si nárokují právní moc nad integrujícími se státy.⁵³

Klíčovým pojmem neofunkcionalismu je tzv. přelévání (*spill-over*), které představuje hlavní mechanismus a základ dynamiky integračního procesu. Haas rozlišuje přelévání ve třech rovinách. Funkcionalistické přelévání vychází z předpokladu vzájemné závislosti jednotlivých sektorů moderní ekonomiky, což znamená, že úspěšná integrace v jednom sektoru vyvolá potřebu integrace v dalším sektoru a konečným důsledkem přelévání je integrace celé ekonomiky. Politické přelévání je procesem změny hodnot, nárůstu očekávání a sblížování zájmů politických elit na nadnárodní úrovni. Třetím stupněm přelévání je *cultivated spillover* – proces založený na cílené podpoře integračních aktivit ze strany nadnárodních aktérů a prohlubování společných zájmů.⁵⁴

---

⁵² CIHELKOVÁ (2007), s. 35

⁵³ HAAS, Ernst B. International Integration: The European and the Universal Process. *International Organization*. 1961, Vol. 15, No.3, s. 366-392.

⁵⁴ CIHELKOVÁ (2007), s. 37

Podle Ernsta Haase je integrace možná a dlouhodobě udržitelná pouze za předpokladu, že vyhovuje zájmům klíčových aktérů, jimiž jsou ekonomické a politické elity v jednotlivých členských státech. Jakmile tyto elity dojdou k přesvědčení, že jim integrace v jedné oblasti přinesla prospěch, budou usilovat o její rozšiřování do dalších oblastí. Podpora přelévání ze strany ekonomických a politických elit je důležitým aspektem procesu rozšiřování integrace, jelikož se tak jedná o proces probíhající se souhlasem států.⁵⁵ Vedle národních elit, jejichž očekávání a rozhodování je klíčové pro celý integrační proces, považuje neofunkcionalismus za hlavní aktéry integrace supranacionální aktéry (nadmárodní instituce regionálních uskupení), na které členské státy přenášejí rozhodovací pravomoci. K posilování těchto supranacionálních subjektů dochází právě v důsledku postupování integrace do nových oblastí.⁵⁶

1.4.2. Intergovernmentalismus

Intergovernmentalismus je teoretickým přístupem, který se opírá o mezivládní paradigma. Mezi jeho hlavní představitele patří Paul Taylor a Andrew Moravcsik. Podstatou regionální integrace je „*mezinárodní vyjednávání mezi státy, které v rámci daného procesu sblíží své politické zájmy*“.⁵⁷

Intergovernmentalismus klade důraz na národní úroveň rozhodování a klíčový význam je přikládán vnitrostátním institucím a vnitřní politice jednotlivých států. Hlavní aktéři integrace se tak nacházejí na úrovni jednotlivých členských států (hlavy států, vlády, ministerští předsedové atd.), zatímco supranacionální aktéři, jejichž význam neofunkcionalisté podle intergovernmentalismu přeceňují, hrají spíše okrajovou roli.⁵⁸

Regionální integrace je tak založena zejména na mezivládní dohodě zúčastněných států a je chápána jako posloupnost mezistátních vyjednávání, kdy „*velké státy uplatňují de facto veto na základní změny v pravidlech hry, v důsledku čehož má vyjednávání tendenci směřovat k nejmenšímu společnému jmenovateli zájmů velkých států. Malé státy jsou často přesvědčovány pomocí vedlejších plateb poskytnutých velkými státy.*“⁵⁹

---

⁵⁵ KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 218 s. ISBN 978-807-3674-670, s. 89

⁵⁶ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, 220 s. ISBN 978-807-3677-213, s. 82

⁵⁷ CIHELKOVÁ (2007), s. 35

⁵⁸ DRULÁK (2010), s. 82-83

⁵⁹ CIHELKOVÁ (2007), s. 39

V reakci na kritiku intergovernmentální teorie, zejména jejího jednostranného přístupu založeného na předpokladu, že klíčová integrační rozhodnutí jsou výsledkem konvergence preferencí velkých států, přišel Andrew Moravcsik s teorií liberálního intergovernmentalismu (také liberální mezivládní přístup). Základem tohoto přístupu zůstává mezivládní paradigma a hlavními aktéry jsou nadále národní vlády členských států, ale proces integračního rozhodování je rozdělen na dvě fáze.⁶⁰

Průběh integrace je pak dvouúrovňovou hrou (*two-level game*), kdy nejprve dochází k utváření domácích preferencí na úrovni jednotlivých členských států, s nimiž ve druhé fázi vlády vstupují do mezinárodního vyjednávání. Jako třetí etapu procesu je možné chápat kontrolu nad dodržováním dohody ze strany institucí, které za tímto účelem vytvořily členské státy. Role institucí tak nespočívá v řízení nebo prohlubování integrace, nýbrž v úzce vymezených kontrolních funkcích, které byly institucím svěřeny ze strany členských států.⁶¹

Mercosur

Mercosur je příkladem regionálního integračního uskupení založeného čistě na mezivládním principu. Mezivládní paradigma dominovalo samotnému vzniku Mercosur, jehož základním kamenem byla politická rozhodnutí a národní zájmy formulované prostřednictvím prezidentů budoucích členských států. Nadřazenost mezivládního principu byla také částečně důsledkem neúspěchu celé řady dřívějších integračních snah v latinskoamerickém prostoru založených na principu supranacionality. Na počátku procesu formování Společného trhu jihu stálo sblížení dvou regionálních velmocí, Argentiny a Brazílie, které v roce 1986 v Buenos Aires podepsaly Protokol o integraci. Podpis Protokolu byl rozhodujícím okamžikem v historii komplikovaných vztahů těchto států a zároveň se stal přelomovým bodem pro zahájení procesu regionální integrace a vzniku Mercosur. Při zakládání Mercosur v roce 1991 bylo dohodnuto, že všechna rozhodnutí budou výsledkem rozhodovacího procesu, na němž se budou podílet představitelé členských států a jako klíčové pravidlo pro rozhodování byla zvolena jednomyslnost. Mechanismus pro řešení sporů mezi členskými státy Mercosur, ustavený Protokolem z Brasílie, je jediným prvkem integrace, který nepodléhá požadavku mezivládního konsenzu. Andrés Malamud (2010)

---

⁶⁰ CIHELKOVÁ (2007), s. 39

⁶¹ KRATOCHVÍL (2008), s. 168-170

označil Mercosur jako extrémní typ intergovernmentalismu, který nazval interprezidencialismem (*interpresidentialism*). Interprezidencialismus je podle Malmuda výsledkem kombinace zahraničně politické strategie (prezidentská diplomacie) a domácí institucionální struktury členských států (prezidentské demokracie). Jeho podstatou je přímé vyjednávání mezi prezidenty členských států Mercosur, kteří jsou hlavními aktéry integrace a hrají rozhodující roli v případech, kdy je třeba učinit klíčové rozhodnutí nebo vyřešit zásadní spory v kontextu regionální integrace.⁶²

Hlavními mezivládními rozhodovacími orgány Mercosur jsou Rada společného trhu a Skupina Společného trhu (ustavené v roce 1991 Smlouvou z Asunciónu) a Obchodní komise Mercosur (ustavená Protokolem z Ouro Preto v roce 1994). Jelikož se jedná o mezivládní instituce, rozhodovací proces uvnitř Mercosur má konsensuální charakter, tzn. každý stát *de facto* disponuje právem veta.⁶³

Mezivládní charakter institucionální struktury Mercosur odpovídá kvalitativním odlišnostem nového regionalismu od regionalismu „starého“, kdy „*regionální seskupení je postaveno na poměrně slabé institucionální struktuře, která se většinou opírá o mezivládní spolupráci zúčastněných zemí. Na nadnárodní úrovni vytváří zpravidla jeden orgán pro dohled nad plněním dohody a druhý pro řešení sporů*“.⁶⁴

V rámci institucionální reformy Mercosur došlo po roce 2000 k ustavení dvou nových institucí: Parlamentu (*Parlamento del Mercosur*, nazývaný také *Parlasur*) a Stálého revizního tribunálu (*Tribunal Permanente de Revisión*). Parlament nahradil dosavadní Společnou parlamentní komisi (*Comisión Parlamentaria Conjunta*) a oficiálně zahájil svou činnost v květnu 2007 v Montevideu. Poslanci Parlamentu byli zpočátku za jednotlivé členské státy jmenováni, voleni jsou od roku 2010. Tribunál byl založený v roce 2002 za základě přijetí Protokolu z Olivos a stal se hlavním orgánem pro řešení sporů mezi členskými státy Mercosur. Ačkoliv Mercosur těmto institucím doposud nepřidělil výrazné rozhodovací pravomoci, samotný jejich vznik znamená zavedení supranacionálních prvků do integračního procesu. Zastánci většího zapojení supranacionálního principu do integračního procesu jsou především menší členské státy

---

⁶² MALAMUD, Andrés. Theories of Regional Integration and the Origins of Mercosur. In: FILHO, Marçlio Toscano Franca, Lucas LIXINSKI a María Belén OLMOS GIUPPONI. *The law of MERCOSUR*. Portland: Hart, 2010, s. 9-27. ISBN 1841139432, s. 21-26. Dostupné z: <[http://www.eui.eu/Personal/Researchers/malamud/Hart-\(c\)ch2_Malamud.pdf](http://www.eui.eu/Personal/Researchers/malamud/Hart-(c)ch2_Malamud.pdf)>

⁶³ GORENMAN, Claudio. *Institutions and Politics of Mercosur*. 2007. Dostupné z: <<http://international-trade.blogspot.cz/2007/09/introduction-recent-institutional.html>>

⁶⁴ CIHELKOVÁ (2010), s. 6

Mercosur, Paraguay a Uruguay, zatímco Argentina a především Brazílie (se svými rostoucími mocenskými ambicemi) podporují stávající mezivládní schéma integrace, z něhož vzhledem k výrazné asymetrii mezi velkými a malými členskými státy profitují. Posílení institucionální struktury Mercosur a uplatnění supranacionálního principu by naopak vedlo k posílení vyjednávací pozice menších států.⁶⁵ Co se týče Venezuely, je pravděpodobné, že její zájmy budou v budoucnosti korespondovat spíše s postoji a zájmy velkých států Mercosur, Brazílie a Argentiny.

Právě nerovnoměrné rozložení moci uvnitř Mercosur a dlouhodobá dominance dvou velkých členských států, Argentiny a Brazílie, nad dvěma menšími státy, Uruguayí a Paraguají⁶⁶, je jedním z problematických důsledků důrazu na mezivládní paradigma. Realita fungování Mercosur tak dokazuje odůvodněnost kritiky intergovernmentální teorie založené na obavách, „že výsledky mezivládního rozhodování jsou nejvíce ovlivněny přáním velkých států a výsledky integrace tak nejvíce konvenují právě jejich zájmům“.⁶⁷

Evropská unie

Evropská unie je příkladem regionálního integračního uskupení založeného převážně na supranacionálním paradigmatu. Podle Andyho Kloma (2000) je Evropská unie „nejvíce supranacionálním integračním projektem na světě“.⁶⁸

Nadnárodní princip jednoznačně dominuje evropské integraci od jejích počátků v 50. letech. Integrační proces nicméně ve svém průběhu absorboval řadu mezivládních prvků a dnes představuje mix nadnárodních a mezivládních elementů.⁶⁹

Nadnárodní princip integrace reprezentuje především Evropská komise, jejíž úkolem je prosazovat zájmy Unie jako celku a nepřihlížet k zájmům jednotlivých členských států. Jednu z primárních oblastí uplatnění nadnárodního principu spadající do výlučné kompetence komunitárních orgánů představuje Společná obchodní politika a vnější

---

⁶⁵ GORENMAN, Claudio. *Institutions and Politics of Mercosur*. 2007.

Dostupné z: <<http://international-trade.blogspot.cz/2007/09/introduction-recent-institutional.html>>.

⁶⁶ HANCOCK, Jamie. The Future of the Mercosur-EU Free Trade Agreement. *Journal of Political Inquiry*. 2012, Vol.5, No.5. Dostupné z:

<<http://jpi-nyu.org/wp-content/uploads/2012/04/JPI2012Hancock.pdf>>

⁶⁷ CIHELKOVÁ (2007), s. 39

⁶⁸ KLOM, Andy. Association negotiations between the Mercosur and the European Union: Rivalling Western Hemisphere integration or supporting Southern Cone integration?. *European Commission: External Relations Directorate-General*. 2000, s. 2 Dostupné z:

<<http://www.cap.lmu.de/transatlantic/download/Klom.PDF>>

⁶⁹ KLOM (2000), s. 2

ekonomické vztahy EU.⁷⁰ Naopak ztělesněním mezivládního principu je Evropská rada, orgán ustavený v roce 1974, v němž jsou zastoupeny hlavy států nebo předsedové vlád členských států EU. Pilířová struktura Evropské unie, zavedená Maastrichtskou smlouvou, jasně rozdělila působení EU na základě nadnárodního a mezivládního principu. První pilíř, pod nějž spadala tři Evropská společenství, reprezentoval supranacionální charakter integrace a hlavní rozhodovacím postupem v Radě se stalo hlasování kvalifikovanou většinou. Druhý (společná zahraniční a bezpečnostní politika) a třetí pilíř (policejní a justiční spolupráce) představovaly mezivládní princip, kde většina výkonných a rozhodovacích pravomocí zůstává v rukou členských států a většina otázek podléhá rozhodování na základě jednomyslnosti. Oficiální členění dle pilířové struktury bylo zrušeno 1. prosince 2009 s nabytím platnosti Lisabonské smlouvy. S Lisabonskou smlouvou došlo k zásadní reformě institucionálního rámce EU, nicméně principy rozhodování v jednotlivých oblastech zůstaly téměř stejné (například bylo rozšířeno hlasování kvalifikovanou většinou v Radě EU do nových oblastí).

Otázka, do jaké míry by si národní státy měly udržet výsadní pozici v rozhodovacím procesu a do jaké míry mají být pravomoci přeneseny na nadnárodní orgány, je předmětem diskuzí v podstatě během celé historie evropského integračního procesu. Lenka Rovná (2002) konstatuje, že ani supranacionální, ani mezivládní model nelze v Evropské unii zrealizovat v čisté podobě. „*Federální by narážel na ambice a národní zájmy členských států, které přes veškeré sjednocující se snahy vždy budou hrát důležitou roli, a jsou to právě ony, které tvoří neopakovatelnou mozaiku, bohatost a rozmanitost společenství. ... Mezivládní model, pouhá spolupráce národních států a jakási snaha dojít ke společné dohodě, se po padesáti letech úspěšného integračního procesu jeví jen jako vzpomínka na minulost.*“⁷¹

Odlišná teoretická východiska Evropské unie a Mercosur odrážejí mimo jiné (vedle rozdílů týkajících se například členské základny integrujících se států) dobu vzniku těchto integračních celků. Jak bylo již zmíněno, jedním ze znaků regionální integrace vzniklé v období nového regionalismu je právě slabší institucionální struktura a důraz na mezivládní vyjednávání.

---

⁷⁰ HRÍCH, Jan. Společná obchodní politika Evropské unie jako příklad supranacionálního přístupu k integraci. *Mezinárodní vztahy*. 2001, č.4, s. 18

⁷¹ ROVNÁ, Lenka. Diskuze o budoucnosti Evropské unie v 21. století. *Mezinárodní vztahy*. 2002, č.1, s. 36

Ačkoliv je Mercosur příkladem integrace, jejíž hlavním motorem je mezivládní spolupráce zúčastněných států a kde představitelé členských států hrají klíčovou roli, institucionální struktura Mercosur, ustavená v roce 1994 Protokolem z Ouro Preto, byla inspirovaná evropským příkladem. „*Mercosur tak fungoval na bázi 100 % intergovernmentální struktury navzdory skutečnosti, že si stanovil cíle velmi podobné evropskému ideálu.*“⁷² Současné institucionální změny uvnitř Mercosur, které do integrace vnášejí první znaky supranacionálního přístupu, můžeme proto považovat za další krok v procesu přibližování se evropskému vzoru.

2. MERCOSUR

2.1. Regionální ekonomická integrace v rozvojovém světě

Vývoj regionální ekonomické integrace v rozvojových zemích má své počátky v 60. letech 20. století. Je důsledkem jednak procesu internacionalizace světové ekonomiky, jednak získání politické nezávislosti dřívějších kolonií a snah těchto nových států o urychlení vlastního ekonomického rozvoje. Integrovační procesy se z časového hlediska rozvíjely nejprve v regionu Latinské Ameriky, poté v Asii a nejspíše v Africe. V důsledku strukturální krize světové ekonomiky a krize mezinárodních měnových vztahů v 70. letech však došlo v rozvojových zemích k výraznému útlumu integračních aktivit. Po tzv. ztracené dekádě 80. let dochází v 90. letech v souvislosti se zvýšenou dynamikou globalizačních a regionalizačních procesů k opětovnému oživení ekonomických integračních aktivit v rozvojovém světě a to takovou měrou, že se tyto procesy stávají jedním z nejvýraznějších znaků světové ekonomiky a projevů regionalizace v 90. letech.⁷³

Skupina rozvojových zemí se během 90. let stala nejdynamičtěji se rozvíjejícím segmentem světové ekonomiky a to zejména v důsledku úsilí o řešení problémů vlastního ekonomického rozvoje prostřednictvím procesu industrializace a implementace ekonomických reforem. Rozvojové ekonomiky během této dekády dosáhly rovněž úspěchu v otázce výraznějšího zapojení se do světové ekonomiky, kdy došlo k dynamickému rozvoji vzájemného obchodu mezi rozvojovými zeměmi a rostl

---

⁷² Regionální strategický dokument pro Mercosur 2002-2006, Evropská komise, s. 13. Dostupné z: http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/Studies/Regionalpaper_e.pdf

⁷³ CIHELKOVÁ (2002), s. 204

rovněž příliv přímých zahraničních investic do rozvojových regionů. Nicméně je třeba zdůraznit, že zmíněné pozitivní změny se netýkaly všech rozvojových zemí. K dynamickému rozvoji docházelo zejména v asijském a latinskoamerickém regionu, zatímco například region subsaharské Afriky zůstával nadále závislý na oficiální rozvojové pomoci.⁷⁴

Rozvojové země prostřednictvím rozvoje a prohlubování regionální integrace usilují zejména o lepší přístup na trhy partnerských zemí a využití komparativních výhod plynoucích z obchodní výměny. Kromě toho regionální integrační uskupení poskytují rozvojovým zemím prostředek k posilování jejich politické soudržnosti a negociační pozice v globálním měřítku. Je na místě zmínit, že proces ekonomické integrace v rozvojových ekonomikách se vyznačuje mnohými specifiky, která do značné míry souvisí s motivací rozvojových ekonomik k zahájení integračních procesů, jejíž jádrem bývají zejména snahy o řešení problémů ekonomické zaostalosti a nastartování ekonomického rozvoje při nedostatku disponibilních kapitálových zdrojů a technologií.⁷⁵ Obecně tedy platí, že pro rozvojové země jsou regionální integrační procesy prostředkem „*k naplnění dlouhodobých cílů hospodářské a obchodní politiky, zejména k dosažení vyrovnané obchodní bilance, běžného účtu platební bilance, pozitivního posunu v řešení otázky zahraniční zadluženosti, větší odolnosti proti negativnímu působení vnějších vlivů na jejich vnitřní ekonomický vývoj a dosažení trvalého ekonomického růstu*“.⁷⁶

2.2. Integrační procesy v Latinské Americe

Latinskoamerické státy v 80. letech naplno pociťovaly příznaky tzv. ztracené dekády pro rozvojové ekonomiky. Během tohoto období ekonomické stagnace se mnohé státy Latinské Ameriky potýkaly s dlužnickou krizí, vysokou inflací, problémy s obchodní a platební bilancí, obrovskými sociálními rozdíly a celou řadou souvisejících problémů. Tyto negativní jevy byly dále umocňovány bouřlivým vnitropolitickým vývojem v

---

⁷⁴ ADAMCOVÁ, Lenka. *Rozvojový svět ve světové ekonomice v 90. letech: postavení, hlavní rozvojové regiony a regionální ekonomická integrace*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. 44 s. Aktuální otázky světové ekonomiky; 2000/12. ISBN 80-245-0121-X, s. 3-5

⁷⁵ CIHELKOVÁ (2002), s. 204

⁷⁶ CIHELKOVÁ (2002), s. 205

rámci vládnoucích (často autoritářských) režimů, poměrně vysokou uzavřeností místních ekonomik a vysokým stupněm protekcionismu domácích trhů.⁷⁷

Kromě toho byla Latinská Amerika až do poloviny 80. let značně nestabilním regionem, v němž se odehrávala celá řada místních konfliktů. Právě druhá polovina 80. let a začátek 90. let znamenaly průlom v podobě změny politického režimu v mnoha zemích a ukončení řady ozbrojených konfliktů. Politická a bezpečnostní stabilizace regionu se stala klíčovým předpokladem pro další politické a ekonomické změny, které vyústily v rozvoj regionální integrace.⁷⁸

Většina států regionu v druhé polovině 80. let položila nové základy svých ekonomik prostřednictvím změny hospodářské politiky a implementace ekonomických reforem. Podnětem k těmto změnám byly jednak výše uvedené problémy latinskoamerických ekonomik, které odhalily jejich slabiny, jednak celosvětové změny přelomu 80. a 90. let, kdy v důsledku rozpadu bipolárního rozdělení světa a pokračujícího procesu globalizace rapidně vzrostla konkurence ve světové ekonomice a zvýšil se tlak na liberalizaci světového obchodu. Mezi nejvýznamnější změny patří nahrazení importně substituční strategie za exportně orientovanou strategii, zavedení obchodní liberalizace, drastické fiskální restrikce a postupné snižování úlohy státu v ekonomice. V důsledku těchto změn docházelo k nárůstu důvěry v dlouhodobější pozitivní vývoj ekonomiky regionu, což dále pomáhalo vládám s řešením problému makroekonomické nestability a zadluženosti. Poměrně rychle probíhající reformy byly předzvěstí dalšího pozitivního vývoje, avšak mezi jednotlivými státy Latinské Ameriky byly registrovány výrazné rozdíly. Kromě toho byl další rozvoj latinskoamerických ekonomik zbrzděn finančními a ekonomickými krizemi 90. let. Tyto krize zachvátily především největší ekonomiky regionu – Argentinu, Brazílii a Mexiko. Mexická krize v roce 1994 však přinesla ve svých důsledcích negativní dopady pro celý latinskoamerický region. Další, tentokrát vnější šok, utrpěla Latinská Amerika v roce 1997, kdy se krize na asijských finančních trzích rozšířila do celého rozvojového světa, latinskoamerický a karibský region nevyjímaje.⁷⁹

Rozvoj regionální ekonomické integrace v Latinské Americe a karibské oblasti byl od svého počátku v 60. letech 20. století poznamenán řadou problémů a neúspěchů, jejichž příčinou bylo zejména nerespektování reálné situace ekonomik zúčastněných států a

---

⁷⁷ ADAMCOVÁ, Lenka a GOMBALA, Ivo. *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001. 117 s. ISBN 80-245-0152-X, s. 53

⁷⁸ ADAMCOVÁ (2000), s. 11

⁷⁹ ADAMCOVÁ (2000), s. 15-17

nedostatečné vytváření předpokladů pro fungování regionální integrace. Nevyhnutelným důsledkem těchto problémů byla neschopnost integračních uskupení dosahovat vytyčených cílů a utlumení jejich činnosti. V důsledku výše popsané komplexní změny hospodářských politik států a změny celkového geopolitického a ekonomického klimatu v americkém makroregionu však v 90. letech došlo v Latinské Americe (a v celém rozvojovém světě) k oživení procesu mezinárodní ekonomické integrace. Toto znovuobnovení myšlenky regionální integrace v Latinské Americe bývá někdy nazýváno renesancí integračních procesů. K zásadním geopolitickým a ekonomickým změnám v regionu výrazně přispěly Spojené státy americké a změna jejich zahraničně-obchodní politiky, kdy USA v souvislosti s pomalým a těžkopádným multilaterálním vyjednáváním v rámci GATT a vnitřními ekonomickými problémy začaly upřednostňovat obchodní a ekonomické zájmy před zájmy politickými a bezpečnostně-strategickými. Jedním z projevů obrození integračních tendencí v latinskoamerickém regionu bylo oživení středoamerického a andského integračního procesu a existujících integračních celků CARICOM (Karibské společenství), CACM (Středoamerický společný trh) a Andského paktu. Skutečným milníkem ve vývoji latinskoamerického integračního procesu se však stal vznik dvou zcela nových integračních projektů – Společného trhu jihu (Mercosur) v roce 1991 a Severoamerického pásma volného obchodu (NAFTA) v roce 1992. Tato integrační uskupení, jejichž vznik a fungování reflektuje prvky nového regionalismu, představují z kvantitativního i kvalitativního hlediska zcela nový prvek regionální integrace v regionu. Dalším projevem zmíněné renesance bylo oživení vyjednávání o vytvoření celokontinentální zóny volného obchodu (FTAA), které v roce 1989 inicioval americký prezident George H.W. Bush a které v roce 1994 získalo nový impuls díky prezidentu Billu Clintonovi.⁸⁰

---

⁸⁰ ADAMCOVÁ, GOMBALA (2001), s. 53-57

2.3. MERCOSUR: nedokonalé, avšak pevné integrační jádro Latinské Ameriky

Členské státy Mercosur

Latinskoamerický obchodní blok Mercosur neboli Společný trh Jihu (španělsky *Mercado Común del Sur*, anglicky *Common Market of the South*) je integrační uskupení založené v roce 1991. Zakládající dokument, Smlouvu z Asunciónu⁸¹, podepsali 26. března 1991 Argentina, Brazílie, Uruguay a Paraguay.

Pátým členským státem Mercosur se v červenci 2012 stala Venezuela. Ačkoliv Venezuela podepsala protokol o přistoupení do Mercosur již v roce 2006, její přijetí jako plnoprávného člena Mercosur bylo umožněno až v červnu 2012 a to díky dočasnému pozastavení členství Paraguaje. Paraguayský Kongres byl jediným zákonodárným sborem členských států Mercosur, který odmítal vstup Venezuely ratifikovat, a to z důvodu nedemokratického charakteru venezuelského režimu pod vedením dnes již bývalého prezidenta Huga Cháveze. Členství Paraguaje v Mercosur bylo pozastaveno 29. června 2012 v souvislosti s impeachmentem prezidenta Fernanda Luga, ke kterému došlo 22. června 2012. Odvolání prezidenta Luga bylo doprovázené mnoha kontroverzními okolnostmi - Senát odhlasoval odvolání prezidenta z úřadu poté, co mu bylo poskytnuto méně než 24 hodin na přípravu obhajoby a z pohledu ostatních členů Mercosur bylo neústavní a v rozporu s tzv. demokratickou klauzulí Mercosur. Členství Paraguaje mělo být pozastaveno, dokud nedojde k „obnově demokracie“, tzn. do dalších prezidentských voleb, které se v Paraguaji uskutečnily v dubnu 2013. K obnovení členství Paraguaje však doposud nedošlo a očekává až v srpnu 2013, kdy se nově zvolený prezident Horacio Cartes ujme úřadu. Brazílie však obnovení členství navíc podmiňuje schválením Venezuely jako plnohodnotného člena Mercosur,⁸² což Paraguay dlouhodobě odmítá a argumentuje, že přijetím Venezuely do Mercosur došlo k porušení základního pravidla, že vstup nového člena do uskupení musí být schválen

---

⁸¹ Plný název dokumentu zní: Smlouva zakládající společný trh mezi argentinskou republikou, brazilskou federativní republikou, paraguayskou republikou a uruguayskou republikou (*Tratado para la Constitución de un Mercado Común entre la República Argentina, la República Federativa del Brasil, la República del Paraguay y la República Oriental del Uruguay*).

⁸² Mercopress: Brazil conditions Paraguay's return to Mercosur to approval of Venezuela's membership. Dostupné z: <<http://en.mercopress.com/2013/04/23/brazil-conditions-paraguay-s-return-to-mercosur-to-approval-of-venezuela-s-membership>> [cit. 8. 5. 2013]

všemi členskými státy. V důsledku pozastaveného členství se Paraguay nesmí účastnit prezidentských summitů Mercosur.⁸³

Přístupová jednání probíhají v současné době také s Bolívií, která podepsala protokol o přistoupení 7. prosince 2012. Status přidružených členů Mercosur mají Chile, Kolumbie, Ekvádor a Peru.⁸⁴

Vývoj a charakteristika Mercosur

Za prvopočátek integračního procesu v jižním prostoru Latinské Ameriky je považována Smlouva o Laplatském paktu (*Tratado de la Cuenca del Plata*), kterou 23. dubna 1969 podepsali Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay a Bolívie. Cílem tohoto uskupení byla postupná liberalizace vzájemného obchodu a v budoucnu vytvoření zóny volného obchodu. Ačkoliv tento integrační projekt se vznikem Mercosur ztratil svůj význam, vytvořil důležitý prostor pro bilaterální jednání mezi jednotlivými členy Laplatského paktu. Jednání v rámci Paktu přispěla k prohloubení vzájemných obchodních vztahů a dohody o liberalizaci obchodu položily základy současného integračního procesu v regionu.⁸⁵

Prvním krokem vedoucím k založení Mercosur je považováno přijetí Deklarace z Foz de Iguazú, na jejímž základě byla v roce 1985 vytvořena mezi Argentinou a Brazílií tzv. Smíšená komise pro integraci. Další jednání těchto regionálních velmocí vyústila v červenci 1986 k podpisu Protokolu o Integraci (*Acta de Integración*). O dva roky později, v roce 1988, uzavřely Argentina a Brazílie Dohodu o integraci, spolupráci a rozvoji. Intenzitu, s jakou Argentina a Brazílie vedly bilaterální jednání, dokazuje skutečnost, že v rozmezí let 1984 a 1989 jejich představitelé podepsali 24 bilaterálních protokolů týkajících se vzájemného obchodu. K dalšímu prohloubení dosavadních bilaterálních obchodních dohod a upevnění vzájemných ekonomických vztahů došlo v roce 1990, kdy země uzavřely Dohodu o ekonomické komplementaci.⁸⁶ Ukončení vzájemného soupeření Argentiny a Brazílie, které v minulosti vedlo k četným konfliktům, bylo vedle demokratické transformace zemí po pádu diktátorských režimů

---

⁸³ BBC: Mercosur suspends Paraguay over Lugo impeachment. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-18636201> [cit. 19. 3. 2013]

⁸⁴ European External Action Service: Mercosur. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/mercosur/index_en.htm [cit. 18. 3. 2013]

⁸⁵ ADAMCOVÁ, GOMBALA (2001), s. 67

⁸⁶ ADAMCOVÁ, GOMBALA (2001), s. 67-68

v 80. letech klíčovým předpokladem pro integraci budoucích členských států Mercosur do jednoho ekonomického celku.

„Mercosur vznikl na základě dohody o ekonomické integraci a stanovil program pro vytvoření zóny volného obchodu a celní unie prostřednictvím programu liberalizace obchodu, koordinace makroekonomických politik a vytvoření společných vnějších cel a jiných nástrojů pro regulaci obchodu.“⁸⁷ Zakládající smlouva Mercosur stanovila pro vytvoření celní unie a zóny volného obchodu ambiciózní termín 1.1. 1995. Do té doby měl každý členský stát během tzv. přechodného období za úkol uskutečnit předem stanovené kroky a splnit dílčí cíle liberalizace vzájemného obchodu.

Zóna volného obchodu začala od roku 1995 skutečně fungovat, avšak s určitými nedostatky. Celní preference byly postupně sníženy až na nulovou sazbu, ale určité produkty byly zahrnuty do zvláštního režimu vůči celní unii (*Régimen de Adecuación Final a la Unión Aduanera*). Tyto produkty byly uvedené v listině výjimek, nebo jim bylo přiřazeno zvláštní zacházení a bylo jim umožněno ponechat si aktuální úroveň ochrany proti dovozům z členských států Mercosur. Zároveň byla stanovena podmínka postupného snižování úrovně této ochrany až do úplného zániku všech výjimek, přičemž Argentina a Brazílie obdržely pro eliminaci těchto výjimek čtyřletý limit, zatímco Paraguay a Uruguay lhůtu pěti let.⁸⁸

Celní unie vytvořená k 1. lednu 1995 rovněž nebyla kompletní, nýbrž byla uplatněna řada výjimek a přechodných opatření. Členské státy Mercosur v rámci celní unie zavedly společný vnější tarif pro ochranu regionálního průmyslu před dovozy ze zemí mimo celní unii a to ve výši 0 – 20 % podle druhu zboží. Zároveň byly vytvořeny tzv. národní Listiny výjimek, v nichž každá země určila seznam produktů, které mají být ze společného vnějšího tarifu vyčleněny. Argentina, Brazílie a Uruguay prezentovaly seznam po 300 výrobcích, přičemž tyto výjimky měly pozbýt platnost v roce 2001. Seznam Paraguaje čítal 399 výrobků s platností do roku 2006. „V závěru 90. let byly tyto Listiny výjimek vyňaty z režimu volného obchodu a jejich zrušení bylo naplánováno na rok 1999 v případě Brazílie a Argentiny a na rok 2000 v případě Uruguaje a Paraguaje. Obchod s cukrem a s automobily je vyňat jako celek z režimu volného obchodu i ze SVT.“⁸⁹

---

⁸⁷ Pracovní dokument o hospodářských a obchodních vztazích EU a států Mercosur pro jednání o meziregionální asociční dohodě, Evropský parlament: Výbor pro mezinárodní obchod, dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/605/605665/605665cs.pdf

⁸⁸ ADAMCOVÁ, GOMBALA (2001), s. 70

⁸⁹ ADAMCOVÁ, GOMBALA (2001), s. 70

V prosinci 1994 přijaly členské státy Mercosur dodatek ke Smlouvě z Asunciónu - Protokol z Ouro Preto⁹⁰, který zakotvil institucionální strukturu organizace a vymezil pravomoci a funkce jednotlivých orgánů.⁹¹ Článek 34 Protokolu uvádí, že Mercosur nabývá mezinárodní subjektivity a stává se tak subjektem mezinárodního práva veřejného.⁹² Mercosur přijetím Protokolu získal možnost uzavírat mezinárodní dohody s třetími státy nebo integračními celky a dalšími subjekty mezinárodního práva.

Dalším milníkem ve vývoji Mercosur byl rok 1998, kdy členské státy Mercosur společně s Bolívií a Chile přijaly Protokol z Ushuaia⁹³, v němž se zavázaly k dodržování demokracie a demokratických principů. V souvislosti s Protokolem z Ushuaia se hovoří o tzv. demokratické klauzuli Mercosur. Závazek demokracie byl v roce 2011 obnoven a doplněn přijetím nového dokumentu, Protokolu z Montevidea, který bývá také nazýván Ushuaia II., a jehož signatáři se kromě zemí participujících na předchozím dokumentu stali Kolumbie, Ekvádor, Peru, Venezuela (v době podpisu Protokolu přidružené státy Mercosur). V tomto dokumentu se státy přihlásily nejen k demokracii a demokratickým principům, ale také k respektování základních lidských práv a svobod.⁹⁴

Mercosur sdružuje dva menší trhy - Uruguay a Paraguay společně se dvěma nejvýznamnějšími trhy Latinské Ameriky - Argentinou a Brazílií. Třetí nejvýznamnější trh regionu, Chile, je k Mercosuru napojen prostřednictvím asociační dohody.⁹⁵ Chile je jednou z nejdynamičtějších latinskoamerických ekonomik, jejíž potenciál spočívá mimo jiné v obrovských zásobách surovin, zejména mědi. Přistoupením Venezuely se Mercosur rozrostl o další zemi se zcela mimořádným ekonomickým potenciálem. Venezuela je členem OPEC a disponuje jedněmi z největších zásob ropy na světě.

---

⁹⁰ Celý název dokumentu zní: Doplňující protokol ke Smlouvě z Asunciónu o institucionální struktuře Mercosur – Protokol z Ouro Preto (*Protocolo Adicional al Tratado de Asunción sobre la Estructura Institucional del Mercosur – Protocolo de Ouro Preto*).

⁹¹ Základ institucionální struktury Mercosur tvoří šest orgánů: Rada společného trhu (*Consejo del Mercado Común*), Skupina společného trhu (*Grupo Mercado Común*), Obchodní komise Mercosuru (*Comisión de Comercio del Mercosur*), Parlament (*Parlamento del Mercosur*), Sekretariát (*Secretaría del Mercosur*) a Fórum pro ekonomické a sociální konzultace (*Foro Consultivo Económico-Social*). (Mercosur: Estructura Institucional. Dostupné z:

<http://www.mercosur.int/t_generic.jsp?contentid=492&site=1&channel=secretaria&seccion=3> [cit. 31. 3. 2013]

⁹² „*El Mercosur tendrá personalidad jurídica de Derecho Internacional.*“ (Protokol z Ouro Preto, Kapitola II., Článek 34.)

⁹³ Protokol z Ushuaia o závazku demokracie v Mercosur, Bolívii a Chile (*Protocolo de Ushuaia sobre Compromiso Democrático en el Mercosur, la República de Bolivia y la República de Chile*).

⁹⁴ Mercosur: Quienes Somos. Dostupné z:

<http://www.mercosur.int/t_generic.jsp?contentid=3862&site=1&channel=secretaria&seccion=3> [cit. 17. 3. 2013]

⁹⁵ CIHELKOVÁ (2002), s. 225

Ekonomický i lidský potenciál Mercosur je obrovský. Jak vyplývá z tabulky č. 2, která uvádí základní ukazatele členských států Mercosur, celková rozloha uskupení přesahuje 12 miliónů km² a tvoří tak 63 % celkové rozlohy Latinské Ameriky.⁹⁶ Obyvatelstvo pěti členských států dohromady čítá více než 276 miliónů obyvatel a představuje tak více než 46% obyvatelstva Latinské Ameriky. S celkovým HDP přesahujícím 3,3 bilióny USD je Mercosur čtvrtým největším obchodním blokem na světě (po EU, NAFTA a ASEAN⁹⁷) a zastupuje celých 58,6 % regionálního HDP. Největší ekonomikou v rámci Mercosur je Brazílie – podílí se na celkovém HDP Mercosuru necelými 75 %. Na druhém místě je Argentina se 13,5 %, po níž následuje Venezuela s 9,6 %. Podíl dvou nejmenších států na ekonomice Mercosur je podstatně nižší: Uruguay představuje 1,41 % a Paraguay 0,72 % HDP Mercosur.⁹⁸

2.4. Vývoj vztahů EU a MERCOSUR od roku 1991

Oficiální rozhovory mezi Evropskou unií (resp. ES) a Mercosur byly zahájeny v roce 1991 v Bruselu, kdy se v dubnu poprvé od podpisu smlouvy z Asunciónu sešli zástupci Evropské komise a ministři zahraničí členských států Mercosur. Setkávání v roce 1992 pokračovalo neformální schůzkou ministrů zahraničí členských států EU a jejich protějšků ze Společného trhu jihu, která se uskutečnila v květnu v portugalském Guimarães. Koncem téhož měsíce podepsala Evropská komise Dohodu o interinstitucionální spolupráci mezi EU a Mercosur (*Interinstitutional Cooperation Agreement*), jenž se stala základem pro spolupráci v oblasti institucionální podpory, technické asistence, personálních záležitostí a výměny informací. Dohoda rovněž ustavila Společný poradní výbor (*Joint Advisory Committee*) složený ze zástupců Evropské komise a Skupiny společného trhu s cílem posílit interinstitucionální dialog a podporovat a monitorovat vzájemnou spolupráci. Za zmínku stojí, že Evropská unie se

---

⁹⁶ Tabulka a z ní vycházející komparace Mercosur a Latinské Ameriky vychází z údajů Světové banky pro rok 2011. Termín „Latinská Amerika“ proto v této souvislosti respektuje terminologii Světové banky, která považuje Latinskou Ameriku a oblast Karibiku za jeden rozvojový region (*Latin America & Caribbean*) zahrnující 29 zemí, jimiž jsou: Antigua a Barbuda, Argentina, Belize, Bolívie, Brazílie, Chile, Kolumbie, Kostarika, Kuba, Dominika, Dominikánská republika, Ekvádor, Salvador, Grenada, Guatemala, Guayana, Haiti, Honduras, Jamaika, Mexiko, Nikaragua, Panama, Paraguay, Peru, Sv. Lucie, Sv. Vincenc a Grenadiny, Surinam, Uruguay a Venezuela.

⁹⁷ Council on Foreign Relations: Mercosur - South America's Fractious Trade Bloc. Dostupné z: <<http://www.cfr.org/trade/mercosur-south-americas-fractious-trade-bloc/p12762>> [cit. 31. 3. 2013]

⁹⁸ Světová banka: GDP (current US\$). Dostupné z: <<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>> [cit. 13. 4. 2013]

stala prvním aktérem v mezinárodním kontextu, který s Mercosur zahájil neformální politický dialog na ministerské úrovni a uzavřel s ním dohodu o spolupráci.⁹⁹

Během první poloviny 90. let uzavřelo EHS s jednotlivými zakládajícími členskými státy Mercosur bilaterální kooperační dohodu druhé generace.¹⁰⁰ „*Vztahy EHS – Mercosur ovšem zpočátku postrádaly politickou dimenzi. Politický dialog původně nebyl veden s Mercosur, ale vzhledem k tomu, že všechny členské země jsou zároveň členy Skupiny Rio, uskutečňoval se prostřednictvím této Skupiny*“.¹⁰¹

Bilaterální rámcové dohody o spolupráci byly zaměřené zejména na obchodní a ekonomickou spolupráci a další oblasti společných zájmů. Argentina byla první zemí, která touto cestou formalizovala vztahy s Evropskou unií – dohoda o vzájemné spolupráci vstoupila v platnost již v roce 1991. Z tohoto důvodu dohoda pokrývá méně oblastí spolupráce než dohody s dalšími třemi státy. Všechny bilaterální dohody vychází ze závazku smluvních stran k respektování demokracie a lidských práv a odhodlání posilovat regionální integraci. Ve všech čtyřech dohodách si strany vzájemně garantují režim doložky nejvyšších výhod.¹⁰² Každá z dohod ustanovuje Společný výbor pro spolupráci (*Joint Cooperation Committee*), v němž jsou zastoupeni představitelé obou smluvních stran a jehož úkolem je dohled nad plněním uzavřené dohody.¹⁰³

Interregionální spolupráci zahájily Evropská unie a Mercosur v Madridu 15. prosince 1995 během španělského předsednictví v Radě Evropské unie¹⁰⁴ podpisem Interregionální rámcové dohody o spolupráci¹⁰⁵ (*Interregional Framework Cooperation*

---

⁹⁹ Oficiální webové stránky EU: EU-Mercosur relations (MEMO/94/62). Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-94-62_en.htm> [cit. 13. 4. 2013]

¹⁰⁰ Kompletní přehled těchto bilaterálních dohod je uveden v tabulce č. 3 v příloze této práce.

¹⁰¹ CIHELKOVÁ (2003), s. 434

¹⁰² Režim MFN (*most favoured nation treatment*) je jedním ze základních principů multilaterálního obchodního systému zakotvených ve smlouvách GATT, GATS a TRIPS. Spočívá v tom, že každá výhoda (preferenze) poskytnutá jakoukoliv smluvní stranou pro určitý produkt musí být poskytnuta všem ostatním smluvním stranám. Článek I., odstavec I. GATT definuje režim doložky nejvyšších výhod následovně: “*Any advantage, favour, privilege or immunity granted by any contracting party to any product originating in or destined for any other country shall be accorded immediately and unconditionally to the like product originating in or destined for the territories of all other contracting parties.*”

¹⁰³ Oficiální webové stránky EU: Bilateral framework agreements for cooperation with the Mercosur countries. Dostupné z:

<http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/latin_america/14014_en.htm> [cit. 2. 4. 2013]

¹⁰⁴ Španělsko převzalo předsednictví v Radě Evropské unie od Francie 1. července 1995.

¹⁰⁵ Celý název smlouvy zní: Interregionální rámcová dohoda o spolupráci mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně jedné a Společným trhem jihu a jeho členskými státy na straně druhé (*Interregional Framework Cooperation Agreement between the European Community and its Member States, of the one part, and the Southern Common Market and its Party States, of the other part*).

Agreement). Tato dohoda, jež má v budoucnosti vést k založení interregionální asociace, vstoupila v platnost 1.července 1999.

V dohodě smluvní strany zdůrazňují hluboké historické, kulturní, politické a ekonomické vazby, které dlouhodobě spojující partnerské regiony, zavazují se k respektování demokratických hodnot a lidských práv a hlásí se k podpoře tzv. otevřeného regionalismu.¹⁰⁶

Cílem této dohody, která se stala vůbec první dohodou o spolupráci mezi dvěma celními uniemi¹⁰⁷, je navázání intenzivní spolupráce přesahující ekonomickou, obchodní a politickou oblast, která v budoucnu povede k uzavření interregionální asociační dohody a vytvoření zóny volného obchodu. Článek I. smlouvy uvádí: „*Cílem dohody je posílit stávající vztahy mezi stranami a připravit podmínky pro vytvoření interregionální asociace*“.¹⁰⁸

Ke smlouvě byla připojena Společná deklarace o politickém dialogu mezi Evropskou unií a Mercosur (*Joint Declaration on Political Dialogue between the European Union and Mercosur*). Tato deklarace se stala základem pro pravidelný institucionalizovaný politický dialog na úrovni hlav států, ministerských předsedů a ministrů. Cílem politického dialogu je koordinovat pozice EU a Mercosur na půdě mezinárodních organizací a prostřednictvím užší bilaterální a multilaterální spolupráce podpořit vytvoření interregionální asociace.

Dohoda pro účely užší spolupráce a dohledu nad jejím plněním ustanovuje jednoduchý institucionální rámec, jehož základem jsou tři instituce: Rada pro spolupráci (*Cooperation Council*), Společný výbor pro spolupráci (*Joint Cooperation Committee*) a Společný podvýbor pro obchod (*Joint Subcommittee on Trade*).¹⁰⁹

Před zahájením prvního summitu EU a zemí LAC, který se konal v červnu 1999 v Riu de Janeiru, se zvláště sešli vrcholní představitelé EU a Mercosur k projednávání otázky liberalizace vzájemného obchodu a prohlubování interregionální spolupráce. Na tomto vůbec prvním summitu představitelů zemí EU a Mercosur byla myšlenka jednat o asociační dohodě dále rozvinuta. V listopadu téhož roku se v Bruselu odehrálo první

---

¹⁰⁶ Interregionální rámcová dohoda o spolupráci mezi Evropským společenstvím a Mercosur, Preambule.

¹⁰⁷ CIHELKOVÁ (2003), s. 434

¹⁰⁸ Interregionální rámcová dohoda o spolupráci mezi Evropským společenstvím a Mercosur, Článek I. („*The objectives of this Agreement shall be to strengthen existing relations between the Parties and to prepare the conditions enabling an interregional association to be created.*“)

¹⁰⁹ Oficiální webové stránky EU: Interregional Framework Cooperation Agreement between the European Community and Mercosur. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/latin_america/r14013_en.htm [cit. 2. 4. 2013]

setkání představitelů obou integračních celků¹¹⁰ zastoupených v Radě o spolupráci. Výsledkem této schůzky bylo oficiální rozhodnutí o zahájení vyjednávání, která povedou k uzavření asociační dohody zahrnující vytvoření zóny volného obchodu mezi regiony. Zástupci integračních celků rovněž definovali strukturu, metodologii a konkrétní časový plán vyjednávání. Zodpovědnost za organizaci a řízení vyjednávání o obchodu a spolupráci a dohled nad jeho průběhem byla svěřena tzv. Biregionálnímu negociačnímu výboru (*Biregional Negotiations Committee - BNC*). Tento výbor získal primární odpovědnost za vyjednávání v oblasti obchodu a oprávnění vytvářet pro implementaci dílčích opatření v této oblasti tzv. Technické skupiny. Výboru byla dále svěřena povinnost informovat o svých aktivitách Radu pro spolupráci, orgán založený na základě Rámcové dohody o spolupráci. Dalším článkem vyjednávací struktury se staly tzv. Podvýbory pro spolupráci (*Subcommittees on Cooperation*), přímo podřízené Biregionálnímu výboru a Koordinační sekretariáty (*Co-ordinating Secretariats*), složené ze zástupců Evropské komise a předsedajícího státu Mercosur.¹¹¹ Tyto Sekretariáty dostaly za úkol přípravu a organizaci setkání, komunikaci mezi stranami a distribuci oficiálních dokumentů. Dále bylo rozhodnuto, že setkání Biregionálního výboru, jejichž standardní trvání bude pět dní, se budou konat střídavě v Bruselu a v členských státech Mercosur, pokud se obě strany nedohodnou jinak, a to pokud možno třikrát ročně. První dvě setkání Biregionálního výboru byla naplánována na přelom března a dubna 2000 v Buenos Aires a přelom června a července 2000 v Bruselu. Obě strany se rovněž zavázaly vést otevřené a transparentní vyjednávání a za tímto účelem navazovat v obou regionech kontakty s představiteli občanské společnosti.¹¹²

Výsledkem třinácti vyjednávacích kol Biregionálního výboru¹¹³ v období od dubna 2000 do května 2004 byly konkrétní nabídky přístupu na trh (*market access offers*).

---

¹¹⁰ Evropskou unii na summitu reprezentovala finská ministryně zahraničí Tarja Halonen (Finsko v druhé polovině roku 1999 předsedalo Radě Evropské unie), tehdejší Generální tajemník Rady Evropské unie a Vysoký představitel pro SZBP Javier Solana a evropský komisař pro vnější vztahy Chriss Patten, zatímco delegaci Mercosur vedl uruguayský ministr zahraničí Didier Opertti.

(Rada Evropské unie: The European Union and Mercosur start negotiations on the future interregional association agreement (Joint Press Release). Dostupné z:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/13290.en9-communicu%C3%A9.htm [cit. 5. 4. 2013]

¹¹¹ Mercosur funguje na bázi šestiměsíčního rotujícího předsednictví Radě společného trhu.

¹¹² Rada Evropské unie: The European Union and Mercosur start negotiations on the future interregional association agreement (Joint Press Release). Dostupné z:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/13290.en9-communicu%C3%A9.htm [cit. 5. 4. 2013]

¹¹³ Přehled těchto vyjednávacích kol je uveden v tabulce č. 4 v příloze.

Mercosur svou nabídku zveřejnil 24. září 2004, zatímco Evropská unie svou nabídku předložila 28. září 2004. Ani jedna strana však nebyla s nabídkou svého partnera spokojena a vyjednávání se tak ocitlo ve slepé uličce a bylo pozastaveno. Původní plán ukončit vyjednávání do konce října 2004, tzn. do vypršení mandátů komisaře pro obchod Pascala Lamyho a celé Komise, se tak nepodařilo naplnit.

V politické rovině však dialog EU a Mercosur pokračoval a na summitu v Limě v roce 2008 obě strany podepsaly dohodu rozšiřující vzájemné vztahy a spolupráci o tři nové oblasti, jimiž jsou věda a technologie, infrastruktura a obnovitelné zdroje energie. Obnovení vyjednávání o Asociační dohodě iniciovala Evropská komise téměř po šesti letech v květnu 2010 během španělského předsednictví v Radě Evropské unie,¹¹⁴ jehož cílem bylo mimo jiné právě dosažení pokroku ve vyjednávání o asociační dohodě nejen s Mercosur, ale také s CAN a SICA. Představitelé obou integračních celků se k obnovení vyjednávání zavázali na schůzce v rámci šestého summitu EU a latinskoamerických zemí 17. května 2010 v Madridu.¹¹⁵

Od té doby se uskutečnilo již devět kol vyjednávání, z nichž poslední se konalo v říjnu 2012 v Brasílii.¹¹⁶ Na tomto setkání delegáti EU a Mercosur zopakovali svůj závazek pokračovat ve vyjednáváních směřujících k uzavření komplexní, vyvážené a ambiciózní dohody respektující pravidla WTO a zahrnující kromě obchodu se zbožím také oblasti služeb, investic a veřejných zakázek. Dohoda se má dále týkat udržitelného rozvoje, ochrany duševního vlastnictví a pravidel hospodářské soutěže a její součástí má být i mechanismus pro řešení vzájemných obchodních sporů mezi EU a Mercosur.¹¹⁷

Poslední setkání EU a Mercosur na ministerské úrovni proběhlo u příležitosti prvního summitu EU-CELAC, který byl zároveň sedmým summitem zemí EU-LAC, v Santiagu de Chile 26. ledna 2013. Výsledkem této schůzky, na níž Evropskou unii reprezentoval komisař pro obchod Karel De Gucht, byla dohoda, že oba partneři předloží protistraně návrh přístupu na trh nejpozději koncem roku 2013.¹¹⁸

---

¹¹⁴ Španělsko převzalo předsednictví v Radě EU od Švédska 1. ledna 2010.

¹¹⁵ European External Action Service: Mercosur. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/mercosur/index_en.htm [cit. 18. 3. 2013]

¹¹⁶ Přehled těchto vyjednávacích kol je uveden v tabulce č. 5 v příloze.

¹¹⁷ Evropská komise: Countries and Regions – Mercosur. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/regions/mercosur/> [cit. 6. 4. 2013]

¹¹⁸ Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur-European union ministerial meeting (Joint Communiqué). Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/january/tradoc_150458.pdf [cit. 7. 4. 2013]

3. Asociační dohoda EU – Mercosur

3.1. Asociační dohoda jako typ mezinárodní smlouvy uzavíraný Evropskou unií

Asociační dohoda neboli dohoda o přidružení je jedním ze tří typů mezinárodních smluv (vedle dohody o partnerství a spolupráci a obchodní dohody), které Evropská unie uzavírá s třetími zeměmi. Dohody o přidružení, jejichž obsahem jsou vzájemná práva a povinnosti v oblasti ekonomické, průmyslové a obchodní spolupráce, uzavírá EU s vnějším státem, skupinou států nebo mezinárodní organizací.

Existují čtyři základní kategorie asociačních dohod:

- a) tzv. eurodohody – uzavírané se zeměmi střední a východní Evropy, kdy uzavření asociační dohody přecházelo vstupu daného státu do EU
- b) stabilizační asociační dohody – ad hoc dohody vytvořené pro balkánské státy, resp. nástupnické státy bývalé Jugoslávie, jejichž podpisem tyto státy získaly status potenciálního kandidáta na vstup do EU
- c) dohody se Středomořím – dohody se státy Maghrebu a Mashreku, Radou pro spolupráci v Zálivu atd.
- d) kooperační asociační dohody uzavírané se státy Latinské Ameriky (např. s Chile, Mexikem nebo Andským společenstvím národů).¹¹⁹

Ačkoliv se jednotlivé asociační dohody svým obsahem výrazně liší v souvislosti s tím, s jakým partnerským státem či organizací Evropská unie smlouvu uzavírá, všechny splňují následující kritéria:¹²⁰

1. právní základ pro jejich uzavírání je Článek 217 Smlouvy o fungování Evropské unie (bývalý článek 310 o ES): „*Unie může uzavřít s jednou nebo více třetími zeměmi nebo mezinárodními organizacemi dohody o přidružení, které stanoví vzájemná práva a povinnosti, společné postupy a zvláštní řízení.*“¹²¹
2. jejich cílem je navázat úzkou ekonomickou a politickou spolupráci

---

¹¹⁹ KUČEROVÁ (2006), Evropská unie: hospodářské politiky, s. 175-177

¹²⁰ European External Action Service: Association Agreements. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/association/index_en.htm [cit. 5. 4. 2013]

¹²¹ Smlouva o fungování Evropské unie, C 83/47, 30.3.2010, dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>

3. společně s asociační dohodou jsou ustaveny orgány zodpovědné ze management spolupráce mající oprávnění přijímat rozhodnutí závazná pro smluvní strany
4. dohody garantují režim doložky nejvyšších výhod
5. dohody zakládají privilegovaný vztah mezi Evropskou unií a jejím partnerem
6. nezbytnou součástí asociačních dohod je od roku 1995 klauzule o dodržování lidských práv a demokratických principů
7. ve velké většině případu asociační dohoda nahrazuje dřívější dohodu o spolupráci (*Cooperation Agreement*) a prohlubuje vztahy mezi smluvními stranami
8. podle Článku 218 SFEU (bývalý článek 300 Smlouvy o ES) rozhodnutí o uzavření dohody o přidružení přijímá Rada po obdržení souhlasu Evropského parlamentu a to na základě jednomyslnosti.¹²²

3.2. Motivy EU a Mercosur pro uzavření asociační dohody

Evropská unie spatřuje ve spolupráci se Společným trhem jihu v rámci svých vnějších ekonomických vztahů v prostoru Latinské Ameriky největší perspektivu. V oficiálních dokumentech se proto orgány EU opakovaně hlásí k závazku uzavřít asociační dohodu s Mercosur co nejdříve a zdůrazňují strategický význam této interregionální asociace: „(Evropský parlament) trvá na tom, aby se uzavření dohody o partnerství EU-Mercosur, která by umožnila vytvoření největší světové zóny volného obchodu mezi různými regiony, stalo prioritním strategickým cílem vnějších vztahů EU v mezinárodním kontextu, který se vyznačuje zvýšenou vzájemnou závislostí, hospodářským růstem, vznikem nových hospodářských velmocí a stoupajícím počtem globálních otázek, které přesahují hranice jednotlivých států ....“¹²³

Evropská unie usiluje o uzavření asociační dohody s Mercosur v co nejkratším časovém horizontu zejména z následujících ekonomických a politicko-strategických důvodů:¹²⁴

---

¹²² Smlouva o fungování Evropské unie, C 83/47, 30.3.2010, dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>>

¹²³ Usnesení Evropského parlamentu o hospodářských a obchodních vztazích mezi EU a unií Mercosur za účelem uzavření meziregionální dohody o partnerství, Evropský parlament, C 308 E/182, 16.12.2006, dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:308E:0182:0182:CS:PDF>>

¹²⁴ Pracovní dokument o hospodářských a obchodních vztazích EU a států Mercosur pro jednání o meziregionální asociační dohodě, Evropský parlament: Výbor pro mezinárodní obchod, dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/605/605665/605665cs.pdf>

- asociační dohoda s Mercosur by Evropské unii umožnila upevnit hospodářské a geopolitické vazby se strategickým partnerem, zejména s ohledem na skutečnost, že Mercosur nemá uzavřené obchodní dohody ani s USA, ani s předními asijskými mocnostmi
- dohoda by posílila strategické partnerství s Brazílií, zemí, jenž má zvláštní význam v rámci geopolitického uspořádání mezinárodních vztahů, jelikož je součástí dvou platforem koordinujících zájmy rozvíjejících se ekonomik – BRICS a IBSA (Indie, Brazílie, Jižní Afrika)¹²⁵
- Mercosur představuje nejvyspělejší a nejpokročilejší projekt ekonomické integrace v Latinské Americe a zároveň nejvýznamnější trh v regionu, který tvoří více než 58% místního HDP
- vytvoření zóny volného obchodu mezi EU a Mercosur by znamenalo vznik významných příležitostí pro obchod a hospodářský růst a vedlo by k posílení mezinárodní konkurenceschopnosti obou trhů
- EU chce i nadále být hlavním obchodním partnerem Mercosur, oblasti s velkým potenciálem růstu, který má oporu zejména v brazilské ekonomice (v roce 2011 se Brazílie umístila na 6. místě v žebříčku států dle HDP)¹²⁶
- EU si chce udržet pozici nejvýznamnějšího investora v regionu – objem přímých zahraničních investic směřujících z EU do Mercosur převyšuje objem investic USA a během posledních let neustále roste
- asociační dohoda přispěje k upevnění vedoucí pozici EU v regionu do té doby, než bude úspěšně ukončena iniciativa Celoamerické zóny volného obchodu
- narozdíl od Latinské Ameriky jako celku, kde dovozy z USA výrazně převyšují dovozy z EU, má Evropská unie v Mercosur významnější pozici než USA (podíl dovozu z EU byl v roce 2011 18,9 % ve srovnání s podílem USA ve výši 13,7%)
- změnou orientace Mercosur na jiné trhy v rámci kontinentu by utrpěly zájmy EU (důsledkem vstupu Mexika do NAFTA byl pokles objemu obchodu EU s Mexikem přibližně o 25 %)

---

¹²⁵ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Na cestě k dohodě o přidružení EU-Mercosur: příspěvek organizované občanské společnosti“, C 248/55, 25.8.2011, dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:248:0055:0059:CS:PDF>

¹²⁶ Světová banka: GDP (current US\$). Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> [cit. 13. 4. 2013]

- uzavření dohod Evropské unie s Chile a Mexikem¹²⁷ značně zvýšilo účast EU na těchto trzích (v případě vývozu EU do Mexika byl v porovnání let 1999 a 2002, kdy dohoda vstoupila plně v platnost, zaznamenán nárůst o 43 %).

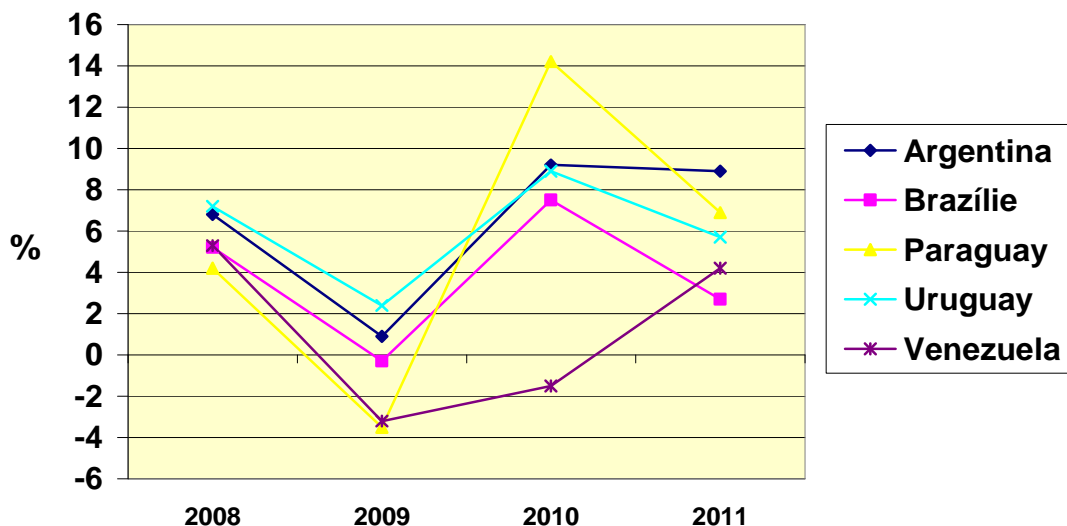
Ekonomický vývoj členských států Mercosur ilustruje graf č.1, který zobrazuje vývoj ročního růstu HDP členských států v letech 2008 – 2011. V roce 2009 zaznamenaly všechny členské státy prudký pokles růstu HDP v souvislosti s globální ekonomickou krizí. Následoval výrazný vzestup v roce 2010, který se však v roce 2011 opět mírně zbrzdil. Nejvyšší nárůst HDP byl v roce 2011 zaregistrován v případě Argentiny – HDP vzrostlo oproti předchozímu roku o 8,9 %. Vůbec nejvyšší meziroční nárůst HDP byl ve sledovaném období zaznamenán u Paraguaye v roce 2010, kdy místní HDP vzrostlo o více než 14 %.¹²⁸

---

¹²⁷ S Chile EU uzavřela asociační dohodu - Dohoda zakládající přidružení mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Chilskou republikou na straně druhé vstoupila v platnost 1. února 2003. S Mexikem uzavřela EU dohodu spadající do kategorie dohod o partnerství a spolupráci (Dohoda o hospodářském partnerství, politické koordinaci a spolupráci mezi Evropským společenstvím a jejich členskými státy na jedné straně a Spojenými státy mexickými na straně druhé), která vstoupila v platnost 1. října 2000. (Euroskop: Smluvní vztahy EU a třetích zemí. <https://www.euroskop.cz/203/sekce/smluvni-vztahy-eu-a-tretich-zemi/> (14.4.2013))

¹²⁸ V případě grafů č. 1 a 2. se jedná o vlastní konstrukci na základě údajů Světové banky získaných z uvedených zdrojů. Součástí grafů jsou i údaje o Venezuele, ačkoliv grafy sledují rozmezí let 2008-2011, tzn. období, kdy Venezuela ještě nebyla členským státem Mercosur.

Graf č. 1 - Roční růst HDP členských států Mercosur 2008-2011

Zdroj:

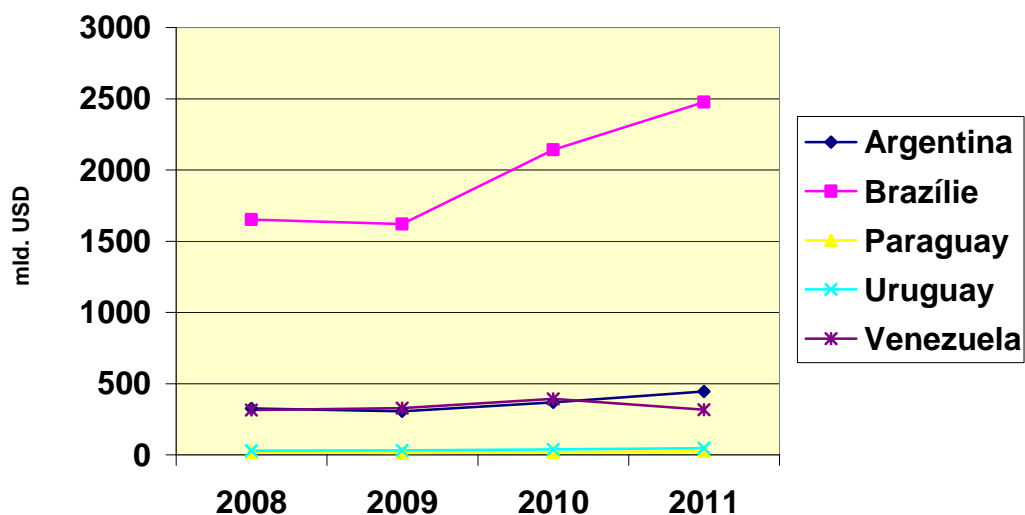
Světová banka: GDP growth (annual %). Dostupné z:

http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?order=wbapi_data_value_2011+wbapi_data_value+wbapi_data_value-last&sort=desc [cit. 13. 4. 2013]

Graf č. 2 zobrazuje vývoj hodnot HDP členských států Mercosur (v miliardách USD) v letech 2008-2011. Zobrazené údaje poukazují na výraznou heterogenitu členských států Mercosur co se týče výkonnosti jejich ekonomik. Výrazná je zejména prudká růstová trajektorie brazilské ekonomiky v posledních letech. Srovnatelné jsou hodnoty HDP Paraguaje a Uruguaje a dále Argentiny a Venezuely, které však hodnotami svého HDP výrazně převyšuje Brazílie podílející se na celkovém HDP Mercosur téměř 75%. Zmíněná heterogenita nicméně koresponduje se značnými rozdíly mezi členskými státy co se týče rozlohy a demografických charakteristik (viz tabulka č. 2).

**Graf č. 2 - HDP členských států Mercosur
2008-2011**

Zdroj:

Světová banka: GDP (current US\$). Dostupné z:

<<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>> [cit. 13. 4. 2013]

Zájmy, jež má v interregionální asociaci s Evropskou unií Mercosur, spadají do třech kategorií:¹²⁹

- politicko-strategické – Mercosur usiluje o získání významného partnera v mezinárodním i multilaterálním kontextu; vytvoření zóny volného obchodu by rovněž přispělo k upevnění unie Mercosur jako společného trhu a celní unie a mohlo by se stát modelem pro ostatní integrační procesy v Latinské Americe; kromě toho by „*dohoda mohla přispět ke zmírnění hospodářské a geopolitické devalvace atlantického prostoru oproti prostoru pacifickému*“¹³⁰; dohoda by

¹²⁹ Pracovní dokument o hospodářských a obchodních vztazích EU a států Mercosur pro jednání o meziregionální asoiační dohodě, Evropský parlament: Výbor pro mezinárodní obchod, dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/605/605665/605665cs.pdf>.

¹³⁰ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Na cestě k dohodě o přidružení EU-Mercosur: příspěvek organizované občanské společnosti“, C 248/55, 25.8.2011, dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:248:0055:0059:CS:PDF>>

rovněž posílila vnitřní i vnější legitimitu Mercosur, stejně jako jeho důvěryhodnost a prestiž v globálním měřítku a jeho vyjednávací pozici v dalších obchodních jednáních

- ekonomicko-sociální – pro Mercosur by bylo značným přínosem získat partnera, s nímž sdílí cíle v oblasti trvale udržitelného rozvoje, stejně jako standardy a mechanismy pro zvyšování konkurenceschopnosti a úspěšné zapojení do světové ekonomiky
- obchodní – dohoda s EU by Společnému trhu jihu přinesla značné přímé obchodní výhody (především v oblasti zemědělství), znamenala by zachování a upevnění struktury vývozu a posílila by úsilí Mercosur zabránit možné koncentraci obchodu na trhu USA (a celém americkém kontinentu) poté, co bude vytvořena FTAA.

3.3. Tři pilíře asociační dohody EU - Mercosur

Evropská unie uvádí, že „vzhledem k tomu, že obchod mezi EU a zeměmi Mercosuru dosahuje téměř stejného objemu jako obchod EU se všemi ostatními zeměmi Latinské Ameriky; vzhledem k tomu, že EU je pro země Mercosuru největším obchodním partnerem a nejvýznamnějším investorem; vzhledem k tomu, že země Mercosuru zaujímají v žebříčku našich obchodních partnerů osmé místo a vzhledem k tomu, že hospodářství zemí EU a Mercosuru se vzájemně doplňují ...“, je cílem jednání mezi EU a Mercosur dosáhnout takové dohody, která bude vyvážená, spravedlivá, ambiciózní, komplexní a vzájemně výhodná ve všech oblastech, na něž se vztahuje.¹³¹

Dohoda ohledně rozsahu a cílů asociační dohody a jejích dílčích kapitol byla výsledkem první schůzky Biregionálního negociačního výboru, která se uskutečnila v dubnu 2000 v Buenos Aires.

---

¹³¹ Návrh usnesení o aktuálním stavu obchodních vztahů mezi EU a zeměmi Mercosuru, Evropský parlament, B7-0008/2013, 9. 1. 2013, dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+MOTION+B7-2013-0008+0+DOC+PDF+V0//CS>

Asociační dohoda má být založena na třech pilířích, jimiž jsou:

- politická a institucionální kapitola, jejíž cílem je posílení politického dialogu a politické shody
- kapitola týkající se spolupráce zaměřená na podporu udržitelného hospodářského a sociálního rozvoje
- obchodní kapitola zahrnující vytvoření moderní zóny volného obchodu a celou řadu dalších témat, kromě vzájemné liberalizace obchodu se zbožím a službami tato kapitola zahrnuje oblast investic, veřejných zakázek, ochrany práv duševního vlastnictví, spolupráci v oblasti hospodářské soutěže, obchodní ochranná opatření a závazný mechanismus pro řešení sporů.¹³²

3.3.1. Politický dialog

Politický dialog je součástí postupně se prohlubujících vztahů Evropské unie a Mercosur již od roku 1991. K jeho formální institucionalizaci došlo v roce 1995, kdy byla podepsána Interregionální rámcová dohoda o spolupráci a k ní připojená Společná deklarace o politickém dialogu mezi EU a Mercosur. Do té doby byl politický dialog s Mercosur veden v neformální rovině a také prostřednictvím Skupiny Rio. Na politické dialogu EU - Mercosur participují od roku 1998 také Chile a Bolívie, avšak jako přidružení členové disponují jen omezenými právy.¹³³

Společná deklarace o politickém dialogu ustanovila pravidelný institucionalizovaný politický dialog na úrovni hlav států, ministerských předsedů a ministrů. Politický dialog má za cíl prohloubit a konsolidovat vztahy mezi smluvními stranami, podpořit vytvoření interregionální asociace mezi partnerskými regiony, přispět k intenzivním konzultacím nejen o biregionálních, nýbrž i multilaterálních tématech a koordinovat pozice EU a Mercosur na půdě mezinárodních organizací.¹³⁴

---

¹³² Usnesení Evropského parlamentu o hospodářských a obchodních vztazích mezi EU a unií Mercosur za účelem uzavření meziregionální dohody o partnerství, Evropský parlament, C 308 E/182, 16.12.2006, dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:308E:0182:0182:CS:PDF>>

¹³³ CIHELKOVÁ (2003), s. 434

¹³⁴ Interregionální rámcová dohoda o spolupráci mezi Evropským společenstvím a Mercosur, No L 69/5, 19.3.1996 (Joint Declaration on political dialogue between the European Union and Mercosur) Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1996:069:0004:0022:EN:PDF>>

Za tímto účelem se smluvní strany rozhodly k navazování užších kontaktů a diplomatických styků, k pravidelným konzultacím a výměně informací a ve Společné deklaraci o politickém dialogu se zavázaly k:

- a) pravidelnému setkávání hlav členských států Mercosur a nejvyšších představitelů Evropské unie
- b) každoročnímu setkávání ministrů zahraničí členských států Mercosur a Evropské unie za účasti Evropské komise
- c) setkávání ministrů zodpovědných za záležitosti spadající do kategorie společných zájmů
- d) periodickému setkávání nejvyšších úředníků EU a Mercosur.¹³⁵

Rámcová dohoda o spolupráci uvádí, že ministerský dialog má být rozvíjen v rámci Rady pro spolupráci (*Cooperation Council*), která je součástí třístupňové institucionální struktury ustavené touto dohodou. V Radě pro spolupráci jsou za Evropskou unii zastoupeni členové Rady EU a Evropské komise a za Mercosur členové Rady společného trhu a Skupiny společného trhu.¹³⁶

Obsah a cíle politického dialogu (stejně jako dalších kapitol asociační dohody) byly stanoveny na první schůzce Biregionálního negociačního výboru, která se uskutečnila v roce 2000 v Buenos Aires. Na tomto setkání si obě strany vytyčily posílení dosavadního politického dialogu mezi regiony jako jeden z prvořadých cílů a shodli se na tom, že politická kapitola bude významným komponentem asociační dohody. Bylo rozhodnuto, že politický dialog upevňující strategické partnerství mezi regiony bude pokračovat prostřednictvím mechanismu, který byl ustaven Deklarací o politickém dialogu z roku 1995. Konkrétní témata mezinárodního charakteru, která mají být obsahem politické agendy, byla stanovena následovně:

- podpora a ochrana lidských práv, demokracie a vlády práva
- zajištění stability a míru
- prevence konfliktů
- budování důvěry a bezpečnosti

---

¹³⁵ Interregionální rámcová dohoda o spolupráci mezi Evropským společenstvím a Mercosur, No L 69/5, 19.3.1996 (Joint Declaration on political dialogue between the European Union and Mercosur) Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1996:069:0004:0022:EN:PDF>>

¹³⁶ Interregionální rámcová dohoda o spolupráci, Kapitola I., Článek 3.

- trvale udržitelný rozvoj beroucí ohled na jeho ekonomické, sociální a environmentální aspekty
- podpora OSN v oblasti krizového managementu
- spolupráce v boji proti mezinárodnímu terorismu
- společný postup v boji proti obchodu s drogami, praní špinavých peněz a souvisejícím zločinům, ilegálnímu obchodu se zbraněmi a organizovanému zločinu
- jakákoliv další politická témata, na nichž se smluvní strany shodnou.¹³⁷

Na setkání ministrů Evropské Unie, Mercosur, Chile a Bolívie v roce 2000 v portugalském městě Vilamoura (během portugalského předsednictví Radě EU) předložili zástupci Mercosur společně s představiteli Chile a Bolívie Akční program politické spolupráce. Tento program byl přijatý na setkání hlav států a předsedů vlád Evropské unie a Mercosur v květnu 2002 v Madridu.

Madridský summit byl velmi důležitou událostí v otázce rozvoje politického dialogu. Obě strany na setkání vyzdvihly pokrok, k němuž došlo ve vyjednávání v politické rovině a za účelem dalšího rozšíření a posílení politického dialogu mezi EU a Mercosur se dohodly rozšířit program politických setkávání nad rámec stanovený Společnou deklarací o politickém dialogu z roku 1995 o:

- každoroční setkávání nejvyšších úředníků EU a Mercosur
- každoroční setkávání na ministerské úrovni v New Yorku při příležitosti zasedání Valného shromáždění OSN
- setkávání Velitelů misí (*Head of Missions*) v New Yorku každých šest měsíců
- setkávání před konáním mezinárodních konferencí OSN
- setkávání Velitelů misí Evropské unie a Mercosur akreditovaných ve specializovaných agenturách v Ženevě, Paříži, Římě, Vídni a Nairobi.¹³⁸

¹³⁷ SICE: First Meeting of the EU-Mercosur biregional negotiations committee. Dostupné z: http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/negotiations/CNB_1_e.pdf [cit. 6. 4. 2013]

¹³⁸ SICE: Second Meeting of Heads of State and of Government of the European Union and of Mercosur (Joint Communiqué). Dostupné z: http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/negotiations/Madrid2002_e.pdf [cit. 20. 3. 2013]

Zatím poslední setkání Evropské unie a Mercosur na ministerské úrovni se uskutečnilo 26. ledna 2013 v Santiagu de Chile. Na tomto setkání se sešli ministři zahraničí členských států Mercosur, avšak bez účasti Paraguaje, jemuž bylo členství v Mercosur v červnu 2012 pozastaveno. Evropskou unii na summitu reprezentoval komisař pro obchod Karl de Gucht.¹³⁹

Cílem politického dialogu je zejména definovat základní principy a hodnoty interregionální spolupráce mezi Evropskou unií a Mercosur. Prostřednictvím politického dialogu dochází především k pravidelnému vyjádření politické vůle a přihlášení se k závazkům pokračovat ve vyjednávání navzdory jeho sporným bodům a odhodlání dosáhnout konsenzu přijatelného pro obě strany.

Politický dialog představuje v podstatě základní kámen vztahů mezi EU a Mercosur, bez něž by spolupráce v dalších oblastech nebyla možná. Zároveň se jedná o podpůrný mechanismus pro vyjednávání o obchodní kapitole asociační dohody, která je stěžejní a v níž se nacházejí hlavní překážky pro úspěšné dokončení vyjednávání.

Politický dialog proto můžeme považovat za prostředek k dosažení konsenzu v otázce základního směřování spolupráce a klíč k posílení koordinace a komplementarity celého vyjednávacího procesu.

3.3.2. Spolupráce

„Strategie spolupráce mezi EU a unií Mercosur je založena na společných hodnotách obrany demokracie, respektování právního státu, ochrany základních práv a svobod a solidarity mezi oběma regiony.“¹⁴⁰

Spolupráce mezi Evropskou unií a Mercosur, jejíž cílem je posilovat dosavadní vztahy na bázi reciprocity a společného zájmu, má své počátky v roce 1992, kdy došlo k uzavření Dohody o interinstitucionální spolupráci. Co se týká rozvojové pomoci, Evropská unie je největším poskytovatelem oficiální rozvojové pomoci jak v Latinské Americe, tak v Mercosur. Téma rozvoje je důležitým aspektem dlouhodobé spolupráce mezi oběma regiony i asociační dohody jako takové. Její uzavření má přispět

---

¹³⁹ Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur-European union ministerial meeting (Joint Communiqué). Dostupné z:

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/january/tradoc_150458.pdf> [cit. 7. 4. 2013]

¹⁴⁰ Usnesení Evropského parlamentu o hospodářských a obchodních vztazích mezi EU a unií Mercosur za účelem uzavření meziregionální dohody o partnerství, Evropský parlament, C 308 E/182, 16.12.2006, dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:308E:0182:0182:CS:PDF>>

k hospodářskému růstu a snižování chudoby ve všech oblastech definovaných v rozvojových cílech tisíciletí (*Millenium Development Goals*).

Konkrétní oblasti a témata spolupráce byly stanoveny v Rámcové dohodě o spolupráci a dále rozpracovány na setkání Biregionálního negociačního výboru v roce 2000 v Buenos Aires. Zde se obě strany zavázaly intenzivně prohlubovat spolupráci ve všech oblastech společných zájmů a dohodly se na vytvoření třech tzv. Podskupin pro spolupráci. Pro každou z nich byla stanovena řada oblastí a témat, které budou předmětem vyjednávání:

a. Podskupina pro ekonomickou spolupráci (*Subgroup on Economic Co-operation*)

- průmyslová spolupráce
- spolupráce v oblasti technických regulací
- spolupráci v oblasti služeb
- podpora investic
- makroekonomický dialog
- vědecko-technologická spolupráce
- energetická spolupráce
- doprava, telekomunikace a informační technologie
- spolupráce v oblasti zemědělství, rybolovu a venkova
- celní spolupráce
- statistická spolupráce
- environmentální spolupráce
- ochrana spotřebitele
- ochrana dat

b. Podskupina pro sociální a kulturní spolupráci (*Subgroup on Social and Cultural Co-operation*)

- sociální spolupráce
- vzdělávání a školení
- sociální dialog
- problematika drog a souvisejícího organizovaného zločinu
- kulturní spolupráce

c. Podskupina pro finanční a technickou spolupráci (*Subgroup on Financial and Technical Co-operation*)

- modernizace veřejné správy
- interinstitucionální spolupráce
- spolupráce v oblasti regionální integrace.¹⁴¹

Strategický rámec spolupráce EU a Mercosur 2007-2013

Základní strategický rámec pro spolupráci EU a Mercosur v období 2007 až 2013 je obsahem tzv. Regionálního strategického dokumentu (*Regional Strategy Paper - RSP*), který vypracovala a přijala Evropská komise 2. srpna 2007. Jedná se již o druhý Regionální strategický dokument pro spolupráci s Mercosur, ten první, vypracovaný pro období 2002 až 2006, Komise přijala 10. září 2002.

Tato strategie, vypracovaná pro celý Společný trh jihu, je doplňkem strategie spolupráce Evropské unie s jednotlivými členskými státy Mercosur, pro níž Komise přijímá dílčí Strategické dokumenty (*Country Strategy Papers - CSPs*).

Regionální strategický dokument pro Mercosur 2007-2013 byl vypracovaný na základě konzultací s jednotlivými členskými státy Mercosur a aktéry občanské společnosti. Představuje komplexní a jednotnou strategii a stanovuje konkrétní cíle a priority interregionální spolupráce mezi Evropskou unií a Mercosur. Dokument se zaměřuje především na podporu Mercosur ve třech oblastech, jimiž jsou: proces regionální integrace, příprava na implementaci asociační dohody a asistence v oblasti obchodu. Dokument v úvodu vyzdvihuje pokrok Mercosur od roku 2002 (od přijetí prvního RSP), zejména v oblasti budování a posilování institucionální struktury. Nicméně také poukazuje na přetrvávající nedostatky týkající se budování celní unie a strukturovaného společného trhu. Nejdůležitější výzvy, jimž musí Mercosur čelit, definuje RSP následovně:

- zefektivnění rozhodovacího procesu a zlepšení schopnosti implementovat a prosazovat společnou legislativu
- dokončení procesu budování společného trhu, zvýšení povědomí o regionální integraci a interregionální spolupráci

---

¹⁴¹ SICE: First Meeting of the EU-Mercosur biregional negotiations committee. Dostupné z: http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/negotiations/CNB_1_e.pdf [cit. 6. 4. 2013]

- posílení participaci občanské společnosti v tomto procesu.¹⁴²

Pro účely implementace Regionálního strategického dokumentu byl pro Mercosur v období 2007-2013 stanoven rozpočet 50 miliard EUR v rámci tzv. Finančního nástroje pro rozvojovou spolupráci (*Financing Instrument for Development Cooperation - DCI*).¹⁴³

Z tohoto rozpočtu bylo vyčleněno 10 miliard EUR pro financování dvou projektů v rámci předchozího RSP pro období 2002-2006 (*Vzdělávání a Informační společnost*). Zbývajících 40 miliard EUR má být na základě RSP alokováno do třech klíčových sektorů:

- Priorita č. 1. – institucionalizace a posilování institucionální struktury Mercosur (10% prostředků)
- Priorita č. 2. – prohlubování regionální integrace a příprava na implementaci asociační dohody (70% prostředků)
- Priorita č. 3. – posilování participace občanské společnosti a zvýšení povědomí o regionálním integračním procesu (20% prostředků).

Doplňkem strategie vymezené dokumentem RSP je tzv. Regionální indikativní program (*Regional Indicative Programme*), rozdělený na dvě části, pro období 2007 - 2010 a 2011 - 2013. Jedná se o programový dokument přijatý za účelem definovat konkrétní podmínky implementace dílčích programů a opatření v rámci stanovené strategie. Program vymezuje konkrétní cíle v jednotlivých prioritních oblastech a stanovuje indikátory pro budoucí vyhodnocování úspěšnosti těchto opatření.¹⁴⁴

---

¹⁴² Regionální strategický dokument pro Mercosur 2007-2013, Evropská komise, E/2007/1640, 2.8.2007, dostupné z: <http://eeas.europa.eu/mercosur/rsp/07_13_en.pdf>

¹⁴³ Tento nástroj byl zřízen na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1905/2006 z 18. prosince 2006, jehož platnost trvá od 28.12. 2006 do 31.12. 2013. Na základě tohoto nařízení došlo ke sloučení jednotlivých geograficky a tématicky zaměřených nástrojů do jediného nástroje, který má sloužit k financování spolupráce s rozvojovými zeměmi uvedenými v seznamu příjemců rozvojové pomoci vypracovaným Výborem pro rozvojovou pomoc (*Development Assistance Committee*) OECD. Dle nařízení vychází politika EU v oblasti rozvojové spolupráce z tzv. Rozvojových cílů tisíciletí (*Millenium Development Goals*) OSN a jejím cílem je především potírání chudoby, udržitelný ekonomický a sociální rozvoj a postupné zapojení rozvojových zemí do světové ekonomiky.

(Oficiální webová stránka EU: Financing instrument for development cooperation - DCI (2007-2013). Dostupné z:

<http://europa.eu/legislation_summaries/development/general_development_framework/114173_en.htm> [cit. 11. 4. 2013])

¹⁴⁴ Regionální strategický dokument pro Mercosur 2007-2013, Evropská komise, E/2007/1640, 2.8.2007, dostupné z: <http://eeas.europa.eu/mercosur/rsp/07_13_en.pdf>

Vedle interregionální spolupráce s Evropskou unií participují členské státy Mercosur na spolupráci s EU na bilaterální úrovni a patří mezi hlavní příjemce půjček Evropské investiční banky. Participují také na horizontálních programech spolupráce pro Latinskou Ameriku @LIS (program zaměřený na podporu širšího využívání informačních technologií), ALBAN (program vysokoškolských stipendií), AL-INVEST (program pro spolupráci mezi obchodními společnostmi), ATLAS (program pro spolupráci mezi obchodními komorami), URB-AL (program pro decentralizovanou spolupráci mezi místními orgány), ALURE (program pro spolupráci v odvětví energetiky) a ALFA (spolupráce mezi vysokými školami).¹⁴⁵

3.3.3. Obchodní kapitola

Primárním cílem obchodní kapitoly asociační dohody je vzájemné a efektivní zpřístupnění trhů EU a Mercosur na základě progresivní a reciproční obchodní liberalizace v souladu s pravidly WTO.¹⁴⁶

Ambiciózní asociační dohoda by do obchodní kapitoly měla zahrnout „*nejen obchod zbožím, ale také služby, investice, veřejné zakázky, duševní vlastnictví (včetně zeměpisných označení), usnadňování obchodu, sanitární a fytosanitární opatření, obchod a udržitelný rozvoj, hospodářskou soutěž nebo nástroje ochrany obchodu.*“¹⁴⁷

Mezi základní principy vyjednávání v oblasti obchodu patří:

- komplexní vyjednávání a dosažení vyvážených výsledků
- nevyločení žádného sektoru a zároveň zohlednění citlivosti určitých produktů a služeb v souladu s ustanoveními WTO
- pojetí výsledků vyjednávání jako jednotného závazku, který musí být smluvními stranami přijatý a implementovaný jako nedělitelný celek.

---

¹⁴⁵ Usnesení Evropského parlamentu o hospodářských a obchodních vztazích mezi EU a unií Mercosur za účelem uzavření meziregionální dohody o partnerství, Evropský parlament, C 308 E/182, 16.12.2006, dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:308E:0182:0182:CS:PDF>>

¹⁴⁶ SICE: Second Meeting of Heads of State and of Government of the European Union and of Mercosur (Joint Communiqué). Dostupné z:

<http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/negotiations/Madrid2002_e.pdf> [cit. 20. 3. 2013]

¹⁴⁷ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Na cestě k dohodě o přidružení EU-Mercosur: příspěvek organizované občanské společnosti“, C 248/55, 25.8.2011, dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:248:0055:0059:CS:PDF>>

Dílní cíle obchodní kapitoly byly v roce 2000 v Buenos Aires stanoveny následovně:

- bilaterální a reciproční liberalizace obchodu zbožím a službami ve stanoveném časovém horizontu a v souladu s pravidly WTO
- zlepšení přístupu k veřejným zakázkám pro zboží, služby a pracovní síly
- podpora otevřeného a nediskriminačního investičního prostředí
- zajištění adekvátní a efektivní ochrany práv duševního vlastnictví s ohledem na pokračující technologický pokrok a mezinárodní úmluvy
- spolupráce a vytvoření pravidel v oblasti hospodářské soutěže
- zajištění adekvátní a efektivní spolupráce v oblasti nástrojů na ochranu obchodu
- ustanovení efektivního a závazného mechanismu pro řešení vzájemných sporů.¹⁴⁸

Pro vyjednávání v obchodních záležitostech byly vytvořeny tři Technické skupiny zaměřené na dílní oblasti obchodní spolupráce:

- a.) Technická skupina 1 – obchod zbožím zahrnující tarifní i netarifní překážky, sanitární a fyto-sanitární opatření, standardy, technické regulace, antidumpingová opatření a vyrovnávací cla, pravidla původu, celní řízení a vzájemnou asistenci v celních záležitostech
- b.) Technická skupina 2 – obchod službami, ochrana práv duševního vlastnictví a opatření na podporu otevřeného a nediskriminačního investičního prostředí
- c.) Technická skupina 3 – veřejné zakázky, hospodářská soutěž a mechanismus pro řešení sporů.¹⁴⁹

---

¹⁴⁸ SICE: First Meeting of the EU-Mercosur biregional negotiations committee. Dostupné z: <http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/negotiations/CNB_1_e.pdf> [cit. 6. 4. 2013]

¹⁴⁹ SICE: First Meeting of the EU-Mercosur biregional negotiations committee. Dostupné z: <http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/negotiations/CNB_1_e.pdf> [cit. 6. 4. 2013]

Obchodní a ekonomické vztahy EU a Mercosur¹⁵⁰

Obchod EU s Mercosur v roce 2011

Mercosur představuje pro Evropskou unii osmého nejvýznamnějšího obchodního partnera a na celkovém obchodě EU se podílí 3%. Stejnou pozici zaujímá Mercosur v žebříčku nejvýznamnějších exportních partnerů EU – jeho podíl na celkovém exportu EU je 2,9 %. Exporty EU do Mercosur v průběhu posledních let stabilně stoupají, z 28 miliard EUR v roce 2007 vzrostly na více než 45 miliard v roce 2011. Průměrný roční nárůst exportu EU do Mercosur v období let 2007 – 2011 tak činí rovných 13%. Na celkovém importu EU se Mercosur podílí rovněž 3 % a nachází se dokonce na sedmém místě v pořadí nejvýznamnějších importních partnerů EU. Evropská unie má s Mercosur dlouhodobě zápornou obchodní bilanci, tzn. že z Mercosur více dováží, než vyváží. Saldo obchodní bilance pro rok 2011 činilo - 6,2 miliard EUR, nicméně se postupně snižuje, v roce 2007 přesahovalo -14,3 miliard EUR. Pořadí nejvýznamnějších importních, exportních a obchodních partnerů EU je uvedeno v tabulkách č. 6-8 v příloze.

Podíl Mercosur na importech i exportech EU je sice relativně nízký, ale v průběhu posledních let poměrně konstantní. Podíl na importech se v letech 2007 – 2011 pohyboval v rozmezí 2,9 – 3 %, v případě exportů to bylo 2,3 – 3 %.¹⁵¹

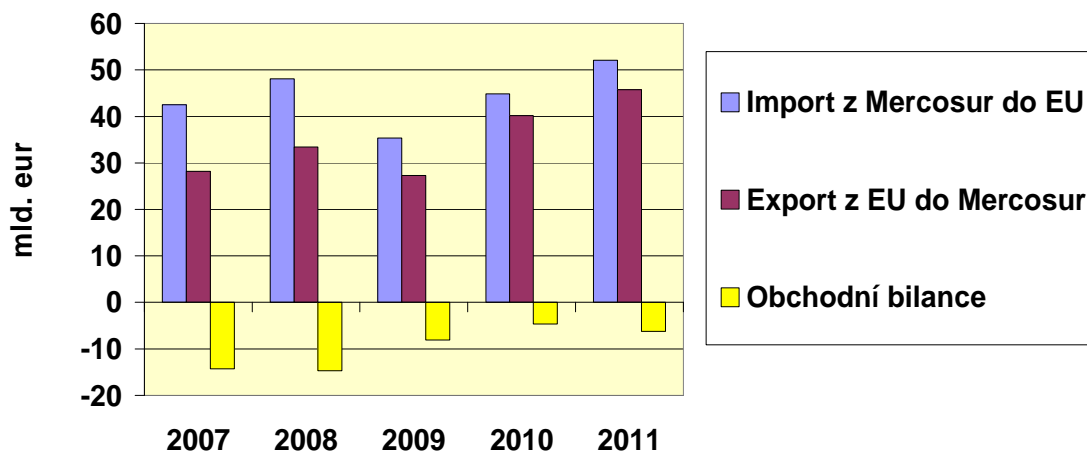
Hodnoty importu z Mercosur, exportu do Mercosur a saldo obchodní bilance EU v letech 2007 - 2011 znázorňuje graf č. 3.

---

¹⁵⁰ Data použitá v této kapitole vychází z dokumentu „*Mercosur – EU Bilateral Trade and Trade with the World*“ vypracovaného Generálním ředitelstvím pro obchod (*Directorate General for Trade*), které spadá pod Evropskou komisi a má na starosti implementaci společné obchodní politiky EU. Tento dokument vznikl 29. listopadu 2012 a obsahuje statistické údaje za období 2007 - 2011 o vzájemném obchodu mezi EU a Mercosur. Dokument však do Mercosur nezahrnuje Venezuelu, která se stala plnoprávným členským státem v červenci 2012, nýbrž jen 4 členské státy – Argentinu, Brazílii, Paraguay a Uruguay. Uvedená data pro Mercosur se tak týkají pouze těchto čtyřech členských států. Údaje o obchodu mezi EU a Venezuelou jsou proto uvedeny zvlášť, nicméně, pokud není uvedeno jinak, vychází z téhož zdroje.

¹⁵¹ Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: *Mercosur – EU Bilateral Trade and Trade with the World*. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113488.pdf> [cit. 13. 4. 2013]

Graf č. 3 - Obchod EU s Mercosur 2007-2011

Zdroj:

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113488.pdf> [cit. 13. 4. 2013]

Srovnáme-li výše uvedené údaje s údaji o obchodu Evropské unie s celým latinskoamerickým regionem, zjistíme, že podíl Mercosur na obchodování EU s Latinskou Amerikou tvoří téměř jednu polovinu: Mercosur se na celkovém obchodě EU podílí zmíněnými 3 %, zatímco Latinská Amerika jako celek představuje 6,2 % celkového obchodu EU.¹⁵²

Obchod MERCOSUR s EU v roce 2011

Evropská unie představuje pro Mercosur vůbec nejvýznamnějšího obchodního partnera. Obchod s EU v roce 2011 představoval celých 19,3 % celkového obchodu Mercosur. Druhé místo obsadila Čína s rovnými 15 % a na třetím místě se nacházejí Spojené státy americké s 11,2 %. Obchodování s EU převyšuje i obchod Mercosur s geograficky

¹⁵² Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113488.pdf> [cit. 13. 4. 2013]

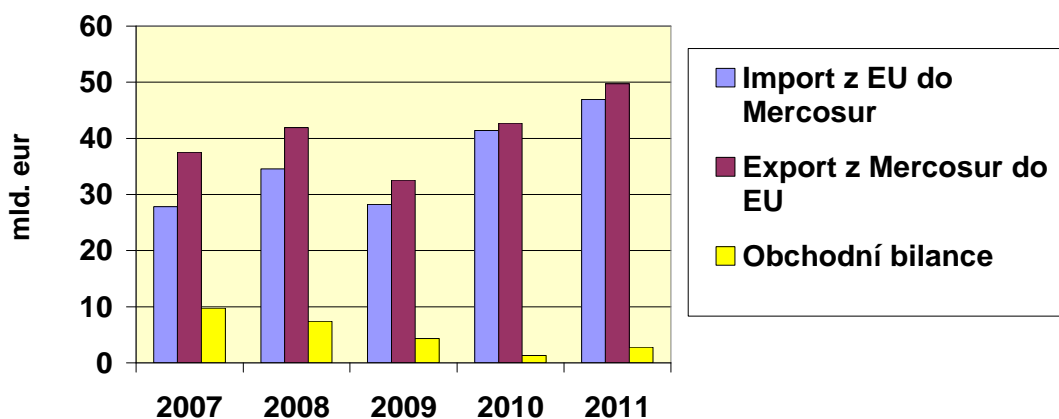
bližším obchodním partnerem NAFTA: obchod se Severoamerickou zónou volného obchodu v roce 2011 dosáhl 14,7 % z celkového obchodu Mercosur.

Export Mercosur do EU v roce 2011 tvořil 19,7 % celkového exportu, zatímco podíl EU na celkovém importu Mercosur byl 18,9 %. Mercosur dlouhodobě více vyváží do EU než dováží, ačkoliv kladné saldo obchodní bilance se postupně snižuje. V roce 2007 dosahovalo 9,7 miliard EUR oproti 2,8 miliardám v roce 2011.¹⁵³ Výčet hlavních importních, exportních a obchodních partnerů Mercosur je uveden v tabulkách č. 9-11 v příloze.

Ačkoliv se Evropské unii zatím daří udržet si v obchodování s Mercosur prvenství, je třeba zmínit, že podíl EU na celkovém obchodě Mercosur od roku 2002 dramaticky poklesl. V roce 2002 se EU podílela na importech Mercosur 38,2% a na exportech téměř jednou třetinou - 33,2 %.¹⁵⁴

Vývoj hodnot dovozu z EU, vývozu do EU a saldo obchodní bilance Mercosur v letech 2007 - 2011 znázorňuje graf č. 4.

Graf č. 4 - Obchod Mercosur s EU 2007-2011

¹⁵³ Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113488.pdf> [cit. 13. 4. 2013]

¹⁵⁴ Assessment of Barriers to Trade and Investment between the EU and Mercosur. Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod, s. 10-11. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/november/tradoc_148370.pdf>

Zdroj:

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113488.pdf> [cit. 13. 4. 2013]

Co se týká komoditní struktury obchodu, je obchod mezi EU a Mercosur koncentrován do několika klíčových odvětví.¹⁵⁵ Největší podíl dovozů z Mercosur do EU tvoří potraviny a živá zvířata (SITC 0) s podílem 32,4 % na celkovém importu. Druhé místo zauímají s podílem 31,8 % suroviny (kromě paliv) (SITC 2). Podíly ostatních importních komodit již nepřesahují 10 %.

Na základě rozdělení produktů WTO¹⁵⁶ na zemědělské produkty (*Agricultural Products – AMA*), nezemědělské produkty (*Non-Agricultural Products – NAMA*) a ostatní produkty (*Other Products*), je struktura importů z Mercosur do EU následující: 57 % tvoří nezemědělské produkty, zemědělské produkty jsou zastoupeny 42,2 % a skupina ostatních produktů představuje 0,8 % importů.

Vývozům z EU do Mercosur dominuje skupina strojů a dopravních prostředků (49,3 %) (SITC 7) následovaná skupinou chemikálií (SITC 5), která představuje 21,2 % vývozu. Třetí nejvýznamnější skupinu exportních komodit tvoří průmyslové výrobky klasifikované dle materiálu podílející se na exportu 11,7 %.

Podle klasifikace WTO mají exporty z EU do Mercosur následující strukturu: jednoznačně dominují nezemědělské produkty s celými 94 %, zatímco zemědělské produkty jsou zastoupeny 3,6 %, ostatní produkty pak 2,3 %.¹⁵⁷ Při pohledu na profil obchodní výměny EU a Mercosur je patrné, že ekonomiky obou partnerů se do značné míry doplňují.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ Údaje o komoditní struktuře obchodu vycházejí ze Standardní mezinárodní obchodní klasifikace OSN (*Standard International Trade Classification – SITC*) používané pro statistiky o zahraničním obchodu.

¹⁵⁶ Kategorie produktů *Non-Agricultural market access (NAMA)* zahrnuje průmyslové výrobky, textilní zboží, paliva a těžební produkty, obuv, šperky, lesnické produkty, rybolov a chemikálie. Celkově představuje téměř 90% světově obchodovaných exportů.

(WTO: *Non-Agricultural market access*. Dostupné z:

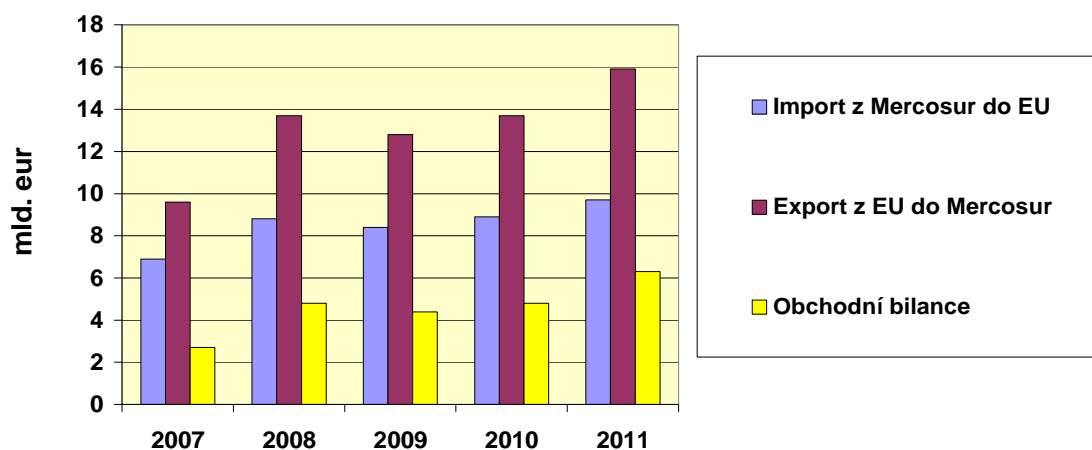
<http://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/status_e/nama_e.htm> [cit. 16. 4. 2013])

¹⁵⁷ Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113488.pdf> [cit. 13. 4. 2013]

¹⁵⁸ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Na cestě k dohodě o přidružení EU-Mercosur: příspěvek organizované občanské společnosti“, C 248/55, 25.8.2011, dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:248:0055:0059:CS:PDF>>

Evropská unie je dále nejvýznamnějším vývozcem služeb do Mercosur. Průměrný meziroční nárůst exportu služeb v letech 2008 – 2011 činil 3,9 % a kladné saldo obchodní bilance EU v tomto odvětví dosáhlo v roce 2011 6,3 miliard EUR.¹⁵⁹

Graf č. 5 - Obchod službami EU s Mercosur 2007-2011

Zdroj:

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – Main Economic Indicators. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111832.pdf [cit. 13. 4. 2013]

Evropská unie zaujímá rovněž pozici nejvýznamnějšího zahraničního investora Mercosur. Objem přímých zahraničních investic směřujících z EU do Mercosur se na objemu veškerých příchozích PZI Mercosur podílí více než jednou polovinou (převyšuje i objem investic USA) a v posledních letech neustále narůstá.¹⁶⁰ Hlavním

¹⁵⁹ Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – Main Economic Indicators. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111832.pdf [cit. 13. 4. 2013]

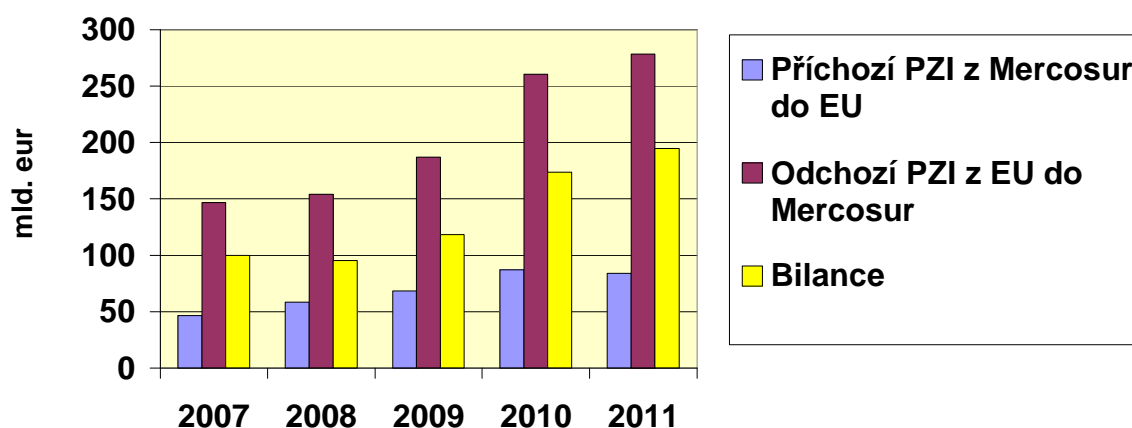
¹⁶⁰ Assessment of Barriers to Trade and Investment between the EU and Mercosur. Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod, s. 7. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/november/tradoc_148370.pdf

investorem v Mercosur z řad členských států EU je Španělsko následované Velkou Británií.¹⁶¹

Objem příchozích přímých zahraničních investic z Mercosur do EU zaznamenal nárůst z 46,6 miliard EUR v roce 2007 na 84 miliard v roce 2011, tzn. nárůst o 44,5 %. Podobný nárůst byl registrován v případě objemu odchozích investic, tzn. investic směřujících z EU do Mercosur, který v letech 2007 – 2011 vzrostl z 146,6 miliard EUR na 278,5 miliard, tj. nárůst o 47,6 %. Absolutní hodnoty objemu evropských investic však investice Mercosur v EU více než trojnásobně převyšují: rozdíl v roce 2011 činil 194,5 miliard ve prospěch investic EU. Tyto hodnoty a jejich vývoj v období 2007-2011 (z pohledu EU) znázorňuje graf č. 6.

**Graf č. 6 - Objem přímých zahraničních investic
EU a Mercosur
2007-2011**

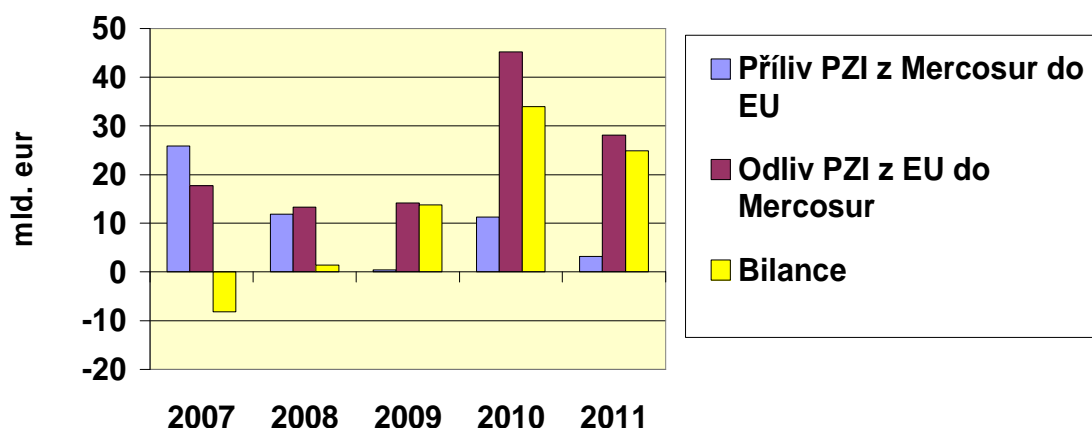
Zdroj:

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – Main Economic Indicators. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111832.pdf [cit. 13. 4. 2013]

¹⁶¹ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Final Overview Trade SIA EU-Mercosur, s. 15. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/april/tradoc_142921.pdf

Co se týče toků přímých zahraničních investic (*FDI Flows*), od roku 2008 převládá odliv přímých zahraničních investic z Evropské unie do Mercosur. V roce 2011 dosáhl odliv investic hodnoty 28,1 miliardy EUR ve srovnání s přílivem ve výši 3,2 miliardy, nicméně oproti roku 2010, kdy jeho hodnota dosáhla více než 45 miliard EUR, značně poklesl. Příliv PZI z Mercosur do EU v letech 2007 – 2011 dramaticky poklesl a to z 25,9 miliard EUR v roce 2007 na zmíněné 3,2 miliardy v roce 2011. V roce 2009 dosáhl příliv PZI do EU dokonce pouhé 0,5 miliardy EUR.¹⁶² Vývoj hodnot PZI mezi Evropskou unií a Mercosur (opět z pohledu EU) v rozmezí let 2007 – 2011 znázorňuje graf č. 7.

Graf č. 7 - Toky přímých zahraničních investic mezi EU a Mercosur 2007-2011

Zdroj:

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – Main Economic Indicators. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111832.pdf [cit. 13. 4. 2013]

¹⁶² Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – Main Economic Indicators. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111832.pdf [cit. 13. 4. 2013]

Obchod EU s Venezuelou v roce 2011

Ze statistik vzájemného obchodu mezi Evropskou unií a Venezuelou za rok 2011 vyplývá, že:

1. Venezuela je na 47. místě v žebříčku nejvýznamnějších obchodních partnerů EU a obchod s Venezuelou, který v roce 2011 přesáhl 9 miliard EUR, tvoří 0,3 % celkového obchodu EU
2. Venezuela se nachází na 41. místě v žebříčku nejvýznamnějších exportních partnerů – exporty EU do Venezuely dosáhly v roce 2011 4,9 miliardy EUR a tvoří 0,3 % celkového exportu EU
3. Venezuela zaujímá 50. místo v žebříčku nejvýznamnějších importních partnerů EU s hodnotou vývozu 4,2 miliard EUR odpovídajících 0,2 % všech dovozů EU.¹⁶³

Co se týče hlavních obchodních partnerů Venezuely, dominantní postavení mají Spojené státy americké. Zaujímají pozici nejvýznamnějšího obchodního partnera (s podílem 42,6 % z celkového obchodu Venezuely) a dominují i v jednotlivých kategoriích importu a exportu. Velmi významnou pozici však zaujímá i Evropská unie, která v pořadí nejvýznamnějších obchodních partnerů Venezuely zaujímá třetí místo (po USA a Číně). Její podíl na obchodu s Venezuelou ve výši 7,4 % je však oproti podílu USA téměř šestkrát menší.

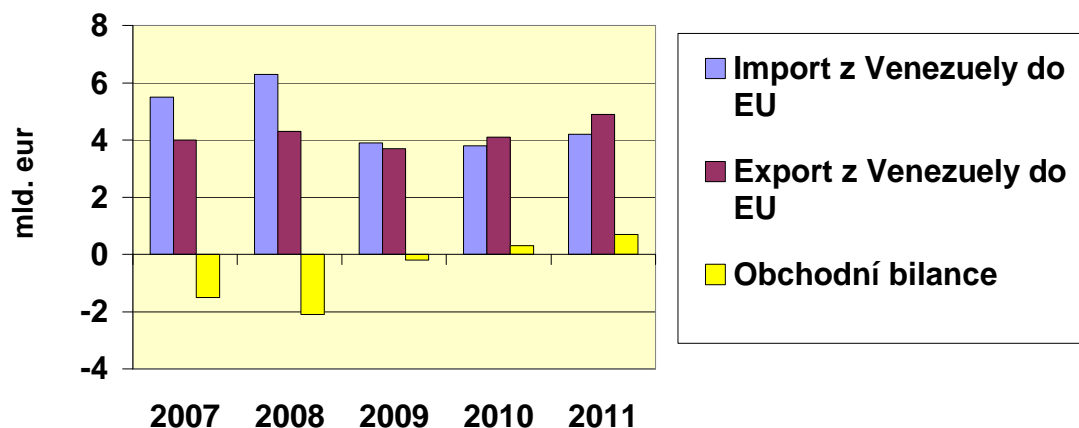
Evropská unie je po USA druhým nejvýznamnějším importním partnerem Venezuely (s podílem na importech 13,4 %) a v kategorii exportu se nachází na šesté pozici (5 %). Významným hráčem v oblasti obchodování v Venezuelou je NAFTA, její podíl na obchodě Venezuely tvoří více než 44 %.

Jak znázorňuje graf č. 3, EU má od roku 2010 s Venezuelou kladnou obchodní bilanci a hodnota exportů z Venezuely směrem do EU postupně stoupá. V letech 2007 - 2011 byl zaznamenán průměrný roční nárůst exportu o 5,4 %.

---

¹⁶³ Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113488.pdf> [cit. 13. 4. 2013]

Graf č. 8 : Obchod EU s Venezuelou 2007-2011

Zdroj:

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Venezuela – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113462.pdf> [cit. 13. 4. 2013]

V případě Venezuely, jednoho z nejvýznamnějších světových producentů ropy a významného hráče na trhu s energiemi, je analýza komoditní struktury obchodu obzvláště důležitá. Minerální paliva a maziva (SITC 3) představují téměř dvě třetiny (65,4 %) celkového importu z Venezuely do EU. Druhou nejvýznamnější kategorií komodit jsou průmyslové výrobky, které tvoří 12,1 % importu.

Co se týče exportu, vyvází EU do Venezuely především dopravní prostředky a zařízení, tato komoditní skupina tvoří 47,7 % exportu. Dalšími významnými exportními komoditami jsou chemikálie (23,5 %) a průmyslové výrobky (8,5 %). Nejvíce zastoupené skupiny komodit jsou tak v případě exportu z EU do Venezuely stejné, jako v případě vývozu do Mercosur.¹⁶⁴

¹⁶⁴ Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Venezuela – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113462.pdf> [cit. 13. 4. 2013]

Obchodní a investiční bariéry mezi EU a Mercosur

Ačkoliv byl po krátkodobém poklesu v roce 2009 způsobeným globální ekonomickou krizí mezi Evropskou unií a Mercosur opět zaznamenán nárůst obchodních a investičních aktivit, objem interregionálního obchodu a investic se stále nachází pod hranicí svých možností. Využití plného potenciálu vzájemného obchodu a investic brání jednak překážky v podobě tarifních a netarifních opatření, jednak řada bariér uvnitř Mercosur - například složité a často se měnící daňové systémy, administrativní zátěž, složité celní řízení nebo nedostatek konkurence na trhu.

Obchodní překážky na straně Evropské unie představují především vysoká cla na určité zemědělské produkty, která brání producentům Mercosur uplatnit se na trhu EU a konkurovat evropským cenám. Na straně Mercosur hraje důležitou roli uplatňování značných tarifních a netarifních překážek pro import průmyslových výrobků, například automobilů.

Aby bylo dosaženo maximálních pozitivních dopadů obchodní liberalizace na HDP a obchodní výměnu mezi regiony, odstranění současných obchodních a investičních překážek musí být komplexní, tzn. že musí zahrnovat všechny sektory ekonomiky včetně zemědělství, průmyslu a služeb a musí být zároveň dostatečně hluboké, tzn. že ve všech těchto sektorech musí dojít ke značnému snížení tarifních i netarifních obchodních překážek. Z důvodu existence tzv. citlivých produktů a odvětví uvnitř obou regionů, jimž stávající obchodní překážky poskytují ochranu, nepočítá pravděpodobný scénář s úplnou obchodní liberalizací, tzn. s úplným odstraněním veškerých tarifních i netarifních překážek.¹⁶⁵

Analýza obchodních a investičních bariér mezi EU a Mercosur je obsahem studie, kterou si nechalo vypracovat Generální ředitelství pro obchod v květnu 2011 (*Assessment of Barriers to Trade and Investment between the EU and Mercosur*). Ačkoliv studie konstatuje, že překážky pro obchod a investice existují v obou směrech, tzn. i ze strany Evropské unie vůči Mercosur, zaměřuje se především na hlavní překážky pro evropské exporty a investice ze strany Mercosur.

Překážky, jimž musí evropští producenti a investoři v Mercosur čelit, spadají do dvou kategorií. Jsou to jednak vnější překážky pro vstup do Mercosur (překážky pro evropské

---

¹⁶⁵Assessment of Barriers to Trade and Investment between the EU and Mercosur. Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod, s. 4-6. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/november/tradoc_148370.pdf

exporty) a jednak vnitřní bariéry uvnitř Mercosur. Závěry studie zní, že hlavními problémy jsou nedostatečná otevřenost Mercosur vůči globálnímu obchodu a investicím, vysoká vnější cla a nedostatečná domácí konkurence uvnitř Mercosur.¹⁶⁶

Nedostatečná otevřenost Mercosur vůči zahraničnímu obchodu a investicím

Nedostatečnou otevřenost Mercosur vůči globálnímu obchodu a investicím dokazuje umístění členských států Mercosur v žebříčcích dle indexů hodnotících konkurenceschopnost, míru obchodních bariér a podnikatelské prostředí v jednotlivých státech.

V roce 2012 se členské státy Mercosur v pořadí dle indexu hodnotícího míru překážek pro obchod v jednotlivých zemích (*Trade Enabling Index*) umístily průměrně na 90. pozici, přičemž hodnoceno bylo 132 zemí. Nejlépe se z členských států Mercosur umístil Uruguay, který obsadil 40. místo a zaznamenal rovněž největší vzestup v žebříčku oproti roku 2010, kdy se umístil na 50. pozici. Naopak nejhůře se umístila Venezuela – až na 130. pozici a největší ekonomika Mercosur, Brazílie, obsadila 84. místo. Report Světového ekonomického fóra pro rok 2012 (*The Global Enabling Trade Report 2012*) uvádí, že na umístění Brazílie měl vliv zejména přetrvávající protekcionismus a celní zatížení importů, složité celní řízení a administrativní zátěž. Index rovněž naznačuje, že značnou zátěž pro evropské exportéry představují netarifní obchodní překážky, zejména pro export nápojů a tabáku, dobytka, ovoce a zeleniny a dalších agrárních produktů.¹⁶⁷

Dalším indexem je *Ease of Doing Business Index*, který na základě vyhodnocení deseti indikátorů (například daňová zátěž, ochrana investorů, možnost získání úvěru atd.) ukazuje, zda regulatorní prostředí v zemi přispívá k zakládání a fungování podniků. V roce 2012 bylo tímto indexem hodnoceno 185 zemí a členské státy Mercosur se průměrně umístily až na 125. pozici. Nejlépe se v tomto žebříčku umístil Uruguay (89. pozice) a nejhůře opět Venezuela, která svým umístěním na 180. místě průměrné umístění členských států Mercosur značně zhoršila.¹⁶⁸

---

¹⁶⁶ Assessment of Barriers to Trade and Investment between the EU and Mercosur. Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod, s. 22. Dostupné z:

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/november/tradoc_148370.pdf>

¹⁶⁷ World Economic Forum: The Global Enabling Trade Report 2012. Dostupné z:

<http://www3.weforum.org/docs/GETR/2012/GlobalEnablingTrade_Report.pdf> [cit. 6. 5. 2013]

¹⁶⁸ Doing Business: Economy Rankings. Dostupné z:

<<http://www.doingbusiness.org/rankings>> [cit. 6. 5. 2013]

V hodnocení celkové konkurenceschopnosti dle tzv. indexu globální konkurenceschopnosti (*Global Competitiveness Index*) členské státy Mercosur obsadily průměrně 91. místo z celkového počtu 144 zemí. V tomto pořadí se nejhůře umístila opět Venezuela (až 126. místo), oproti Brazílii, která obsadila poměrně úspěšnou 48. pozici.¹⁶⁹

Cla

Významnou překážku pro evropské exportéry představují vysoká vnější cla a také skutečnost, že jen velmi malá část importů z EU má bezcelní přístup do Mercosur. Bezcelní přístup nemají například žádné produkty spadající do kategorie mléčných produktů, cukru a cukrovinek a oděvů.

Kromě toho doposud nebyl dokončený proces harmonizace externích cel a pravidla pro osvědčení o původu zboží zabraňují evropským exportérům vstoupit na trh Mercosur skrz členský stát, který uplatňuje nejnižší celní sazbu. Další problém představuje fakt, že uvnitř Mercosur doposud nedošlo k úplnému odstranění vnitřních cel.

Společný vnější tarif, jenž je hlavním instrumentem společné obchodní politiky Mercosur, pokrývá podle odhadů cca 85 % produktů, nicméně existuje řada výjimek pro tzv. citlivé zboží. Společný vnější tarif zůstává pro mnoho kategorií produktů vysoký, přičemž maxima dosahuje v případě zemědělských produktů. U mléčných produktů, cukru a cukrovinek, nápojů a tabáku se průměrná maximální sazba pohybuje mezi 35 a 45 %. SVT kromě toho není doposud zcela harmonizovaný a cla na některé výrobky bývají uvalena dvakrát - poprvé při vstupu produktu do Mercosur a podruhé při jeho obchodování uvnitř Mercosur.¹⁷⁰ Doposud rovněž nedošlo k úplné konsolidaci celní unie Mercosur a v jednotlivých národních obchodních režimech přetrvávají rozdíly, ačkoliv významným pokrokem v této oblasti bylo přijetí nového celního sazebníku v roce 2010.

Pokud by dohoda o vytvoření zóny volného obchodu zahrnovala redukci těchto vysokých tarifů na zemědělské produkty, znamenalo by to značný potenciál pro nárůst zemědělských exportů z EU do Mercosur. Na průmyslové výrobky uplatňuje Mercosur

---

¹⁶⁹ World Economic Forum: The Global Competitiveness Report 2012–2013, s. 13. Dostupné z: <http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf> [cit. 6. 5. 2013]

¹⁷⁰ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Final Overview Trade SIA EU-Mercosur, s. 19. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/april/tradoc_142921.pdf>

rovněž vysoké celní tarify, které dosahují maxima 35 % u dopravních zařízení, obuvi a textilu.

V rámci režimu MFN uplatňuje Mercosur nižší celní sazby na zemědělské produkty ve srovnání se sazbami na průmyslovou produkci. V Evropské unii je tomu naopak, celní sazby na importy agrárních produktů jsou výrazně vyšší oproti sazbám na průmyslové výrobky. Dohoda o vytvoření zóny volného obchodu by proto mohla prostřednictvím snížení celních sazeb stimulovat export průmyslových výrobků z EU, stejně jako agrárních výrobků zatížených vysokými celními sazbami.

Dalším negativním faktorem je celková těžkopádnost celního řízení v Mercosur. Celní řízení je v členských státech Mercosur často složité, pomalé a nepředvídatelné a exportéři čelí celé řadě administrativních a byrokratických překážek. Pro import do zemí Mercosur je ze strany úřadů vyžadováno průměrně sedm různých dokumentů a získání importní licence vyžaduje povinnou registraci importérů. Do procesu je zapojena řada administrativních úřadů, což činí celý proces zdlouhavý a nákladný. Samotné celní řízení tak představuje významnou obchodní bariéru pro exportéry (nejen) z Evropské unie.¹⁷¹

Nedostatek konkurence v rámci Mercosur

Členské státy Mercosur patří do skupiny rozvojových ekonomik a některé překážky pro exporty EU jsou způsobené spíše stupněm rozvoje ekonomiky, než cílenými restriktivními opatřeními. Do této kategorie spadá například vysoká míra korupce nebo nízká úroveň ochrany vlastnických práv. Dalšími problémy, které značně omezují a komplikují pracovní a investiční iniciativy v Mercosur, patří nedostatečná ochrana práv duševního vlastnictví, problémy se získáváním obchodních víz, otevíráním bankovních účtů a repatriačních fondů a složitý a zatěžující daňový systém v členských státech Mercosur. Podle indexu globální konkurenceschopnosti má například Brazílie nejsložitější daňový systém na světě, v důsledku čehož jsou obchodní a investiční aktivity nákladné a komplikované.

Nedostatek domácí konkurence v Mercosur je patrný zejména v oblastech, kde ještě nebyl dokončen proces liberalizace a privatizace, který by umožnil zahraniční přístup k

---

¹⁷¹ Assessment of Barriers to Trade and Investment between the EU and Mercosur. Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod, s. 26-29. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/november/tradoc_148370.pdf

poskytování zboží a služeb na bázi národního zacházení. Dalším problémem jsou zafixované minimální importní ceny převyšující reálnou cenu u celé řady importovaného zboží a problém nekalé soutěže a preference domácích dodavatelů v oblasti veřejných zakázek. Poměrně rozšířeným fenoménem je také dominance na trhu a neefektivní antimonopolní zákony.

Evropští exportéři a investoři se kromě toho potýkají s nejistotou a nestabilitou způsobenou složitým a často se měnícím domácím regulačním prostředím v členských státech Mercosur (změny v daňových systémech, sanitárních a fytosanitárních předpisech, celních řízeních atd.).¹⁷²

3.4. Dopady uzavření asociační dohody EU – Mercosur

Cílem této kapitoly je analyzovat potenciální důsledky obchodní liberalizace mezi EU a Mercosur v případě úspěšného ukončení vyjednávání a podepsání asociační dohody. Kapitola obsahuje nejprve shrnutí potenciálních ekonomických, sociálních a environmentálních dopadů, přičemž vychází zejména ze studie SIA (*Sustainability Impact Assessments*), kterou si nechala vypracovat Evropská komise. Kapitola se následně zaměřuje na zemědělství. Charakterizuje agrární sektor Evropské unie a Mercosur, interregionální agrární obchod a analyzuje potenciální dopady asociační dohody na zemědělství obou regionů.

Důvodem zaměření se na zemědělský sektor je především důležitost tohoto tématu v kontextu vyjednávání o asociační dohodě. Jedná se zároveň o poměrně kontroverzní téma, v němž je pro obě strany obtížné dosáhnout přijatelného konsenzu.

Na straně EU hraje významnou roli tradiční význam a citlivost zemědělství, o čemž vypovídá i význam, který si dlouhodobě udržuje společná zemědělská politika v rámci společných politik EU. Potenciální negativní dopady asociační dohody mají v rámci EU dle očekávání největší měrou dopadnout právě na zemědělský sektor. Evropská unie se obává zejména poklesu vlastní konkurenceschopnosti v důsledku vstupu agrárních producentů Mercosur na evropský trh.

---

¹⁷² Assessment of Barriers to Trade and Investment between the EU and Mercosur. Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod, s. 22; 30. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/november/tradoc_148370.pdf

Studie SIA

Studie SIA (*Sustainability Impact Assessments*) jsou nástrojem využívaným Evropskou komisí pro ex ante zhodnocení možných dopadů vyjednávané obchodní dohody v ekonomické, sociální a environmentální oblasti. První studie SIA byly vypracovány v roce 1999 pro vyjednávání v rámci rozvojové agendy Doha (WTO) a od té doby jsou tyto studie využívány pro všechna významná obchodní vyjednávání EU na multilaterální, regionální a bilaterální úrovni.

Cílem těchto studií, které vznikají v průběhu konkrétního vyjednávacího procesu na bázi rozsáhlých konzultací v rámci EU i partnerského regionu a jejichž autory jsou nezávislí externí konzultanti¹⁷³, je zhodnotit dopady vyjednávané obchodní dohody, a integrovat do obchodní politiky EU koncept udržitelného rozvoje, a to na základě:

- analýzy obchodních témat z perspektivy trvale udržitelného rozvoje
- poskytování informací účastníkům jednání (Evropské unii i jejím obchodním partnerům) o možných ekonomických, environmentálních a sociálních dopadech vyjednávané obchodní dohody
- poskytování návrhů na doplňující opatření maximalizující potenciální pozitivní dopady a minimalizující možné negativní důsledky dané dohody.¹⁷⁴

Studie slouží jako podklad pro diskusi mezi smluvními stranami a umožňuje vyjednávačům EU identifikovat nejlepší možné výsledky obchodního vyjednávání. Je také užitečným vodítkem pro stanovení vhodných doprovodných opatření, která se mohou stát doplňkem obchodní dohody. Je důležité zdůraznit, že obsahem těchto studií jsou odhady a názory odborníků, kteří se na jejich vypracování podíleli a nejedná se tedy o oficiální názory Evropské komise. Ke všem dokončeným SIA studiím Evropská komise následně vydává vlastní stanovisko (*Position Paper*).¹⁷⁵

Studie SIA pro vyjednávání o asociační dohodě mezi Evropskou unií a Mercosur (*Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under negotiation*

---

¹⁷³ Konzultanti na studiích pracují pod vedením Institutu pro rozvojovou politiku a management (*Institute for Development Policy and Management*) Manchesterské univerzity.

¹⁷⁴ Evropská komise: Sustainability Impact Assessments. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/policy/policy-making/analysis/sustainability-impact-assessments/> [cit. 22. 4. 2013]

¹⁷⁵ Evropská komise: Sustainability Impact Assessments. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/policy/policy-making/analysis/sustainability-impact-assessments/> [cit. 22. 4. 2013]

between the European Community and Mercosur) sestává z obecného reportu (*Final Overview report*), který je podrobnou analýzou potenciálních ekonomických, sociálních a environmentálních dopadů obchodní liberalizace mezi EU a Mercosur a pěti dílčích studií tématicky rozdělených dle sektorů na:

- zemědělství
- lesnictví
- automobilový průmysl
- finanční služby
- podpora obchodu.

Studie vychází ze scénáře úplné obchodní liberalizace mezi EU a Mercosur, jenž zahrnuje úplné odstranění tarifních i netarifních obchodních překážek, ačkoliv Komise konstatuje, že „není pravděpodobné, že takový scénář bude výsledkem vyjednávání“.¹⁷⁶ Pro simulaci dopadů implementace dohody studie využívá tzv. CGE model (*comprehensive computable general equilibrium*).

Studie SIA pro Mercosur vznikala od roku 2005 a byla dokončená v březnu 2009 před očekávaným ukončením vyjednávání a podepsáním asociační dohody. Je proto důležité brát v potaz, že autoři studie neměli možnost plně předvídat rozvinutí globální finanční a ekonomické krize stejně jako následky, které tato krize bude mít na vyjednávání o asociační dohodě mezi EU a Mercosur. Autoři studie se nicméně snažili maximálně reagovat na změny v mezinárodním ekonomickém kontextu a pokusili se dopady krize na vyjednávání zohlednit.¹⁷⁷ Jejich závěr zní, že globální ekonomická krize povede ke značnému poklesu mezinárodního obchodu v celosvětovém měřítku, což se přirozeně negativně odrazí na obchodních a investičních tocích mezi EU a Mercosur. Hlavní důsledky krize relevantní pro závěry studie tak spočívají v útlumu rozsahu jak pozitivních, tak negativních dopadů liberalizace vzájemného obchodu.¹⁷⁸ Studie do

---

¹⁷⁶ Position paper: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur, Evropská komise, dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/july/tradoc_146386.pdf>

¹⁷⁷ Position paper: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur, Evropská komise, dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/july/tradoc_146386.pdf>

¹⁷⁸ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Final Overview Trade SIA EU-Mercosur, s. ix. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/april/tradoc_142921.pdf>

Mercosur zahrnuje jen čtyři zakládající členské státy – Argentinu, Brazílii, Paraguay a Uruguay.

Závěry studie SIA je možné shrnout následovně: asociační dohoda mezi EU a Mercosur přinese značné výhody oběma partnerským integračním celkům. Nicméně je třeba počítat i s řadou potencionálních negativních konsekvencí, jako například negativní vliv obchodní liberalizace na životní prostředí. Pozitivní dopady asociační dohody jsou očekávané v celé řadě ekonomických sektorů a odvětví. Aby však dohoda měla potenciál přinést oběma stranám maximální užitek a přispět k trvale udržitelnému rozvoji, je nezbytné, aby byla vyvážená a ambiciózní a aby řádně zohledňovala všechny potenciální ekonomické, sociální a environmentální dopady. Zároveň je nutné, aby byla současně s přijetím dohody zajištěna náležitá preventivní, zmírňující a podpůrná opatření. Autoři studie dále navrhli, aby se součástí asociační dohody stala samostatná kapitola věnující se obchodu a trvale udržitelnému rozvoji, přičemž koncept trvale udržitelného rozvoje má prostupovat všemi kapitolami asociační dohody.¹⁷⁹

Ekonomické dopady asociační dohody

Ekonomický dopad asociační dohody a vytvoření zóny volného obchodu by měl být pozitivní pro oba partnerské regiony – Evropskou unii i Mercosur. Vzhledem ke skutečnosti, že region Společného trhu jihu je z ekonomického hlediska ve srovnání s EU menší, dá se očekávat, že pozitivní efekty v oblasti reálných příjmů budou v Mercosur výraznější.

Evropská unie může od asociační dohody očekávat celkově pozitivní dopady na ekonomiku. Model však odhaduje jen nevýrazný nárůst HDP v důsledku úplné obchodní liberalizace o 0,1 %. Z dlouhodobého hlediska spočívá pozitivní vliv na ekonomiku zejména v přesunu zdrojů a výroby do konkurenceschopnějších sektorů ekonomiky, přičemž pokles má být zaznamenán především v zemědělství.¹⁸⁰

V Evropské unii by měly ze zóny volného obchodu profitovat zejména dvě odvětví: zpracovatelský průmysl a služby. Naopak nejvíce negativních dopadů je očekáváno v zemědělství, kde jsou pravděpodobné značné náklady na přizpůsobení (*adjustment*

---

¹⁷⁹ Position paper: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur, Evropská komise, s. 9. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/july/tradoc_146386.pdf>

¹⁸⁰ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Final Overview Trade SIA EU-Mercosur, s. x. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/april/tradoc_142921.pdf>

costs), a to zejména v krátkodobém horizontu. Agrární sektor bude vyžadovat uplatnění adekvátních přechodných období a zmírňujících opatření. Evropská unie by však mohla profitovat z přístupu na trh Mercosur v oblasti obchodu se zeleninou a souvisejícími produkty.¹⁸¹

Co se týče Mercosur, dohoda by měla dle odhadů modelu CGE pozitivně ovlivnit celou ekonomiku. Změny v jednotlivých sektorech ekonomiky Mercosur jsou v podstatě opačné, než je tomu v EU. Zemědělství a s ním související potravinářský průmysl jsou odvětví, která budou z vytvoření zóny volného obchodu a nových exportních příležitostí na evropském trhu profitovat nejvíce. Ve zpracovatelském průmyslu jsou naopak očekávané v důsledku vystavení producentů Mercosur konkurenci ze strany EU znatelné náklady na přizpůsobení, stejně jako v sektoru služeb.

Z výše uvedených odhadů vyplývá, že exportní sektory, v nichž EU a Mercosur v současné době dominují (tzn. zemědělství v případě Mercosur a zpracovatelský průmysl v případě EU), budou v souvislosti s vytvořením zóny volného obchodu dále a nejvýrazněji profitovat. V daném odvětví, v němž bude jedna strana profitovat, partnerský region zaznamená naopak negativní dopady a ztráty.

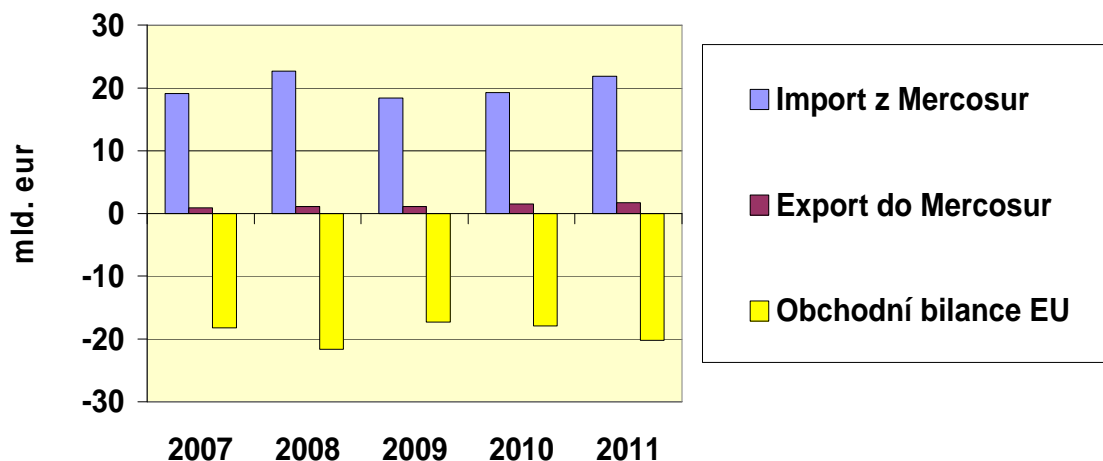
Graf č. 9 ilustruje exportní převahu Mercosur a vývoj záporné obchodní bilance EU v obchodování s agrárními produkty (AMA). Na druhou stranu je třeba zmínit, že exporty agrárních produktů z EU do Mercosur od roku 2007 postupně stoupají - v období 2007-2011 byl zaznamenán průměrný roční nárůst o 16 %.¹⁸²

---

¹⁸¹ Position paper: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur, Evropská komise, s. 9. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/july/tradoc_146386.pdf

¹⁸² Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – Main Economic Indicators. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111832.pdf [cit. 13. 4. 2013]

Graf č. 9 - Obchod EU s Mercosur se zemědělskými produkty (AMA)

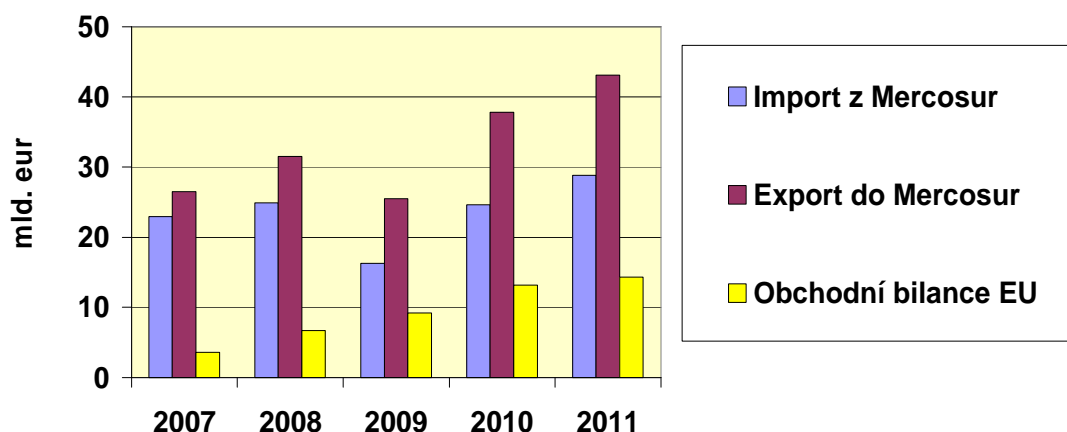

Zdroj:

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – Main Economic Indicators. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111832.pdf [cit. 13. 4. 2013]

V kategorii nezemědělských produktů (NAMA) je naopak patrná značná exportní převaha EU mající oporu zejména ve zpracovatelském průmyslu, kde dominantní exportní komoditu představují stroje a dopravní prostředky. Exporty nezemědělských produktů EU do Mercosur rostly v období 2007-2011 průměrně o 12,9 % ročně. Obchod mezi EU a Mercosur s nezemědělskými produkty v letech 2007-2011 znázorňuje graf č. 10.

Graf č. 10 - Obchod EU s Mercosur s nezemědělskými produkty (NAMA)

Zdroj:

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – Main Economic Indicators. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111832.pdf [cit. 13. 4. 2013]

Studie SIA uvádí, že rozsah a délka trvání nákladů na přizpůsobení ve zmíněných sektorech bude přímo závislá na přijetí vhodných zmírňujících opatření. Dle studie se má ekonomický přínos dohody pro Mercosur s postupem času zvyšovat v důsledku vystavení místního trhu evropské konkurenci, což by mělo vést ke zvyšování efektivity a výkonnosti, především v oblasti průmyslu a služeb. Přínos pro Mercosur v důsledku rozvoje vědecko-technologických inovací by mohl být dokonce ještě vyšší, než přímé obchodní výhody. Dohoda by měla pozitivně ovlivnit také investiční prostředí v Mercosur a přispět tak k nárůstu domácích i zahraničních investic v regionu. Výsledkem vystavení trhu konkurenci však mohou být rovněž značné (nicméně jen krátkodobé) náklady na přizpůsobení v oblasti zpracovatelského průmyslu a služeb, které však mohou být efektivně zmírněny přijetím vhodných opatření.¹⁸³

¹⁸³ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Final Overview Trade SIA EU-Mercosur, s. viii. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/april/tradoc_142921.pdf

Sociální dopady asociační dohody

Jediný sektor v Evropské unii, který bude ovlivněn sociálními dopady asociační dohody, je zemědělství a obecně venkov. Zde mohou být zaznamenány v krátkodobém až střednědobém horizontu sociální náklady na přizpůsobení, které mohou být citelné zejména během přechodného období. Pravděpodobně dojde ke značnému poklesu zaměstnanosti, což dále prohloubí dosavadní klesající trend zaměstnanosti v agrárním sektoru.¹⁸⁴ Pokud nedojde k implementaci adekvátních zmírňujících opatření, mohou tyto změny v zemědělství vést k nepříznivým sociálním dopadům pro konkrétní zemědělské lokality a odvětví.

V Mercosur jsou z dlouhodobého hlediska očekávané pozitivní sociální dopady asociační dohody, které spočívají zejména v nárůstu zaměstnanosti a reálných příjmů. V krátkodobém horizontu však mohou být zaznamenány určité náklady na přizpůsobení, a to zejména ve zpracovatelském průmyslu, kde je v určitých odvětvích pravděpodobný pokles zaměstnanosti. Dle studie mohou nepříznivé sociální dopady související se očekávaným nárůstem produkce postihnout také agrární sektor Mercosur. Konkrétně se jedná o možné nedodržování pracovních standardů v dílčích zemědělských odvětvích. Evropská komise však v této záležitosti vydala nesouhlasné stanovisko vůči názoru konzultantů, kteří se na studii podíleli, a naopak uvádí, že dynamický rozvoj zemědělství po uzavření dohody může Mercosur rovněž přinést značné příležitosti v otázce zvyšování sociálních standardů.¹⁸⁵ Negativní sociální dopady asociační dohody mohou dále postihnout tradiční zemědělská odvětví v členských státech Mercosur. Expanze a rozvoj agrárního sektoru (zejména expanze komerčního chovu dobytka) může způsobit především pokles zaměstnanosti v těchto tradičních odvětvích, vysídlování a ztrátu živobytí pro drobné farmáře a domorodé obyvatelstvo.¹⁸⁶ Tím by mohlo dojít k nárůstu nezaměstnanosti a chudoby ve venkovských oblastech. Celková zaměstnanost v zemědělství by se měla v krátkodobém

---

¹⁸⁴ V letech 2000-2009 byl zaznamenán pokles zaměstnanosti v agrárním sektoru v EU o 25 %. (Eurostat: Agriculture in the EU27 (Eurostat News Release). Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/5-07052010-AP/EN/5-07052010-AP-EN.PDF [cit. 24. 4. 2013])

¹⁸⁵ Position paper: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur, Evropská komise. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/july/tradoc_146386.pdf

¹⁸⁶ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Final Overview Trade SIA EU-Mercosur, s. 28-29. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/april/tradoc_142921.pdf

horizontu zvyšovat v souvislosti se zvýšenou poptávkou po zemědělských produktech a s nárůstem produkce, nicméně z dlouhodobého hlediska hrozí pokles zaměstnanosti v souvislosti s mechanizací a rozvojem zemědělství vyžadující menší množství pracovní síly.¹⁸⁷ Zároveň se však očekává, že zvýšené exporty do Evropské unie povedou k nárůstu veřejných financí a ke zvyšování výdajů na sociální služby, například vzdělávání a zdravotnictví. V sociální oblasti bude dle studie nutné přijmout řadu adekvátních opatření zaměřených zejména na dodržování pracovních standardů a podporu drobných farmářů.

Environmentální dopady asociační dohody

Environmentální důsledky asociační dohody v Evropské unii a Mercosur mohou být dle studie pozitivní i negativní, zejména v závislosti na konkrétních opatřeních doprovázejících asociační dohodu.

Dopady dohody na životní prostředí v Evropské unii souvisejí především s očekávanými změnami ve výrobě. Negativní dopady by však měly být pouze lokálního charakteru a v kontextu efektivního environmentálního režimu EU by neměly být závažné. Jedním z potenciálních důsledků zvýšených agrárních a surovinových importů z Mercosur může být jednak pokles využívání půdy v EU a zároveň zvyšování intenzity výroby za účelem zvýšení výnosnosti. Dopady na vodní a půdní zdroje by však neměly být závažné. Odstranění překážek pro import ethanolu z Mercosur (za předpokladu jeho udržitelné produkce) může pomoci EU v úsilí omezovat produkci skleníkových plynů díky nahrazování fosilních paliv biopalivy.

V Mercosur by úplná liberalizace obchodu v agrárním sektoru měla za následek značný nárůst zemědělské produkce ve všech členských státech a zvýšený tlak na využívání přírodních zdrojů. Negativní dopady na tyto přírodní zdroje (například znečištění vod a půdy), zalesněnost a biodiverzitu by mohly být značné.

Expanze produkce a obchodu s ethanolem a hovězím masem může způsobit intenzivní odlesňování vedoucí ke snižování biodiverzity, a to zejména v oblasti Amazonie a Cerrado. Důsledkem nadměrného využívání půdy a intenzivního odlesňování může být také nárůst emisí skleníkových plynů. Mezi méně významné a pravděpodobné environmentální hrozby patří degradace vodních zdrojů a půdy, znečištění vzduchu,

---

¹⁸⁷ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 7. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf >

rozšíření nemocí rostlin a ohrožení životních podmínek zvířat. Studie zdůrazňuje, že tyto potenciální negativní konsekvence bude nutné zmírnit přijetím adekvátních opatření. Na druhou stranu se očekává, že Mercosur bude profitovat z lepšího přístupu k tzv. environmentálním službám. Co se týká dopadů dohody na globální změny klimatu, očekávaný vliv obchodní dohody je smíšený. Pozitivní vliv na produkci skleníkových plynů bude mít již zmíněná liberalizace obchodu s biopalivy a odhady rovněž počítají s mírným snížením emisí skleníkových plynů v důsledku realokace výroby. Tento pokles bude však převyšován nárůstem emisí způsobeným zvýšenou intenzitou mezinárodní dopravy.¹⁸⁸

3.4.1. Zemědělství

Součástí studie SIA je dílčí studie vyhodnocující potenciální dopady asociační dohody na agrární sektor EU a Mercosur (*SIA Agriculture Sector Study*). Zemědělství je klíčovým sektorem ve vyjednávání o asociační dohodě jak pro EU, tak pro Mercosur, jelikož oba regiony patří mezi nejvýznamnější zemědělské trhy ve světové ekonomice. Význam agrárního obchodu mezi Evropskou unií a Mercosur dokládá fakt, že dovoz agrárních produktů (AMA) z Mercosur v roce 2011 činil více než 21,9 miliard EUR. Mercosur je tak s podílem 22,2 % na veškerých zemědělských importech jedním z hlavních dovozců agrárních a potravinářských produktů Evropské unie.¹⁸⁹

Odhady, jež jsou výsledkem studie, vznikly na základě porovnání dvou scénářů:

a.) výchozí scénář (*baseline scenario*) – situace, kdy nedojde k uzavření obchodní dohody; tento scénář nepředpokládá změnu ve stávajících obchodních opatřeních mezi EU a Mercosur (včetně vyjednávání v rámci WTO), počítá s pokračováním dosavadních trendů a existencí stávajících tarifních a netarifních opatření

---

¹⁸⁸ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Final Overview Trade SIA EU-Mercosur, s. viii. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/april/tradoc_142921.pdf>

¹⁸⁹ Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113488.pdf> [cit. 13. 4. 2013]

b.) scénář maximální liberalizace obchodu – počítá s maximální možnou liberalizací obchodu mezi EU a Mercosur včetně úplného odstranění celních tarifů.¹⁹⁰

Předpokládané pozitivní a negativní dopady asociační dohody v agrárním sektoru, které jsou uvedené ve studii, tedy vychází z předpokladu úplné liberalizace a je třeba mít na zřeteli, že nižší stupeň obchodní liberalizace, který je pravděpodobný, bude znamenat menší rozsah těchto pozitivních i negativních vlivů.

Součástí studie jsou také konkrétní návrhy na doplňující zmírňující a podpůrná opatření v zemědělství, jejichž cílem je maximalizovat potenciální pozitivní dopady obchodní liberalizace a naopak snížit možné negativní dopady na přijatelnou úroveň, například prostřednictvím posílení environmentální regulace za účelem zmírnění nepříznivých dopadů expanze agrární výroby na životní prostředí.¹⁹¹

Společná zemědělská politika a agrární sektor Evropské unie

Společná zemědělská politika se stala součástí společných politik EHS již v roce 1957 na základě podpisu Římské smlouvy. K jejímu vzniku a k přenesení kompetencí národních vlád v oblasti zemědělské politiky na komunitární orgány vedly zejména politicko-strategické důvody a potřeba zajistit potravinovou soběstačnost v Evropě. Společná zemědělská politika od svého počátku patří mezi nejvýraznější důsledky evropského integračního procesu a je velmi diskutovanou oblastí působnosti Evropské unie (resp. ES).¹⁹²

Podíl zemědělství na ekonomice Evropské unie je nižší než je tomu v případě Mercosur, avšak zemědělství zůstává významným ekonomickým sektorem, především v nejnovějších členských státech. V těch členských státech, kde zemědělství nehraje významnou roli v celonárodním měřítku, si však většinou udržuje značný význam ve

---

¹⁹⁰ Scénář úplné liberalizace nicméně není pravděpodobný, spíše než úplné odstranění současných celních tarifů se očekává dohoda o nových kvótách, či pozměnění stávajících kvót. Scénář maximální liberalizace však slouží pro kvantitativní zhodnocení vlivu dohody a stanovení vnějších hranic potenciálních pozitivních i negativních dopadů. Na základě těchto výsledků je možné určit nejcitlivější oblasti v rámci ekonomik Evropské unie a Mercosur a vzájemného obchodu.

(Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 10 Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf>)

¹⁹¹ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 14. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf>

¹⁹² KUČEROVÁ (2006), Evropská unie: hospodářské politiky, s. 143-144

venkovských oblastech. Evropská unie v minulosti poskytovala celé řadě zemědělských komodit vysokou úroveň ochrany. V důsledku závazků vyplývajících z uzavřených dohod v rámci WTO a implementace reformy společné zemědělské politiky, která odstartovala v roce 1992 jako reakce na celkovou neefektivitu a finanční náročnost agrárního sektoru, se podíl EU na světových trzích s pšenicí, hovězím masem, drůbeží, cukrem a dalšími produkty výrazně snížil. To vedlo k nárůstu konkurence na světových trzích, kam byl umožněn vstup konkurenceschopnějším exportérům, mezi než patří mimo jiné Argentina a Brazílie.¹⁹³

Evropská unie patří k nejvýznamnějším světovým producentům obilovin (vyjma rýže a kukuřice), cukru, některých druhů ovoce a zeleniny, hovězího, vepřového a drůbežího masa a mléčných produktů. Potravinářský průmysl, respektive výroba potravinářských výrobků a nápojů, představuje největší sektor zpracovatelského průmyslu EU z hlediska obratu, přidané hodnoty i zaměstnanosti. Evropská unie je také největším světovým exportérem potravin a nápojů.¹⁹⁴

Zemědělství představuje důležitý sektor v mezinárodním obchodě Evropské unie: tvoří 7 % veškerých exportů a na celkových importech se podílí 6 %. V roce 2011 zaznamenala Evropská unie nárůst importů i exportů zemědělských produktů a díky výraznému nárůstu zemědělských exportů do Číny zaznamenala poprvé v historii obchodní přebytek s agrární produkcí. Na meziročním nárůstu agrárního exportu o 16 % se největší měrou podílely dvě kategorie produktů – víno a whisky.

Evropská unie se v roce 2011 umístila na druhém místě (po USA) v pořadí největších agrárních exportérů, přičemž klíčoví ekonomičtí hráči Mercosur - Brazílie a Argentina obsadily třetí a páté místo (na čtvrté pozici se umístila Čína). V kontextu agrárního obchodu mezi EU a Mercosur je klíčovou informací, že ze všech světových zemědělských exportérů zaznamenaly v roce 2011 největší nárůst exportu (o 21 %) právě Brazílie a Argentina. V žebříčku největších dovozců zemědělské produkce se Evropská unie stále drží na přední příčce s výrazným náskokem před USA a Čínou.

Agrární export Evropské unie se soustředí na export zpracovaných výrobků s vysokým podílem přidané hodnoty. V roce 2011 byl podíl zpracovaných výrobků na agrárních exportech 64 %, zatímco meziprodukty se na exportech podílely 19 % a komodity

---

¹⁹³ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 30-31. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf >

¹⁹⁴ FoodDrinkEurope: Data & Trends of the European Food and Drink Industry 2011. Dostupné z: http://www.fooddrinkurope.eu/uploads/publications_documents/Final_DT_2012_04.06.pdf > [cit. 28. 4. 2013]

pouhými 8 %. V Mercosur je situace opačná – v kategorii agrárních exportů dominují primární zemědělské produkty.

Co se týče konkrétních agrárních výrobků, nejvýznamnějším exportním produktem Evropské unie je víno, zatímco hlavními importními produkty jsou káva (kde je Brazílie nejvýznamnějším dovozcem s podílem 36 %), pokrutiny ze sojového oleje a sojové boby.¹⁹⁵

Agrární sektor a zemědělská politika Mercosur

Agrární sektor je pro ekonomiku Mercosur klíčový – představuje více než 10% celkového regionálního HDP. Zároveň se jedná o dominantní sektor co se týče podílu na zaměstnanosti, zaměstnanost v agrárním sektoru se v jednotlivých členských státech pohybuje od 9 % do 33 %. Venkovské obyvatelstvo zaměstnané v zemědělství patří zároveň mezi nejchudší vrstvy obyvatelstva v regionu a ze sociálního hlediska proto rozvoj zemědělství v těchto oblastech hraje velmi významnou roli.¹⁹⁶

Stav zemědělství v Mercosur kolísá mezi dvěma extrémy: na jedné straně existuje po technologické stránce vyspělý agrární sektor, na druhé straně je běžná existence samozásobitelské zemědělské výroby, kdy roli pracovní síly zastává pouze rodina a farmáři nejsou vlastníky půdy, na níž pracují. Významným sociálním a ekonomickým problémem ve většině členských států Mercosur, který významně přispívá k chudobě ve venkovských oblastech, je nerovnoměrná distribuce půdy. Například v Brazílii žije 12 miliónů farmářů, kteří nevládní žádnou půdu, zatímco 50 tisíc lidí využívá 44 % veškeré zemědělské půdy. Situaci dále zhoršuje vysídlování drobných farmářů nevlastnících půdu v důsledku přeměny zemědělské půdy na pastviny pro skot. Celkovým trendem je výrazný nárůst agrární produkce v Mercosur v posledních letech, přičemž nejvýznamnějším a nejdynamičtějším zemědělským trhem v rámci regionu je Brazílie. Naopak nejméně vyspělý zemědělský sektor nalezneme v Uruguaji.

Mercosur patří mezi přední světové producenty celé řady rostlinných i živočišných produktů, přičemž agrární produkci v rámci Mercosur dominují Brazílie a Argentina. Mercosur jako celek se podílí 39 % na světové produkci sójových bobů (celosvětově

¹⁹⁵ Evropská komise: Agricultural Trade in 2011 - the EU and the World. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/trade-analysis/map/05-2012_en.pdf [cit. 25. 4. 2013]

¹⁹⁶ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s.10. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf >

jsou největšími producenty USA, Brazílie a Argentina), Argentina se podílí více než 10 % na celosvětové produkci slunečnic a Brazílie je největším světovým producentem cukrové třtiny. Co se týče živočišné výroby, Mercosur se podílí více než 20 % na celosvětové produkci hovězího masa. Brazílie je celosvětově druhým největším producentem hovězího masa (po USA) a v posledních letech zde významně stoupá také produkce drůbežího a vepřového masa a mléčných produktů.¹⁹⁷

Společná zemědělská politika obdobná evropské CAP na celoregionální úrovni v Mercosur neexistuje. Doposud ani neexistují plány na její vytvoření, jelikož vytvoření regionálních sektorových politik nebylo cílem členských států při zakládání regionálního integračního uskupení. Mercosur tak zatím zůstává celní unií bez ambic prohlubovat integrační proces po vzoru EU a vytvářet kompletní ekonomickou unii. Řízení zemědělské politiky tudíž podléhá vládám v jednotlivých členských státech.¹⁹⁸

Agrární obchod EU - Mercosur

Jak bylo již zmíněno v kapitole analyzující obchodní styky mezi Evropskou unií a Mercosur, Evropská unie je čistým importérem zemědělských produktů z Mercosur. Členské státy Mercosur se řadí mezi hlavní dovozce zemědělských plodin a produktů do EU, přičemž Mercosur jako celek se podílí na veškerých zemědělských importech EU již zmíněnými 22 %. Oproti tomu Mercosur nepatří mezi hlavní destinace pro evropské potravinářské a zemědělské exporty - trojici nejvýznamnějších destinací pro agrární exporty EU tvoří USA, Rusko a Čína. Podíl exportů do Mercosur na celkových agrárních exportech EU činí jen 1,6 %.¹⁹⁹

V roce 2011 se zemědělské produkty (AMA) podílely na celkových importech z Mercosur do EU 42,2 %. Exportům EU do Mercosur naopak jednoznačně dominovaly nezemědělské produkty s celými 94 %. Agrární exporty Mercosur směřující do Evropské unie kromě toho v posledních letech stále narůstají s jedinou výjimkou, jíž byl

---

¹⁹⁷ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 22-26. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf>

¹⁹⁸ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 31. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf>

¹⁹⁹ Evropská komise: International aspects of agricultural policy. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/agriculture/trade-analysis/international-aspects-of-agricultural-policy_en.pdf> [cit. 25. 4. 2013]

rok 2009, kdy byl v souvislosti s globální ekonomickou krizí zaznamenán meziroční pokles (viz graf č. 9).²⁰⁰

Tyto údaje souvisejí mimo jiné s výrazným rozdílem mezi Evropskou unií a Mercosur co se týče podílu vnitroregionálního obchodu (*intratrade*) s agrární produkcí: v EU tvoří vnitroregionální obchod naprostou většinu agrárního obchodu, zatímco vnitroregionální obchod Mercosur představuje jen okolo 10 % exportů.²⁰¹

Výše uvedené hodnoty by se neměly výrazně změnit v souvislosti s přistoupením Venezuely k Mercosur. V roce 2011 dosáhly importy zemědělských produktů z Venezuely do Evropské unie pouhých 40 miliónů EUR, přičemž v posledních letech zaznamenaly výrazný pokles - ještě v roce 2008 dosahovaly více než 117 miliónů. Na struktuře veškerých importů z Venezuely do EU se tak zemědělské produkty v roce 2011 podílely pouhým 1 %.²⁰²

Z členských států Mercosur se na agrárních exportech do Evropské unie podílí nejvíce Brazílie – její podíl činí téměř dvě třetiny (64 %). Přibližně jednou třetinou (32 %) se na exportech podílí Argentina. Podíl Paraguaje a Uruguaje je podstatně nižší – dosahuje přibližně 2 %. Mezi hlavní zemědělské produkty, které vyváží Evropská unie do Mercosur, patří whisky (14 %), víno (9 %), olivový olej (7 %) a slad (7 %). Nejdůležitějšími agrárními produkty vyváženými z Mercosur do EU jsou sojové boby a káva, produkty, jež mají volný přístup na trh EU (tzn. že je na jejich import uplatňován nulový celní tarif). Jejich nejvýznamnějšími producenty jsou Brazílie a Argentina. Dalšími produkty, u nichž mají členské státy Mercosur značné komparativní výhody oproti EU, jsou pro Evropskou unii tzv. citlivé produkty – cukr, hovězí maso a mléčné produkty. Těmto produktům poskytuje EU poměrně vysoký stupeň ochrany, a proto se očekává, že výsledek vyjednávání bude mít největší dopad právě na obchod s těmito položkami. Dalším produktem hojně exportovaným do EU je hovězí a drůbeží maso, kde pozici hlavních exportérů zastávají opět Brazílie a Argentina. Poměrně významně se na agrárních exportech podílí také ovoce: Brazílie je hlavním exportérem pomerančů a pomerančového džusu, Argentina citrónů a hrušek a export jablek je rovnoměrně

---

²⁰⁰ Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113488.pdf> [cit. 13. 4. 2013]

²⁰¹ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 27. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf>

²⁰² Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Venezuela – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113462.pdf> [cit. 13. 4. 2013]

rozložen mezi Brazílii a Argentinu. Významnou exportní položkou do EU je také káva – i zde je Brazílie nejvýznamnějším exportérem a na celkové produkci Mercosur se podílí 99 %. Mercosur do EU vyváží také tabák, zde se podíl Brazílie na produkci Mercosur pohybuje mezi 80 a 90 %.²⁰³

Dopady asociační dohody na zemědělství Evropské unie

Ekonomické

Ekonomické důsledky liberalizace trhu pro evropské zemědělství spočívají zejména v nárůstu importů z Mercosur, poklesu domácí agrární produkce a produkce potravinářských výrobků. S příchodem konkurence ze strany Mercosur a nárůstem agrárních importů se obecně předpokládá pokles cen na evropském agrárním trhu. Nárůst importů živočišných produktů z Mercosur bude mít za následek pokles živočišné výroby v EU a s tím související pokles poptávky po obilí určeném ke krmení dobytka. V Evropské unii tak pravděpodobně dojde k poklesu produkce obilovin (odhadovaný pokles by v případě úplné liberalizace neměl nicméně překročit 5 %) a nárůstu importu pšenice z Mercosur.

Důsledkem liberalizace bude dále nárůst importu hotových potravinářských výrobků a ethanolu vyráběného z cukrové třtiny. Mezinárodní obchod s ethanolem (a obecně s biopalivy) v uplynulých několika letech značně vzrostl a očekává se jeho další nárůst. Brazílie je celosvětově druhým nejvýznamnějším producentem ethanolu - na celosvětové produkci se podílí 31 % a na produkci Mercosur dokonce 95 %.

Mercosur bude ve zvýšené míře dovážet do EU také drůbeží maso, přičemž Evropská unie pravděpodobně nebude schopná konkurovat nižším cenám způsobeným zejména nižšími náklady na pracovní sílu, což bude dále přispívat ke snižování poptávky po obilovinách, zejména pšenici, a následnému poklesu její ceny. Obecně by výraznější pokles produkce měl být zaznamenán v těch lokalitách, které se vyznačují velkým objemem produkce a nízkou mírou konkurence.

Agrární produkty Mercosur tak pravděpodobně postupně nahradí celou řadu agrárních produktů EU včetně hotových potravinářských výrobků.

---

²⁰³ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 17; 27-30. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf>

Navzdory předpokladu, že celkové dopady asociační dohody na zemědělství EU budou spíše negativní, by z liberalizace trhu mohli profitovat i někteří evropští agrární producenti. Pokles produkce u zmíněných komodit měl být částečně vykompenzován zejména nárůstem produkce a exportu vína, lihovin, sladu a olivového oleje. Odstranění obchodních bariér umožní evropským firmám expandovat na trh Mercosur, což místním spotřebitelům umožní vybírat ze širší škály zahraničních produktů.

Co se týče zaměstnanosti, zemědělství zůstává klíčovým sektorem zejména ve venkovských oblastech Evropské unie. Agrární sektor si udržuje svůj význam především v Polsku, Itálii, Španělsku, Francii a Maďarsku. Dohromady v těchto zemích pracují v zemědělství přibližně dvě třetiny veškeré pracovní síly EU zaměstnané v agrárním sektoru. Pokles zaměstnanosti v zemědělství bude korespondovat s poklesem objemu produkce a může být značný v konkrétních zemědělských lokalitách. Dotkne se zejména odvětví zaměřených na produkci cukru, pšenice, ovoce a chov drůbeže a hovězího dobytka. Expanze importů zpracovaných potravinářských výrobků pravděpodobně způsobí pokles nezaměstnanosti také v potravinářském průmyslu.

Dalším potenciálním důsledkem poklesu konkurenceschopnosti EU je pokles cen zemědělské půdy a přesun investic z agrárního sektoru do konkurenceschopnějších sektorů, což by ve svém důsledku mělo mít na ekonomiku pozitivní vliv.²⁰⁴

Sociální

Negativní dopady asociační dohody v sociální oblasti bude dle studie SIA zaznamenán zejména v zemích specializujících se produkci masa, obilovin a cukru včetně Francie, Španělska a Irska. S poklesem zaměstnanosti v agrárním sektoru souvisí celá řada negativních sociálních dopadů a v krátkodobém horizontu může dojít k nárůstu chudoby v konkrétních lokalitách.

Jelikož pokles zaměstnanosti postihne zejména méně konkurenceschopné producenty, liberalizace trhu může krátkodobě způsobit také výraznější nerovnosti v příjmech mezi evropskými farmáři.²⁰⁵

---

²⁰⁴ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 24; 68-70.
Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf>

Environmentální

S poklesem objemu agrární produkce se v Evropské unii sníží tlak na využívání přírodních zdrojů, především zásob vody. V méně významných zemědělských lokalitách se očekává pokles intenzity produkce či úplné opuštění zemědělské půdy. Pozitivní vliv na vodní zdroje bude zaznamenán zejména v oblastech, kde je vody nedostatek. Na druhou stranu může ztráta konkurenceschopnosti vést k zintenzivňování produkce za účelem zvyšování výnosů a ke zvýšené zátěži životního prostředí. Celkový vliv obchodní liberalizace na půdní a vodní zdroje by však měl být jen nepatrný a celkově pozitivní.

Co se týče kvality životního prostředí, lokálně může dojít ke zlepšení kvality vody v souvislosti s poklesem používání agrochemikálií. V jiných oblastech může pokles chovu dobytka a zvýšené používání umělých hnojiv vést k nadměrnému znečištění životního prostředí. Celkový dopad v tomto ohledu by nicméně neměl být významný. Mezi méně pravděpodobné negativní dopady v environmentální sféře patří riziko přenosu nemocí rostlin, jemuž by měly efektivně zamezit fytosanitární standardy EU, a potenciální zhoršení životních podmínek zvířat zapříčiněné poklesem konkurenceschopnosti evropských chovatelů za cenu dodržování vysokých standardů v této oblasti.

Nárůst importu ethanolu z Mercosur a jeho využití v EU jako biopalivo může mít potenciálně pozitivní, nicméně nepříliš výrazný vliv na pokles emisí skleníkových plynů vznikajících spalováním fosilních paliv. K nárůstu těchto emisí a k negativnímu dopadu na globální oteplování však pravděpodobně povede zvýšená intenzita mezinárodní dopravy. Celkový pokles agrární produkce by měl dále přinést pozitivní, nicméně nevýrazný vliv na biodiverzitu v EU.²⁰⁶

---

²⁰⁵ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 70-71. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf>

²⁰⁶ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 71-73. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf>

Dopady asociační dohody na zemědělství Mercosur

Ekonomické

Přijetí asociační dohody by mělo vést k rozvoji celého agrárního sektoru a potravinářského průmyslu v Mercosur. V důsledku úplné liberalizace obchodu s agrární a průmyslovou produkcí dohromady se odhaduje nárůst HDP o 0,3 % v Argentině, 0,9 % v Brazílii, 1,2 % v Uruguaji a o 6 % v Paraguaji. Očekávaný výrazný růst HDP v Paraguaji je přičítán z větší části liberalizaci v zemědělském sektoru. V celém zemědělském sektoru Mercosur se předpokládá značný nárůst objemu produkce, zejména pak masa, obilovin, cukru, ethanolu a ovoce. U těchto produktů se očekává rovněž značný nárůst exportu do Evropské unie. Zároveň ale může dojít k poklesu exportu sojových produktů do EU v důsledku místního poklesu chovu hovězího dobytka a drůbeže.

Za předpokladu úplné liberalizace se odhaduje nárůst objemu rostlinné výroby v celém Mercosur o 10 %. Živočišná výroba by měla zaznamenat nárůst o 4 % v Argentině a Uruguaji, přičemž v Brazílii a Paraguaji by nárůst mohl dosáhnout dokonce 30 % a více. Nárůst objemu výroby se předpokládá rovněž v potravinářském průmyslu, kde by měl nejvíce profitovat Paraguay (očekávaný nárůst o 72 %) a Brazílie (46,6 %). U zpracovaných potravinářských výrobků se také očekává značný nárůst exportů do EU. S nárůstem objemu produkce v zemědělství by měl dle odhadů korespondovat nárůst zaměstnanosti v zemědělství. Tento trend by však měl být pouze krátkodobý, jelikož z dlouhodobého hlediska může naopak dojít ke snižování zaměstnanosti v zemědělství v souvislosti s mechanizací výroby a nárůstem produktivity. Kromě toho je pravděpodobné, že krátkodobý nárůst zaměstnanosti v zemědělství bude kompenzován ztrátou práce a živobytí drobných farmářů. Jedním z dalších pozitivních efektů by měl být nárůst investic do agrárního sektoru a s tím související budování infrastruktury, mechanizace výroby atd.²⁰⁷

---

²⁰⁷ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 63-64. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf >

Sociální

V sociální oblasti se předpokládá zejména snižování chudoby ve venkovských oblastech a to především v Paraguaji a Brazílii. Zvýšená poptávka po půdě však může vést i k negativním dopadům v podobě vysídlování drobných zemědělců, kteří nejsou vlastníky půdy v důsledku expanze výroby. Zejména v Brazílii se předpokládá kácení lesů kvůli nárůstu agrární produkce a ztráta živobyčí domorodých obyvatel.

Díky nárůstu exportů by mělo dojít k posilování celé ekonomiky a navyšování veřejných financí, což by se mělo pozitivně odrazit na zvyšování výdajů na zdravotnictví a vzdělávání. To se týká především Paraguaje, kde by mělo dojít k nejvýraznějšímu nárůstu celkového blahobytu.²⁰⁸

Environmentální

Expanze a intenzifikace agrární produkce ve všech členských státech Mercosur způsobí zvýšený tlak na využívání půdních a vodních zdrojů. Studie uvádí, že zvýšení produkce sóji a hovězího masa v Brazílii bude mít přímý vliv na odlesňování, které může mimo jiné ohrozit biodiverzitu v amazonské oblasti.

Vedle Amazonie se na území Mercosur nachází další rozlehlé oblasti, které mají globální environmentální význam, například oblast Cerrado (brazilská savana mimořádně bohatá na biologické druhy). Přeměnou půdy a intenzifikací zemědělské výroby by mohla být biodiverzita v těchto regionech vážně ohrožena.

Negativní vliv na kvalitu životního prostředí může mít také přeměna půdy na zemědělskou půdu a s tím související využívání agrochemikálií, umělých hnojiv a zavlažování. V případě nedostatečné regulace v tomto ohledu může být důsledkem značné znečištění vody a půdy v určitých oblastech.

Naopak pozitivní vliv na životní prostředí by mohlo mít zvýšení produkce cukrové třtiny pro výrobu ethanolu a jeho export do Evropské unie, čímž by došlo ke snížení emisí skleníkových plynů.²⁰⁹

---

²⁰⁸ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 64-66. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf>

²⁰⁹ Evropská komise: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agricultural Sector Study, s. 66-68. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf>

3.5. Příčiny neúspěchu a stagnace vyjednávání o asociační dohodě

V období let 2000 až 2004 proběhla první fáze vyjednávání o asociační dohodě mezi Evropskou unií a Mercosur, která vyústila ve vzájemnou výměnu nabídek přístupu na trh. Představitelé EU a Mercosur předpokládali, že se asociační dohodu podaří podepsat do konce října 2004. Jednání však skončila ve slepé uličce, jelikož předložené nabídky nebyly shledané dostatečně ambiciózními a ani jedna strana nebyla s nabídkou svého partnera spokojená. Vyjednávání tak skončilo neúspěchem a bylo pozastaveno až do roku 2010.

*„Zatímco Evropská unie požadovala po Mercosuru větší ústupky v oblasti služeb a investic, Mercosur požadoval se stejnou neoblomností nejen větší přístup na trhy Unie pro své zemědělské produkty, ale i zanechání subvenční zemědělské politiky ze strany EU.“*²¹⁰ Právě zemědělství bylo dle oficiálních prohlášení obou stran jednou z hlavních příčin neúspěchu vyjednávání. Evropský parlament v jednom z Pracovních dokumentů například uvedl, že *„v roce 2004 byla jednání o vytvoření zóny volného obchodu ... pozastavena v důsledku sporu souvisejícího z větší části s přístupem vývozců ze zemí Mercosuru na evropské zemědělské trhy“.*²¹¹

Obnovení vyjednávání o Asociační dohodě iniciovala Evropská komise v květnu 2010: *„V rámci neformálních kontaktů navázaných v roce 2009 byly zjištěny změny v postojích, které strany vedly k závěru, že existují nové možnosti shody, a díky nimž bylo možné na summitu Latinské Ameriky, Karibiku a EU v květnu 2010 rozhodnout o znovuzahájení jednání.“*²¹² Navzdory tomu, že oba partnerské regiony opakovaně deklarují odhodlání ukončit vyjednávací proces co možná nejdříve, uplynuly od obnovení vyjednávání v květnu 2010 další tři roky a ve vyjednávání stále nedošlo k očekávanému posunu. Evropský parlament v lednu 2013 vyjádřil politování nad tím,

---

²¹⁰ SUJA, Miroslav. Asociační dohoda EU – Mercosur. *Mezinárodní politika*. 2004, č. 28.

²¹¹ Zpráva o obchodních vztazích Evropské unie s Latinskou Amerikou, Evropský parlament, A7-0277/2010 6. 10. 2010, dostupné z:

<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A7-2010-0277+0+DOC+PDF+V0//CS>>

²¹² Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Na cestě k dohodě o přidružení EU-Mercosur: příspěvek organizované občanské společnosti“, C 248/55, 25.8.2011, dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:248:0055:0059:CS:PDF>>

„že jednání zatím probíhají pomalu a do dnešního dne nepřinesla hmatatelné výsledky“.²¹³

Na posledním setkání představitelů EU a Mercosur na ministerské úrovni v Santiagu de Chile v lednu 2013 se obě strany zavázaly předložit protistraně konkrétní návrh přístupu na trh nejpozději do konce roku 2013.

V otázce konkrétních příčin krachu vyjednávání v roce 2004 a jeho současné stagnace hraje roli řada vnitřních i vnějších faktorů. Ačkoliv panuje všeobecný konsenzus, že nejspornější a nejcitlivější oblastí ve vyjednávání je zemědělství, nelze ho apriori považovat za jedinou příčinu dosavadního neúspěchu. Překážky pro uzavření dohody a její problematické aspekty lze rozdělit do několika kategorií, jimiž jsou:

- obchodní aspekty asociační dohody
- strukturální slabiny Mercosur
- závislost na výsledcích vyjednávání o jiných obchodních dohodách
- opozice vůči asociační dohodě uvnitř Evropské unie
- změny regionálního a globálního ekonomického klimatu.

Obchodní aspekty asociační dohody

Z pohledu Evropské unie spočívají problémy v obchodní kapitole zejména v potravinářsko-zemědělském odvětví členských států Mercosur. EU se obává zejména negativního dopadu dohody na odvětví produkce cukru, hovězího, drůbežího a vepřového masa, ovoce a zeleniny. Obavy vyvolává také protekcionismus ze strany Mercosur co se týče průmyslových výrobků, zejména automobilů, chemických produktů a některých zpracovaných zemědělských výrobků, například vína. Nežádoucím efektem dohody by bylo také zvýšení potravinové závislosti Evropské unie a rozvoj intenzivního a dlouhodobě neudržitelného modelu zemědělství.

Na druhou stranu se v Evropské unii ozývají apely, aby asociační dohoda nebyla zemědělskými zájmy blokována. Politování nad skutečností, že zemědělství je v kontextu vyjednávání s Mercosur věnována příliš velká pozornost, vyjádřil například předseda Evropského fóra služeb (*European Services Forum*) Christoffer Taxell

---

²¹³ Návrh usnesení o aktuálním stavu obchodních vztahů mezi EU a zeměmi Mercosuru, Evropský parlament, B7-0008/2013, 9. 1. 2013, dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+MOTION+B7-2013-0008+0+DOC+PDF+V0//CS>

v dopise evropskému komisaři pro obchod Karlu De Guchtovi ze 14. června 2010. Taxell upozornil na význam průmyslu a služeb pro ekonomiky obou regionů a zároveň na nízký podíl zemědělství na HDP Evropské unie ve srovnání s uvedenými sektory. Vyjádřil také podporu pro co nejrychlejší ukončení vyjednávacího procesu.²¹⁴

Obdobný názor vyjádřil i Evropský parlament, který v Usnesení ze dne 12. října 2006 uvedl, že „*zóna volného obchodu EU-Mercosur nesmí podobně jako závěry kola jednání WTO v Dauhá podřizovat výhradně dovršení jednání o otázkách zemědělství a že se všechny oblasti ... musí projednávat a rozvíjet současně a s vysokým stupněm ambicí*“.²¹⁵

Z hlediska Mercosur představuje zemědělství rovněž nejdůležitější téma obchodní kapitoly. Obchodní nabídka Evropské unie z roku 2004 obsahovala návrh na liberalizaci 86,25 % celkového dovozu zemědělských produktů (po skončení přechodného období). Pro Mercosur nebyla nabídka EU přijatelná mj. z toho důvodu, že obsahovala dovozní kvóty na hovězí maso po dobu 10 let ve výši pouhých 60 tisíc tun, tzn. 6 tisíc tun ročně, přičemž pouze Brazílie vyváží do Evropské unie ročně více než 300 tisíc tun hovězího masa, navzdory zatížení těchto exportů celní sazbou.²¹⁶

Do dohody je dále nutné zahrnout požadavek na plnění stejných standardů pro produkci EU i Mercosur, mezi něž patří environmentální standardy, požadavky na nezávadnost potravin, zajištění dobrých životních podmínek zvířat atd. Jednou z citlivých otázek je také ochrana práv duševní vlastnictví (například pro Brazílii), přičemž toto téma by se mohlo stát předmětem vývojových či přechodných doložek v závislosti na výsledcích vyjednávání v rámci WTO.²¹⁷

Dosažení konsenzu ve všech sporných oblastech je klíčové vzhledem k metodologii vyjednávání, založené na pojetí dohody jako jednotného závazku (*single undertaking*), kdy dosažení finální dohody je podmíněno dosažením dohody ve všech dílčích kapitolách a aspektech asociační dohody.

---

²¹⁴ European Services Forum: Letter to European Commissioner for Trade, Mr. Karel De Gucht.

Dostupné z:

<<http://www.esf.be/new/wp-content/uploads/2010/06/ESF2010-16-Karel-De-Gucht-Support-to-EU-Mercosur-FTA-Final.pdf>> [cit. 5. 5. 2013]

²¹⁵ Usnesení Evropského parlamentu o hospodářských a obchodních vztazích mezi EU a unií Mercosur za účelem uzavření meziregionální dohody o partnerství, Evropský parlament, C 308 E/182, 16.12.2006, dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:308E:0182:0182:CS:PDF>>

²¹⁶ SUJA, Miroslav. Asociační dohoda EU – Mercosur. *Mezinárodní politika*. 2004, č. 28

²¹⁷ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Na cestě k dohodě o přidružení EU-Mercosur: příspěvek organizované občanské společnosti“, C 248/55, 25.8.2011, dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:248:0055:0059:CS:PDF>>

Strukturální nedostatky Mercosur

Mezi problematické aspekty integrace v rámci Mercosur patří zejména nedostatečné sdílení sítí a struktur uvnitř území členských států, jejichž celková plocha výrazně převyšuje plochu EU, nízká úroveň intraregionálního obchodu, jehož podíl v Mercosur je přibližně 15 % v porovnání s 66 % v Evropské unii a 45 % v NAFTA, nedokončená celní unie, nedostatečná koordinace makroekonomických politik a neefektivní a nedostatečně rozvinuté regionální instituce. Velký problém představují také četné obchodní spory mezi členskými státy Mercosur. Dalším z problematických aspektů uvnitř Mercosur je značná asymetrie jeho členských států a nerovnoměrné rozložení moci uvnitř unie, jelikož dvě větší ekonomiky, Argentina a Brazílie, měly vždy tendence dominovat dvěma menším partnerům – Paraguaji a Uruguaji. Uzavření dohody by proto mohlo pomoci Mercosur v dosažení větší transparentnosti a vnitřní legitimacy.²¹⁸

Na druhou stranu došlo v procesu regionální integrace v Mercosur v posledních letech k značnému posunu a oživení. Mezi iniciativy zaměřené na prohloubení integrace členských států, posílení intraregionálního obchodu a zlepšení kvality produkce patří: přijetí strategického plánu pro překonání odlišností na vnitřním trhu, zavedení opatření pro preferenční a diferencovaný přístup k Paraguaji a Uruguaji, ustavení Fondu strukturální konvergence Mercosur, vytvoření komunikační infrastruktury, ustavení společné politiky v oblasti automobilového průmyslu mezi Argentinou a Brazílií nebo koordinace politiky v oblasti energetiky a těžby ropy a zemního plynu. Kromě toho byla v roce 2000 pro účely sledování makroekonomické konvergence členských států zřízena makroekonomická monitorovací skupina. Mercosur také dosáhl značného pokroku v procesu budování celní unie, kdy byl v srpnu 2010 přijat nový společný celní kodex. Významnou roli hraje rovněž posilování politické dimenze Mercosur v posledních letech. Došlo především k ustavení rozhodčích a revizních tribunálů, ke transformaci administrativního sekretariátu na technický sekretariát, ke zvýšenému akcentu na problematiku lidských práv, ke zřízení parlamentu Mercosur (Parlasur) a zřízení postu generálního vysokého představitele Mercosur.²¹⁹

---

²¹⁸ HANCOCK (2012), The Future of the Mercosur-EU Free Trade Agreement.

²¹⁹ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Na cestě k dohodě o přidružení EU-Mercosur: příspěvek organizované občanské společnosti“, C 248/55, 25.8.2011, dostupné z:

Závislost asociační dohody EU-Mercosur na výsledcích vyjednávání o FTAA a vyjednávacího kola Dohá

Úspěch vyjednávání o asociační dohodě mezi EU a Mercosur závisí rovněž na dokončení dalších významných obchodních vyjednávání – vyjednávacího kola Dohá²²⁰ v rámci WTO a projektu americké celokontinentální zóny volného obchodu FTAA. Vyjednávání v rámci tzv. rozvojového kola Dohá probíhá již od roku 2001, přičemž jedním z jeho nejproblematictějších aspektů jsou zemědělské dotace v jednotlivých členských státech WTO. Členskými státy se doposud nepodařilo dosáhnout dohody, ačkoliv bylo stanoveno již několik termínů pro ukončení vyjednávání.

Druhá fáze vyjednávání mezi EU a Mercosur začala rovněž v roce 2001 a především představitelé Evropské unie si přáli spojit oba vyjednávací procesy dohromady a usnadnit tím vzájemnou spolupráci. Vycházeli z předpokladu, že dosažení konsenzu na multilaterální úrovni usnadní vyjednávání a spolupráci s Mercosur a čekali na konečné výsledky jednání v Dohá, které se však ocitlo ve slepé uličce. „*Díky spojení výsledků těchto vyjednávání dohromady se z celého procesu stala pro obě strany hra s nulovým součtem*“.²²¹

Obě strany si následně uvědomily, že spojení osudu asociační dohody s vyjednáváním v rámci Dohá brání pokroku ve vyjednávání a rozhodli se proto vyjednávat v rámci WTO a s Mercosur nezávisle. Evropský parlament v jednom ze svých usnesení uvedl, že „*zpoždění jednání s unií Mercosur způsobilo jeho faktickou závislost na vývoji a ukončení kola jednání z Dohá*“ a „*že se oba procesy nevylučují, nýbrž doplňují*.“²²² Podle Jamieho Hancocka (2012) souvisí vyjednávání mezi Evropskou unií a Mercosur do značné míry také s vyjednáváním o FTAA. Tento proces, oficiálně zahájeny na

---

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:248:0055:0059:CS:PDF>>

²²⁰ Vyjednávací kolo Dohá je posledním kolem vyjednávání členských států WTO (také tzv. katarské kolo). Bylo zahájené v listopadu 2001 na ministerské konferenci WTO v hlavním městě Kataru Dohá. Obsahem kola je tzv. Rozvojová Agenda Dohá o 21 bodech, proto se v souvislosti s tímto vyjednávacím kolem hovoří o tzv. rozvojovém kole Dohá. Jedním z prvotních cílů tohoto kola je prostřednictvím prohloubení liberalizace mezinárodního obchodu a snižování obchodních překážek zpřístupnit světový trh rozvojovým zemím, zejména těch, které jsou závislé na obchodě se zemědělskými produkty. Zemědělství je vedle zásadních rozporů mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi jednou z nejcitlivějších otázek vyjednávání. Původní termín dokončení vyjednávání v rámci Dohá byl stanoven na 1. leden 2005.

²²¹ HANCOCK (2012), The Future of the Mercosur-EU Free Trade Agreement.

²²² Usnesení Evropského parlamentu o hospodářských a obchodních vztazích mezi EU a unií Mercosur za účelem uzavření meziregionální dohody o partnerství, Evropský parlament, C 308 E/182, 16.12.2006, dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:308E:0182:0182:CS:PDF>>

summitu v Miami v roce 1994, rovněž již řadu let stagnuje a předpokládaný termín jeho ukončení stanovený na rok 2005 se nepodařilo splnit. Možnost, že by se Spojené státy staly hlavním konkurentem EU na latinskoamerickém trhu, představovala pro Evropskou unii motivaci k rychlému postupu ve vyjednávání s Mercosur. EU a USA si od poloviny 90. let v prostoru Latinské Ameriky vzájemně konkurovaly a každý významný posun v jednom vyjednávání vedl k posunu i ve druhém schématu. V souvislosti se současnou stagnací vyjednávání o FTAA Evropská unie již nepociťuje nutnost ukončit vyjednávání o zóně volného obchodu s Mercosur dříve, než Spojené státy uzavřou FTAA.²²³

Závěr J. Hancocka (2012) zní, že o asociační dohodě s Mercosur je nutné vyjednávat odděleně a nezávisle na dalších vyjednávacích procesech a že již není možné spoléhat na to, že výsledky vyjednávání v rámci Dohá nebo FTAA posunou vyjednávání s Mercosur kupředu.²²⁴

Opozice vůči asociační dohodě uvnitř Evropské unie

Z důvodu možných negativních implikací obchodní dohody jak v EU tak v Mercosur existují v obou uniích opoziční skupiny, jejichž cílem je zabránit uzavření asociační dohody. Jedná se především o skupiny, které v současné době profitují z poskytované obchodní ochrany, tzn. především zástupci agrárního sektoru v EU a představitelé zpracovatelského průmyslu a sektoru služeb v Mercosur.

Opozice proti vyjednávané dohodě je však v Evropské unii mnohem silnější než v Mercosur, přičemž mezi její nejhlasitější odpůrce patří zemědělská lobby pod vedením francouzských farmářů. Evropští zemědělci a farmáři se obávají zejména poklesu dotací v důsledku obchodní liberalizace a nárůstu importovaných zemědělských produktů z Mercosur. Důkazem jejich nesouhlasu je pokus o zastavení vyjednávání prostřednictvím rezoluce, kterou schválil Odbor pro zemědělství Evropského parlamentu (*Agricultural Committee*) v březnu 2011 a jejímž prostřednictvím žádal Komisi o zastavení jednání z důvodu potenciálního ohrožení evropských farmářů. Návrh nebyl ze strany Evropské komise přijat, nicméně svědčí o síle opozice vůči liberalizaci agrárního obchodu v Evropské unii. Evropští farmáři se obávají i možnosti,

---

²²³ FAUST, Jörg. The European Union's relations with MERCOSUR: The issue of interregional trade liberalization. In: HÄNGGI, Heiner, Ralf ROLOFF a Jürgen RÜLAND. *Interregionalism and international relations*. New York: Routledge, 2006. ISBN 0415360579, s. 165

²²⁴ HANCOCK (2012), The Future of the Mercosur-EU Free Trade Agreement.

že se dohoda liberalizující trh s agrární produkcí stane nebezpečným precedents pro další státy a integrační uskupení.

Na druhou stranu v EU existuje lobby podnikatelů a velkých evropských korporací prosazující ukončení jednání co nejdříve, jelikož uzavření dohody by znamenalo posílení ochrany obchodníků a podnikatelů působících v členských státech Mercosur.²²⁵

Změny regionálního a globálního ekonomického klimatu

Finanční krize v Latinské Americe v letech 1997-1998 způsobila celkový pokles atraktivity místního trhu pro evropské investice. K prohloubení tohoto problému přispěl kolaps argentinské ekonomiky v roce 2001, v jehož důsledku byly zpochybňovány potenciální výhody, jež může dohoda s Mercosur Evropské unii přinést.

V posledních letech se však s finančními a ekonomickými problémy potýká samotná Evropská unie. V důsledku ekonomické recese a dluhová krize došlo ke značnému oslabení eurozóny, což způsobilo celkové oslabení vyjednávací pozice EU. Vyjednávací pozice Latinské Ameriky jako celku naopak celosvětově v posledních letech posílila, zejména v porovnání s jinými rozvojovými regiony. Současně došlo k nárůstu konkurence vůči Evropské unii v prostoru Latinské Ameriky, a to především ze strany Číny.²²⁶

Z toho vyplývá, že ačkoliv Evropská unie nadále vztahu s Mercosur dominuje, krize v Evropě přispěla k posílení vyjednávací pozice jejího partnera. Tato situace by mohla přinést pokrok ve vyjednávání, jelikož význam dohody pro Evropskou unii v souvislosti s potřebou snižovat rozpočtový deficit a podpořit ekonomický růst vzrostl. S ohledem na možnost uzavření obchodní dohody s Čínou, která pozici Mercosur rovněž posiluje, musí Evropská unie vyjednávání ukončit do doby, než ztratí výhodu v podobě pozice nejvýznamnějšího obchodního partnera Mercosur.

---

²²⁵ HANCOCK (2012), The Future of the Mercosur-EU Free Trade Agreement.

²²⁶ HANCOCK (2012), The Future of the Mercosur-EU Free Trade Agreement.

Závěr

Nový regionalismus se od předchozích vývojových etap regionalismu zcela zásadně odlišuje. Tento fenomén se ve světové ekonomice projevuje zejména nárůstem počtu regionálních integračních dohod a vzrůstajícím počtem aktérů zapojených do projektů regionální integrace. Mercosur jako integrační uskupení vzniklé počátkem 90. let, tedy v období největšího rozmachu nového regionalismu, je jedním z jeho živých projevů. Charakteristickým rysem nového regionalismu odpovídá i vnitřní fungování a institucionální struktura Mercosur, vybudovaná na základě intergovernmentálního principu, kdy hlavním motorem integrace je mezivládní spolupráce integrujících se zemí a klíčovou roli hrají představitelé jednotlivých členských států. Evropská unie byla oproti tomu vybudovaná na supranacionálních základech, přičemž vývoj od 50. let 20. století vyústil v integraci kombinující jak nadnárodní, tak mezivládní prvky. Mercosur nicméně v minulých letech zahájil proces institucionální rekonstrukce, v jehož důsledku integrace začíná vstřebávat některé prvky nadnárodního principu.

Od dřívějších etap regionalismu se nový regionalismus odlišuje mimo jiné formálními změnami, tzn. vznikem nových forem regionální integrace ve světové ekonomice, jejichž příkladem je interregionalismus. Partnerství mezi Evropskou unií a Mercosur založené na Interregionální rámcové dohodě o spolupráci a na budoucí asociační dohodě je příkladem tohoto typu integrace, kdy dochází k propojení dvou samostatných regionálních integračních celků. Konkrétně se jedná o příklad severo-jihní interregionální integrace, kdy dohodu uzavírá skupina vyspělých zemí na jedné straně a skupina rozvojových zemí na straně druhé.

Změny, jež s sebou nový regionalismus přináší, spočívají také v odlišném přístupu aktérů integrace k liberalizaci ekonomických vztahů. To se projevuje uzavíráním komplexních regionálních dohod, jejichž záběr dalece přesahuje vytvoření zóny volného obchodu pro obchod zbožím. Dohody vzniklé v éře nového regionalismu tak absorbují nejdynamičtější oblasti mezinárodních ekonomických vztahů, jako jsou služby, investice, veřejné zakázky a ochrana práv duševního vlastnictví. Do této kategorie moderních a komplexních regionálních dohod spadá i asociační dohoda, jež je předmětem současných rozhovorů mezi Evropskou unií a Společným trhem jihu.

Obsahem dohody mají být tři hlavní kapitoly - politický dialog, spolupráce a obchodní kapitola, z nichž každá zahrnuje širokou řadu dílčích témat a otázek. Diplomová práce tak potvrzuje hypotézu č. 1, že *„dohoda o interregionálním partnerství mezi Evropskou*

unii a Mercosur posílí a prohloubí vztahy těchto celků jak v ekonomické a politické oblasti, tak v oblasti vzájemné spolupráce a dohodu můžeme považovat za živý projev nového regionalismu.“

Latinská Amerika patří mezi rozvojové regiony, s nimiž Evropská unie dlouhodobě rozvíjí intenzivní partnerské vztahy, a to zejména díky historickým, kulturním a jazykovým vazbám, jimiž je latinskoamerický region dlouhodobě napojený na evropský kontinent. Evropská unie v současné době přikládá v rámci svých vnějších ekonomických vztahů partnerství s Mercosur mimořádný význam a asociační dohoda je pro Evropskou unii jednou ze zahraničně-obchodních priorit. Je třeba zmínit, že hlavním iniciátorem posilování vztahů s Mercosur z řad členských států EU je Španělsko, během jehož předsednictví Radě Evropské unie došlo k zásadním milníkům ve vztazích s Mercosur: v roce 1995 došlo k podpisu Interregionální rámcové dohody o spolupráci a v roce 2010 bylo rozhodnuto o obnovení vyjednávání o asociační dohodě.

Diplomová práce poukazuje na dosavadní intenzivní ekonomickou propojenost Evropské unie a Mercosur, regionů, které patří mezi významné politické a ekonomické hráče v globálním měřítku. Oba regiony jsou k uzavření asociační dohody motivované řadou převážně ekonomických a politicko strategických důvodů, přičemž pro Evropskou unii je jedním z prvotních cílů udržení si pozice nejvýznamnějšího obchodního a investičního partnera Mercosur. Mercosur usiluje zejména o získání významného politického partnera a značných obchodních výhod plynoucích z obchodní liberalizace. Z těchto důvodů a s ohledem na skutečnost, že cílem plánované asociační dohody je posílit stávající silné vazby mezi regiony, můžeme interregionální partnerství Evropské unie a Mercosur označit za *strategické*.

Jedním z cílů diplomové práce bylo zjistit, jaké výsledky od uzavření asociační dohody Evropská unie a Mercosur očekávají. Odpovědí je, že jak Evropská unie, tak Mercosur od uzavření asociační dohody očekávají značné hospodářské výhody, a to zejména v podobě nárůstu regionálního HDP a nárůstu konkurenceschopnosti ekonomik v celosvětovém měřítku. Výsledky práce podložené studii SIA (*Sustainability Impact Assessments*) ukazují, že celkový ekonomický dopad asociační dohody by měl být pozitivní pro oba partnerské regiony. Výsledky studií však také naznačují, že členské státy Mercosur budou z interregionální asociace ekonomicky profitovat pravděpodobně daleko více, než Evropská unie.

Další závěr zní, že dopady asociační dohody a liberalizace vzájemného obchodu budou značně kolísat napříč jednotlivými sektory ekonomik EU a Mercosur. Je velice

pravděpodobné, že regiony budou nejvíce profitovat v oblastech, v nichž jejich ekonomiky v současné době vynikají (zejména co se týče exportu) a kde disponují oproti svému partnerovi značnými konkurenčními výhodami. V případě Evropské unie se jedná zejména o zpracovatelský průmysl a služby, zatímco v Mercosur je dominantním exportním sektorem zemědělství a navazující potravinářský průmysl.

Ačkoliv by asociační dohoda měla oběma partnerským integračním celkům přinést četné výhody, je třeba počítat i s řadou potencionálních negativních konsekvencí v ekonomické, sociální a environmentální oblasti. Z pohledu EU je největší koncentrace negativních dopadů očekávaná v zemědělském sektoru. Tyto předpoklady jsou potvrzené studiiemi, z nichž čerpá i tato diplomová práce, a které indikují, že liberalizace obchodu s agrární produkcí bude mít za důsledek značný nárůst importu zemědělských produktů ze členských států Mercosur a následný pokles domácí agrární produkce v EU. S očekávaným poklesem výroby logicky souvisí pokles zaměstnanosti v agrárním sektoru, který by mohl významně postihnout konkrétní zemědělské lokality a odvětví.

Zemědělský sektor Mercosur by naopak z nárůstu objemu produkce a exportu do Evropské unie značně profitoval. Rozvoj zemědělství by přispěl k posilování celé ekonomiky a poměrně výraznému nárůstu HDP. Lze tedy konstatovat, že v agrárním sektoru se nachází velká část potenciálních přínosů asociační dohody pro členské státy Mercosur. Z tohoto důvodu a s ohledem na stávající význam Evropské unie jako destinace pro agrární exporty Mercosur, nejsou představitelé a vyjednavací Mercosur ochotní k výraznějším kompromisům v otázce přístupu na trh Evropské unie pro své zemědělské produkty.

Výsledky diplomové práce tak potvrzují přetrvávající význam zemědělství jednak uvnitř obou partnerských regionů, jednak v kontextu vyjednávání o asociační dohodě. Na základě výše zmíněných skutečností je možné hypotézu č. 2, která zní: *„Spory v otázce zemědělství jsou hlavní příčinou stagnace procesu uzavření asociační dohody mezi Evropskou unií a Mercosur“*, považovat za potvrzenou.

Je třeba zmínit, že ačkoliv získané poznatky odpovídají stanovené hypotéze, takto formulovaná hypotéza nepokrývá zcela komplexně všechny sporné aspekty asociační dohody. Zjištění o důležitosti obchodu s agrární produkcí sice koresponduje s oficiálními prohlášeními obou stran, že zemědělství bylo doposud hlavní příčinou neúspěchu vyjednávání, zároveň je však nezbytné mít na paměti, že zemědělství není jediným sporným tématem ve vyjednávání a není ho proto možné apriori považovat za jedinou překážku bránící uzavření asociační dohody. Závěr diplomové práce zní, že na

dosavadním neúspěchu vyjednávacího procesu o asociační dohodě, tzn. na jeho pozastavení v roce 2004 a současné stagnaci, se podílí kombinace několika vnitřních a vnějších faktorů, mezi něž patří nejen obchodní kapitola asociační dohody, jejíž součástí je liberalizace obchodu s agrární produkcí, nýbrž také strukturální nedostatky Mercosur, spojitost vyjednávání o asociační dohodě s výsledky vyjednávání o jiných obchodních dohodách (zejména vyjednávacího kola Doha v rámci WTO a FTAA), opozice vůči asociační dohodě uvnitř Evropské unie a proměny v regionálním a globálním ekonomickém klimatu.

Summary

New regionalism significantly differs from the previous periods of regionalism. Mercosur is a project of regional economic integration whose both establishment and internal functioning based on intergovernmental paradigm correspond with dynamism of this new era of regionalism.

The relations with Latin America whose main proponent within the EU is Spain hold significant position in the external economic relations of the EU. Due to economic and political importance of both the European Union and Mercosur their relations can be labeled *strategic*. The first conclusion of the thesis is the confirmation of the hypothesis that the Association Agreement under negotiation represents huge opportunity for both partners. In case of its successful concluding the EU would profit from remaining the principal trade partner of this high-potential region. The thesis also shows that the trade chapter is the most important but at the same time most controversial chapter of the Association Agreement. The second conclusion is that liberalization of trade with agricultural goods is crucial but not the only barrier which is blocking the conclusion of the Association Agreement.

Přílohy

Tabulka č. 1:

Systém vnějších dohod EU

Typ obchodního režimu	Typ dokumentu/dohody	Partnerská země a rok nabytí platnosti dohody
Čisté národní zacházení a MFN	Dokumenty politického charakteru – akty společné zahraniční a bezpečnostní politiky	USA, Kanada, Japonsko, Jižní Korea, Austrálie, Nový Zéland, Hongkong, Singapur, Tchaj-wan
Národní zacházení a MFN nebo GSP/GSP+	Dohody o partnerství a spolupráci	Rusko (1997), Ukrajina (1998), Moldavsko (1998), Kazachstán (1999), Arménie (1999), Ázerbájdžán (1999), Gruzie (1999), Kyrgyzstán (1999), Uzbekistán (1999)
Nereciproční autonomní preference (Zmocňovací doložka)	Všeobecný systém preferencí, Všeobecný systém preferencí +, Vše kromě zbraní	141 rozvojových zemí (včetně Gruzie, Kazachstánu, Ruska, Ukrajiny, Uzbekistánu) a 36 závislých zemí a území
Nereciproční smluvní preference (v nesouladu s pravidly WTO)	Dohoda o partnerství do roku 2008; transformovaná na dohody o ekonomickém partnerství (prozatímní dohody o ekonomickém partnerství)	země Afriky, Karibiku a Tichomoří (2001)
Zóna volného obchodu (čl. XXIV GATT)	Konstituční asociace	zámořské země a území EU (1971)
	Dohoda o volném obchodu, resp. kooperační dohoda	Island (1973), Norsko (1973), Švýcarsko (1973), Sýrie (1978), Faerské ostrovy (1997), Jihoafrická republika (2004), Jižní Korea (2010)

	Euro-středomořské (asociační) dohody	Palestinská autonomní území (1997), Tunisko (1998), Izrael (2000), Maroko (2000), Jordánsko (2002), Egypt (2004), Alžírsko (2005), Libanon (2006)
	Stabilizační a asociační dohody	Bosna a Hercegovina (2008), Černá hora (2008), Albánie (2009), Srbsko (2010)
	Prozatímní dohoda o ekonomickém partnerství	CARIFORUM (2009), Pobřeží slonoviny (2009), Kamerun (2009), SADC (2009), Tichomoří (2009), Východní a jižní Afrika (2009) +
Celní unie (čl. XXIV GATT)	Dohody o celní unii (kromě zemědělství)	Andorra (1991), Turecko (1996), San Marino (2002)
Komplexní zóna volného obchodu (čl. XXIV GATT a čl. V GATS)	Rámcová dohoda o obchodní a ekonomické spolupráci, resp. asociační dohoda	Mexiko (2000), Chile (2005)
	Stabilizační a asociační dohody	Bývalá jugoslávská republika Makedonie (2004), Chorvatsko (2005)
Společný trh (čl. V GATS)	Dohoda o evropském hospodářském prostoru	Island, Lichtenštejnsko, Norsko (1994/1995)

Zdroj:

CIHELKOVÁ, Eva. *Regionalismus a multilateralismus: základy nového světového obchodního řádu?*, s. 203-204

Tabulka č. 2:

Základní ukazatele členských států Mercosur

Země	Rozloha (km²)	Počet obyvatel	HDP (miliardy USD)	HDP per capita (USD)
Argentina	2.780.400	40.764.561	446	10.942
Brazílie	8.514.880	196.655.014	2.476,7	12.594
Paraguay	406.750	6.568.290	23,8	3.629
Uruguay	176.220	3.368.595	46,7	13.866
Venezuela	912.050	29.278.000	316,5	10.810
MERCOSUR celkem	12.790.294	276.634.460	3.309,7	

Zdroj:

Vlastní konstrukce na základě údajů Světové banky (2011)

Tabulka č. 3

Přehled bilaterálních dohod uzavřených mezi EU a členskými státy Mercosur v 90. letech

Země	Název dohody	Datum vstupu v platnost	Datum a typ rozhodnutí, na jehož základě byla dohoda přijata
Argentina	Rámcová dohoda o spolupráci mezi Evropským hospodářským společenstvím a Argentinskou republikou	01.08.1991	Rozhodnutí Rady 90/530/EEC 8. října 1990
Brazílie	Rámcová dohoda o spolupráci mezi Evropským hospodářským společenstvím a Brazílskou federativní republikou	01.11.1995	Rozhodnutí Rady 95/445/EC 30. října 1995
Paraguay	Rámcová dohoda o spolupráci mezi Evropským hospodářským společenstvím a Paraguayskou republikou	01.11.1992	Rozhodnutí Rady 92/509/EEC 19. října 1992
Uruguay	Rámcová dohoda o spolupráci mezi Evropským hospodářským společenstvím a Uruguayskou východní republikou	01.11.1994	Rozhodnutí Rady 92/205/EEC 16. března 1992

Zdroj:

Oficiální webové stránky EU: Bilateral framework agreements for cooperation with the Mercosur countries. Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/latin_america/r14014_en.htm [cit. 2. 4. 2013]

Tabulka č. 4

Přehled vyjednávacích kol EU a Mercosur v rámci Biregionálního negociačního výboru v letech 2000 - 2004

Pořadí setkání	Datum	Místo konání
I.	6.-7. dubna 2000	Buenos Aires (Argentina)
II.	13.-16. června 2000	Brusel, (Belgie)
III.	7.-10. listopadu 2000	Brasília, (Brazílie)
IV.	19.-22. března 2001	Brusel, (Belgie)
V.	2.-6. července 2001	Montevideo, Uruguay
VI.	29.-31. října 2001	Brusel, (Belgie)
VII.	8.-11. dubna 2002	Buenos Aires (Argentina)
VIII.	11.-15. listopadu 2002	Brasília, (Brazílie)
IX.	17.-21. března 2003	Brusel, (Belgie)
X.	23.-27. června 2003	Asunción, (Paraguay)
XI.	2.-5. prosince 2003	Brusel, (Belgie)
XII.	8.-12. března 2004	Buenos Aires (Argentina)
XIII.	3.-7. května 2004	Brusel, (Belgie)

Zdroj:

SICE: Mercosur - European Union. Dostupné z:

<http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/MER_EU_e.asp> [cit. 23. 3. 2013]

Tabulka č. 5

Přehled vyjednávacích kol EU a Mercosur od obnovení vyjednávání v květnu 2010

Pořadí setkání Biregionálního negociačního výboru	Vyjednávací kolo	Datum	Místo konání
XVII.	1.	29. června – 2. července 2010	Buenos Aires (Argentina)
XVIII.	2.	11.-15. října 2010	Brusel (Belgie)
XIX.	3.	22. listopadu – 7. prosince 2010	Brasília (Brazílie)
XX.	4.	14.-18. března 2011	Brusel (Belgie)
XXI.	5.	2.-6. května 2011	Asunción, (Paraguay)
XXII.	6.	4.-8. července 2011	Brusel (Belgie)
XXIII.	7.	7.-11. listopad 2011	Montevideo (Uruguay)
XXIV.	8.	12.-16. března 2012	Brusel (Belgie)
XXV.	9.	22.-26. října 2012	Brasília (Brazílie)

Zdroj:

SICE: Mercosur - European Union. Dostupné z:

<http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/MER_EU_e.asp> [cit. 23. 3. 2013]

Tabulka č. 6²²⁷

Importní partneři EU v roce 2011

	Importní partneři EU	mld. EUR	podíl v %
1.	Čína	293,3	17,1
2.	Rusko	199,1	11,6
3.	USA	190,9	11,1
4.	Norsko	93,8	5,5
5.	Švýcarsko	91,8	5,3
6.	Japonsko	69,1	4
7.	MERCOSUR	52,1	3
8.	Turecko	48,1	2,8
21.	Mexiko	16,8	1
30.	Chile	11	0,6
50.	Venezuela	4,2	0,2

Tabulka č. 7

Exportní partneři EU v roce 2011

	Exportní partneři EU	mld. EUR	podíl v %
1.	USA	263,6	16,9
2.	Švýcarsko	139,5	9
3.	Čína	136,3	8,7
4.	Rusko	108,3	7
5.	Turecko	73	4,7
6.	Japonsko	49	3,1
7.	Norsko	46,7	3
8.	MERCOSUR	45,8	2,9
18.	Mexiko	23,9	1,5
34.	Chile	7,6	0,5
41.	Venezuela	4,9	0,3

²²⁷ Tabulky č. 6-8 uvádějí pořadí importních, exportních a obchodních partnerů Evropské unie z řad zemí mimo EU27. Obsahují i údaje o obchodě mezi EU a Mexikem a Chile, významnými obchodními partnery v rámci Latinské Ameriky, s nimiž EU uzavřela již zmíněné dohody o spolupráci. Dále zahrnují Venezuelu, v roce 2011 ještě nečlenský stát Mercosur.

Tabulka č. 8

Obchodní partneři EU v roce 2011

	Obchodní partneři EU	mld. EUR	podíl v %
1.	USA	454,5	13,9
2.	Čína	429,6	13,1
3.	Rusko	307,4	9,4
4.	Švýcarsko	231,3	7,1
5.	Norsko	140,4	4,3
6.	Turecko	121	3,7
7.	Japonsko	118,2	3,6
8.	MERCOSUR	97,9	3
19.	Mexiko	40,7	1,2
33.	Chile	18,7	0,6
47.	Venezuela	9	0,3

Tabulka č. 9²²⁸

Importní partneři Mercosur v roce 2011

	Importní partneři Mercosur	mld. EUR	podíl v %
1.	EU27	49,3	18,9
2.	Čína	39,7	15,2
3.	USA	35,8	13,7
4.	Brazílie	20,9	8,0
5.	Argentina	17,0	6,6
6.	Jižní Korea	9,8	3,8
7.	Japonsko	8	3,1
8.	Nigérie	7,5	2,9
9.	Mexiko	6,5	2,5
11.	Chile	4,9	1,9
24.	Venezuela	1,7	0,7

²²⁸ Tabulky č. 9-11 do Mercosur zahrnují 4 členské státy – Argentinu, Brazílii, Paraguay a Uruguay. Obsahují i údaje o obchodu mezi Mercosur a Venezuelou, v roce 2011 ještě nečlenským státem Mercosur, stejně jako údaje o obchodování Mercosur s Mexikem a Chile.

Tabulka č. 10

Exportní partneři Mercosur v roce 2011

	Exportní partneři Mercosur	mld. EUR	podíl v %
1.	EU27	52,3	19,7
2.	Čína	39,1	14,7
3.	USA	23,1	8,7
4.	Argentina	18,3	6,9
5.	Brazílie	15	5,6
6.	Chile	8,2	3,1
7.	Japonsko	7,9	3
8.	Venezuela	5,2	1,9
13.	Mexiko	3,9	1,5

Tabulka č. 11

Obchodní partneři Mercosur v roce 2011

	Obchodní partneři Mercosur	mld. EUR	podíl v %
1.	EU27	101,6	19,3
2.	Čína	78,8	15
3.	USA	58,9	11,2
4.	Brazílie	35,9	6,8
5.	Argentina	35,4	6,7
6.	Japonsko	15,9	3
7.	Jižní Korea	14,1	2,7
8.	Chile	13,1	2,5
9.	Mexiko	10,4	2,0
14.	Venezuela	6,9	1,3

Zdroj (Tabulky č. 6-11)

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113488.pdf>

[cit. 13. 4. 2013]

Seznam použitých zdrojů

PRAMENY A DOKUMENTY

Smlouvy

Smlouva o fungování Evropské unie, C 83/47, 30.3.2010, dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>>

Smlouva z Asunción, dostupné z:

<http://www.mercosur.int/innovaportal/file/719/1/CMC_1991_TRATADO_ES_Asuncion.pdf>

Protokol z Ouro Preto, dostupné z:

<http://www.mercosur.int/innovaportal/file/721/1/cmc_1994_protocolo_ouro_preto_es.pdf>

Všeobecná dohoda o clech a obchodu, dostupné z:

<http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_e.pdf>

Interregionální rámcová dohoda o spolupráci mezi Evropským společenstvím a Mercosur, No L 69/5, 19.3.1996, dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1996:069:0004:0022:EN:PDF>>

Dokumenty

Návrh usnesení o aktuálním stavu obchodních vztahů mezi EU a zeměmi Mercosuru, Evropský parlament, B7-0008/2013, 9. 1. 2013, dostupné z:

<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+MOTION+B7-2013-0008+0+DOC+PDF+V0//CS>>

Position paper: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur, Evropská komise, dostupné z:

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/july/tradoc_146386.pdf>

Pracovní dokument o hospodářských a obchodních vztazích EU a států Mercosur pro jednání o meziregionální asociační dohodě, Evropský parlament: Výbor pro mezinárodní obchod, dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/605/605665/605665cs.pdf>

Regionální strategický dokument pro Mercosur 2007-2013, Evropská komise, E/2007/1640, 2.8.2007, dostupné z: <http://eeas.europa.eu/mercosur/rsp/07_13_en.pdf>

Regionální strategický dokument pro Mercosur 2002-2006, Evropská komise, dostupné z: <http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/Studies/Regionalpaper_e.pdf>

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Na cestě k dohodě o přidružení EU-Mercosur: příspěvek organizované občanské společnosti“, C 248/55, 25.8.2011, dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:248:0055:0059:CS:PDF>>

Usnesení Evropského parlamentu o hospodářských a obchodních vztazích mezi EU a unií Mercosur za účelem uzavření meziregionální dohody o partnerství, Evropský parlament, C 308 E/182, 16.12.2006, dostupné z:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:308E:0182:0182:CS:PDF>>

Zpráva o obchodních vztazích Evropské unie s Latinskou Amerikou, Evropský parlament, A7-0277/2010 6. 10. 2010, dostupné z:

<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A7-2010-0277+0+DOC+PDF+V0//CS>>

Studie

Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Agriculture Sector Study, Evropská komise, dostupné z:

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/february/tradoc_137836.pdf>

Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) of the Association Agreement under Negotiation between the European Union and Mercosur: Final Overview Trade SIA EU-Mercosur, Evropská komise, dostupné z:

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/april/tradoc_142921.pdf>

Assessment of Barriers to Trade and Investment between the EU and Mercosur, Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod, dostupné z:

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/november/tradoc_148370.pdf>

MONOGRAFIE

ADAMCOVÁ, Lenka. *Rozvojový svět ve světové ekonomice v 90. letech: postavení, hlavní rozvojové regiony a regionální ekonomická integrace*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. 44 s. Aktuální otázky světové ekonomiky; 2000/12. ISBN 80-245-0121-X.

ADAMCOVÁ, Lenka a GOMBALA, Ivo. *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001. 117 s. ISBN 80-245-0152-X.

CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: regiony a integrace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002, 244 s. ISBN 80-247-0193-6.

CIHELKOVÁ, Eva. *Regionalismus a multilateralismus: základy nového světového obchodního řádu?*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, 373 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-196-3.

CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003, xxxii, 709 s. ISBN 80-717-9804-5.

CIHELKOVÁ, Eva. *Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie)*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007, xxviii, 361 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-807-1798-088.

DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 255 s. ISBN 978-807-3673-857.

DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, 220 s. ISBN 978-807-3677-213.

GOMBALA, Ivo. *Latinská Amerika ve světové ekonomice: postavení a regionální ekonomická integrace v 90. letech*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. 45 s. Aktuální otázky světové ekonomiky; 2000/8. ISBN 80-245-0087-6.

KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 218 s. ISBN 978-807-3674-670.

KUČEROVÁ, Irah. *Evropská unie: hospodářské politiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006, 347 s. ISBN 978-80-246-1212-6.

PŘÍSPĚVKY VE SBORNÍKU

BHAGWATI, Jagdish. Regionalism and Multilateralism: An Overview. In: DE MELO, Jaime a Arvind PANAGARIYA. *New dimensions in regional integration*. New York, NY, USA: Cambridge University Press, 1993. ISBN 0521444314.

FAUST, Jörg. The European Union's relations with MERCOSUR: The issue of interregional trade liberalization. In: HÄNGGI, Heiner, Ralf ROLOFF a Jürgen RÜLAND. *Interregionalism and international relations*. New York: Routledge, 2006. ISBN 0415360579.

HETTNE, Björn. New Regionalism Revisited. In: SÖDERBAUM, Fredrik a Timothy M SHAW. *Theories of new regionalism: a Palgrave reader*. New York: Palgrave Macmillan, 2003. International political economy series (Palgrave Macmillan (Firm)). ISBN 140390197x.

KUČEROVÁ, Irah. Regionalismus EU v teoriích mezinárodních ekonomických vztahů. In: *Aktuální aspekty české a světové ekonomiky: seminář konaný u příležitosti mezinárodní konference Liberecké ekonomické forum 2009 : 15.-16. září 2009 v Liberci*. V Liberci: Technická univerzita, 2009. ISBN 978-80-7372-536-5.

KUČEROVÁ, Irah. Regionalismus Evropy v rozvojovém světě. In: *Chudoba a bohatství v současném světě: sborník z konference*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 8086898865.

KUČEROVÁ, Irah. Teoretické aspekty regionalismu EU. In: KOCOUREK, A. - ŠIMANOVÁ, J., ed. *Liberecké ekonomické fórum*. 1. vyd. Liberec: Hospodářská fakulta TU Liberec, 2007, s. 120-129. ISBN 978-80-7372-244-9.

KUČEROVÁ, Irah. Nový regionalismus versus geografický regionalismus. In: *Institucionalizace a decentralizace v Evropské unii: (příspěvky z konference konané 11. listopadu 2005)*. Praha: IPS FSV UK, 2006, s. 67-89. ISBN 8023969811.

MALAMUD, Andrés. Theories of Regional Integration and the Origins of Mercosur. In: FILHO, Marélio Toscano Franca, Lucas LIXINSKI a María Belén OLMOS GIUPPONI. *The law of MERCOSUR*. Portland: Hart, 2010, s. 9-27. ISBN 1841139432.
Dostupné z:

<[http://www.eui.eu/Personal/Researchers/malamud/Hart-\(c\)ch2_Malamud.pdf](http://www.eui.eu/Personal/Researchers/malamud/Hart-(c)ch2_Malamud.pdf)>

NĚMEČKOVÁ, Alice. Evropské unie k latinskoamerickým zemím na základě strategických programů vypracovaných Evropskou komisí. In: *Institucionalizace a decentralizace v Evropské unii: (příspěvky z konference konané 11. listopadu 2005)*. Praha: IPS FSV UK, 2006, s. 90-107. ISBN 8023969811.

AKADEMICKÉ PRÁCE

HNÁT, Pavel. *Globální politická ekonomie nového regionalismu a Evropská unie*. Praha, 2009. 219 s. Doktorská disertační práce. Vysoká škola ekonomická. Vedoucí práce prof. Ing. Eva Cihelková, CSc.

ČLÁNKY

BERGSTEN, C. Fred. Open Regionalism. *The World Economy*. 1997, vol. 20, issue 5, s. 545-565. DOI: 10.1111/1467-9701.00088.

CIHELKOVÁ, Eva a Pavel HNÁT. Budoucnost Evropské unie v kontextu nového regionalismu. *Politická ekonomie*. 2008, č.1, 67–79.

GORENMAN, Claudio. *Institutions and Politics of Mercosur*. 2007.

Dostupné z: <<http://international-trade.blogspot.cz/2007/09/introduction-recent-institutional.html>>

HAAS, Ernst B. International Integration: The European and the Universal Process. *International Organization*. 1961, Vol. 15, No.3, s. 366-392.

HANCOCK, Jamie. The Future of the Mercosur-EU Free Trade Agreement. *Journal of Political Inquiry*. 2012, Vol.5, No.5.

Dostupné z: <<http://jpi-nyu.org/wp-content/uploads/2012/04/JPI2012Hancock.pdf>>

HŘÍCH, Jan. Společná obchodní politika Evropské unie jako příklad supranacionálního přístupu k integraci. *Mezinárodní vztahy*. 2001, č.4, s. 5-21.

KLOM, Andy. Association negotiations between the Mercosur and the European Union: Rivalling Western Hemisphere integration or supporting Southern Cone integration?. *European Commission: External Relations Directorate-General*. 2000.

Dostupné z: <<http://www.cap.lmu.de/transatlantic/download/Klom.PDF>>

NEUMANN, Pavel. Nový regionalismus ve světové ekonomice: Příklad Spojených států amerických v podmínkách západní hemisféry. *Mezinárodní vztahy*. 2004, č.4, s. 50-60.

ROVNÁ, Lenka. Diskuze o budoucnosti Evropské unie v 21. století. *Mezinárodní vztahy*. 2002, č.1, s. 20-36.

SUJA, Miroslav. Asociační dohoda EU – Mercosur. *Mezinárodní politika*. 2004, č. 28.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Webové stránky institucí EU a mezinárodních organizací

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z:

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113488.pdf>

[cit. 13. 4. 2013]

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur – Main Economic Indicators. Dostupné z:

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111832.pdf>

[cit. 13. 4. 2013]

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Venezuela – EU Bilateral Trade and Trade with the World. Dostupné z:

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113462.pdf>

[cit. 13. 4. 2013]

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur-European union ministerial meeting (Joint Communiqué). Dostupné z:

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/january/tradoc_150458.pdf>

[cit. 7. 4. 2013]

Evropská komise – Generální ředitelství pro obchod: Mercosur. Dostupné z:
<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/june/tradoc_120309.pdf> [cit. 20. 4. 2013]

Evropská komise: Sustainability Impact Assessments. Dostupné z:
<<http://ec.europa.eu/trade/policy/policy-making/analysis/sustainability-impact-assessments/>> [cit. 22. 4. 2013]

Evropská komise: Agricultural Trade in 2011 - the EU and the World. Dostupné z:
<http://ec.europa.eu/agriculture/trade-analysis/map/05-2012_en.pdf> [cit. 25. 4. 2013]

Evropská komise: Countries and Regions – Mercosur. Dostupné z:
<<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/regions/mercosur/>>
[cit. 6. 4. 2013]

Evropská komise: International aspects of agricultural policy. Dostupné z:
<http://ec.europa.eu/agriculture/trade-analysis/international-aspects-of-agricultural-policy_en.pdf> [cit. 25. 4. 2013]

European External Action Service: Association Agreements. Dostupné z:
<http://eeas.europa.eu/association/index_en.htm> [cit. 5. 4. 2013]

European External Action Service: Mercosur. Dostupné z:
<http://eeas.europa.eu/mercosur/index_en.htm> [cit. 18. 3. 2013]

European External Action Service: EU relations with Latin America. Dostupné z:
<http://eeas.europa.eu/la/index_en.htm> [cit. 17. 3. 2013]

European External Action Service: Santiago de Chile Summit 2013. Dostupné z:
<http://eeas.europa.eu/la/summits/2013/index_en.htm> [cit. 19. 3. 2013]

Eurostat: Agriculture in the EU27 (Eurostat News Release). Dostupné z:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/5-07052010-AP/EN/5-07052010-AP-EN.PDF> [cit. 24. 4. 2013]

Mercosur: Estructura Institucional. Dostupné z:

<http://www.mercosur.int/t_generic.jsp?contentid=492&site=1&channel=secretaria&seccion=3> [cit. 31. 3. 2013]

Mercosur: Quienes Somos. Dostupné z:

<http://www.mercosur.int/t_generic.jsp?contentid=3862&site=1&channel=secretaria&seccion=3> [cit. 17. 3. 2013]

Oficiální webové stránky EU: Regional strategy for Mercosur 2007-2013. Dostupné z:

<http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/latin_america/r15013_en.htm> [cit. 13. 4. 2013]

Oficiální webové stránky EU: EU-Mercosur relations (MEMO/94/62). Dostupné z:

<http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-94-62_en.htm> [cit. 13. 4. 2013]

Oficiální webové stránky EU: Bilateral framework agreements for cooperation with the Mercosur countries. Dostupné z:

<http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/latin_america/r14014_en.htm> [cit. 2. 4. 2013]

Oficiální webové stránky EU: Financing instrument for development cooperation - DCI (2007-2013). Dostupné z:

<http://europa.eu/legislation_summaries/development/general_development_framework/114173_en.htm> [cit. 11. 4. 2013]

Oficiální webové stránky EU: Interregional Framework Cooperation Agreement between the European Community and Mercosur. Dostupné z:

<http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/latin_america/r14013_en.htm> [cit. 2. 4. 2013]

Rada Evropské unie: The European Union and Mercosur start negotiations on the future interregional association agreement (Joint Press Release). Dostupné z:

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/13290.en9-communicu%C3%A9.htm> [cit. 5. 4. 2013]

Světová banka: GDP (current US\$). Dostupné z:

<<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>> [cit. 13. 4. 2013]

Světová banka: Land area (sq. km). Dostupné z:

<<http://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.TOTL.K2>> [cit. 31. 3. 2013]

Světová banka: GDP per capita (current US\$). Dostupné z:

<<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>> [cit. 29. 3. 2013]

Světová banka: Population, total. Dostupné z:

<<http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>> [cit. 29. 3. 2013]

Světová banka: GDP growth (annual %). Dostupné z:

<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?order=wbapi_data_value_2011+wbapi_data_value+wbapi_data_value-last&sort=desc> [cit. 13. 4. 2013]

WTO: Non-Agricultural market access. Dostupné z:

<http://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/status_e/nama_e.htm> [cit. 16. 4. 2013]

WTO: Regional Trade Agreements. Dostupné z:

<http://www.wto.org/english/tratop_e/region_e/region_e.htm> [cit. 5. 3. 2013]

Média a další internetové stránky

BBC: Mercosur suspends Paraguay over Lugo impeachment. Dostupné z:

<<http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-18636201>> [cit. 19. 3. 2013]

Council on Foreign Relations: Mercosur - South America's Fractious Trade Bloc.

Dostupné z:

<<http://www.cfr.org/trade/mercosur-south-americas-fractious-trade-bloc/p12762>>

[cit. 31. 3. 2013]

Doing Business: Economy Rankings. Dostupné z:
<<http://www.doingbusiness.org/rankings>> [cit. 6. 5. 2013]

El País: Venezuela Irrumpe en el Mercosur. Dostupné z:
<http://internacional.elpais.com/internacional/2012/07/31/actualidad/1343729834_339776.html> [cit. 19. 3. 2013]

El País: Beneficios y riesgos del ingreso de Venezuela a Mercosur. Dostupné z:
<http://economia.elpais.com/economia/2012/07/06/actualidad/1341607078_347393.html> [cit. 19. 3. 2013]

European Services Forum: Letter to European Commissioner for Trade, Mr. Karel De Gucht. Dostupné z:
<<http://www.esf.be/new/wp-content/uploads/2010/06/ESF2010-16-Karel-De-Gucht-Support-to-EU-Mercosur-FTA-Final.pdf>> [cit. 5. 5. 2013]

Euroskop: Vnější ekonomické vztahy. Dostupné z:
<<https://www.euroskop.cz/8894/sekce/vnejsi-ekonomicke-vztahy/>> [cit. 5. 3. 2013]

Euroskop: Smluvní vztahy EU a třetích zemí. Dostupné z:
<<https://www.euroskop.cz/203/sekce/smluvni-vztahy-eu-a-tretich-zemi/>>
[cit. 14. 4. 2013]

FoodDrinkEurope: Data& Trends of the European Food and Drink Industry 2011.
Dostupné z:
<http://www.fooddrinkeurope.eu/uploads/publications_documents/Final_DT_2012_04_06.pdf> [cit. 28. 4. 2013]

Mercopress: Brazil conditions Paraguay's return to Mercosur to approval of Venezuela's membership. Dostupné z:
<<http://en.mercopress.com/2013/04/23/brazil-conditions-paraguay-s-return-to-mercosur-to-approval-of-venezuela-s-membership>> [cit. 8. 5. 2013]

Parlatino: Historia y objetivos. Dostupné z:

<<http://www.parlatino.org/es/conozca-el-organismo/historia-y-objetivos.html>>

[cit. 26. 3. 2013]

SICE: First Meeting of the EU-Mercosur biregional negotiations committee. Dostupné z:

<http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/negotiations/CNB_1_e.pdf> [cit. 6. 4. 2013]

SICE: Second Meeting of Heads of State and of Government of the European Union and of Mercosur (Joint Communiqué). Dostupné z:

<http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/negotiations/Madrid2002_e.pdf>

[cit. 20. 3. 2013]

SICE: Mercosur - European Union. Dostupné z:

<http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/MER_EU_e.asp> [cit. 23. 3. 2013]

World Economic Forum: The Global Enabling Trade Report 2012. Dostupné z:

<http://www3.weforum.org/docs/GETR/2012/GlobalEnablingTrade_Report.pdf>

[cit. 6. 5. 2013]

World Economic Forum: The Global Competitiveness Report 2012–2013. Dostupné z:

<http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf>

[cit. 6. 5. 2013]

Projekt diplomové práce

Projekt diplomové práce

Nový regionalismus v praxi:

Strategické partnerství mezi Evropskou unií a MERCOSUR

Jméno: Anna Fanturová

Datum: 14.9.2012

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Irah Kučerová, Ph.D.

Souhlasím s vedením diplomové práce.

Podpis: .....

1. úvodní část

Jako téma své diplomové práce jsem zvolila vztahy Evropské unie a MERCOSUR se zaměřením na plánované uzavření asociační dohody²²⁹ mezi těmito dvěma integračními uskupeními.

Vnější vztahy Evropské unie v kontextu tzv. nového regionalismu jsou založené mimo jiné na budování víceúrovňových vztahů s rozvojovými a méně rozvinutými zeměmi. Ačkoliv EU dlouhodobě upřednostňuje uzavírání bilaterálních dohod se strategickými partnery, zaměřuje se rovněž na vyjednávání o řadě inter-regionálních dohod s regionálními integračními projekty jako celky.²³⁰ Latinská Amerika, region dlouhodobě napojený na evropský kontinent pevnými historickými, kulturními a jazykovými vazbami, patří mezi rozvojové regiony, s nimiž Evropská unie rozvíjí intenzivní partnerské vztahy.

Integrační uskupení jihoamerických států MERCOSUR (Společný trh jihu) vzniklé roku 1991 představuje přes určité nedokonalosti nejpokročilejší a nejúspěšnější projekt regionální ekonomické integrace v Latinské Americe. MERCOSUR sdružuje dva nejvýznamnější trhy Jižní Ameriky – Argentinu a Brazílii a jejich dva menší partnery – Uruguay a Paraguay.²³¹ Zahrnuje cca 45% populace Latinské Ameriky a je zároveň jejím nejvýznamnějším trhem produkujícím cca 45% místního HDP.

Evropská unie představuje pro MERCOSUR nejvýznamnějšího obchodního partnera (objem dovozu z EU se v MERCOSUR pohybuje okolo 25%), nejvýznamnějšího investora (objem přímých zahraničních investic neustále stoupá a převyšuje objem investic USA v regionu), největšího dárce rozvojové pomoci a v neposlední řadě zastává roli významného politického partnera vyvažujícího zájmy Spojených států amerických v regionu.²³²

---

²²⁹ „Dohoda uzavíraná mezi Evropskými společenstvími a vnějším státem, skupinou států nebo mezinárodní organizací. Obsahuje vzájemná práva a povinnosti v oblasti ekonomické, průmyslové a obchodní spolupráce.“ (<http://www.euroskop.cz/282/sekce/a-b/>)

²³⁰ CIHELKOVÁ, Eva. *Regionalismus a multilateralismus: základy nového světového obchodního řádu?*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, xxvi, 373 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-196-3, s. 209-210

²³¹ Status přidružených členů MERCOSUR mají v současné době Bolivie, Chile, Kolumbie, Ekvádor a Peru. Venezuela podepsala protokol o přistoupení již v roce 2006 a stane se plnoprávným členem poté, co její začlenění ratifikuje paraguayský parlament. Prostřednictvím asociační dohody je k MERCOSUR připojen i třetí nejvýznamnější trh Latinské Ameriky, Chile.

²³² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:308E:0182:0182:CS:PDF>

Oficiální rozhovory mezi Evropskou unií (resp. ES) a MERCOSUR byly zahájeny v roce 1991 a během první poloviny 90. let uzavřelo EHS se všemi členy MERCOSUR bilaterální dohodu o spolupráci. Projekt interregionální spolupráce je rozvíjen od roku 1995, kdy EU a MERCOSUR v Madridu podepsaly vůbec první dohodu o spolupráci mezi dvěma celními uniemi – Mezuregionální rámcovou dohodu o spolupráci.²³³ Cílem této dohody bylo navázat intenzivní spolupráci přesahující ekonomickou, obchodní a politickou oblast, která v budoucnu povede k uzavření asociační dohody zahrnující vytvoření zóny volného obchodu.²³⁴ Na prvním summitu vlád zemí EU a MERCOSUR v Rio de Janeiro v roce 1999 byla myšlenka jednat o asociační dohodě dále rozvinuta. Po třinácti oficiálních vyjednávacích kolech o Asociační dohodě se vyjednávání v roce 2004 ocitlo ve slepé uličce (zejména v důsledku nevyřešeného sporu ohledně přístupu exportérů ze zemí MERCOSUR na evropské zemědělské trhy) a bylo pozastaveno. Jeho obnovení iniciovala Evropská komise v roce 2010 a představitelé obou integračních celků se k němu zavázali na summitu EU a latinskoamerických zemí v květnu 2010 v Madridu. Od té doby se uskutečnilo již osm kol vyjednávání, jejichž cílem je uzavření ambiciózní a vyvážené víceúrovňové dohody respektující pravidla WTO a zahrnující kromě obchodu se zbožím také oblasti služeb, investic a veřejných zakázek. Dohoda se má dále týkat udržitelného rozvoje, ochrany duševního vlastnictví a pravidel hospodářské soutěže a její součástí má být i mechanismus pro řešení vzájemných obchodních sporů mezi EU a MERCOSUR.²³⁵

Evropská unie v partnerství s MERCOSUR spatřuje obrovskou perspektivu a uzavření asociační dohody považuje za svůj prioritní strategický cíl v rámci vnějších ekonomických vztahů a společné obchodní politiky. Jedná se o vrcholně ambiciózní dohodu, jejímž uzavřením by vznikla největší zóna volného obchodu na světě. Asociační dohoda a zóna volného obchodu mezi EU a MERCOSUR by se kromě toho mohla stát modelem pro ostatní integrační procesy v Latinské Americe, zatímco pro EU by mohla posloužit jako vzor pro spolupráci s dalšími rozvojovými regiony.

Oba integrační celky si od podpisu dohody slibují zejména hospodářský růst, posílení mezinárodní konkurenceschopnosti obou trhů a prohloubení meziregionální spolupráce na všech úrovních. Evropská unie usiluje zejména o upevnění vedoucí pozice v regionu jako hlavního obchodního a investičního partnera MERCOSUR, zatímco cílem

---

²³³ Dohoda vstoupila v platnost 1.7. 1999.

²³⁴ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003, xxxii, 709 s. ISBN 8071798045, s. 434-435

²³⁵ <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/regions/mercosur/>

MERCOSUR je profitovat z uzavření dohody zejména v otázce zachování a upevnění struktury vývozu, dosáhnout efektivnějšího začlenění do světové ekonomiky (vzhledem k přetrvávajícím problémům rozvojových zemí při pronikání na trhy vyspělých ekonomik) a díky prohloubení ekonomických vazeb s Evropou snížit svou ekonomickou závislost na Spojených státech amerických.

Asociační dohoda EU - MERCOSUR má být založena na třech pilířích, které zahrnují:

- politickou a institucionální kapitolu (prohloubení politického a demokratického dialogu)
- kapitolu o rozvojové spolupráci (realizace programů a projektů v hodnotě cca 200 milionů USD, posílení udržitelného ekonomického a sociálního rozvoje)
- obchodní a ekonomickou kapitolu (vytvoření zóny volného obchodu, liberalizace trhu, investice a veřejné zakázky, ochrana práv duševního vlastnictví atd.)

2. Metodologie

V diplomové práci se budu snažit ověřit následující **hypotézy**:

1. **Dohoda o interregionálním partnerství mezi EU a MERCOSUR posílí a prohloubí spolupráci těchto celků v ekonomické, politické a rozvojové oblasti a dohodu proto můžeme považovat za živý projev tzv. nového regionalismu.**
2. **Spory v otázce zemědělství jsou hlavní příčinou stagnace procesu uzavření asociační dohody mezi Evropskou unií a MERCOSUR.**

Výzkumné otázky si pokládám následovně:

- **Jaké výsledky očekávají Evropská unie a MERCOSUR z uzavření interregionální asociační dohody?**
- **Z jakých důvodů vyjednávání směřující k uzavření asociační dohody stagnuje?**

V práci budu analyzovat vztahy EU a MERCOSUR na zmíněných třech úrovních, přičemž každou kapitolu zpracuji samostatně jako **jedinečnou případovou studii**. Konkrétní metodou sběru a vyhodnocení informací bude zejména analýza dokumentů a statistických dat.

Zaměřím se na vývoj spolupráce v dané oblasti, na analýzu současného stavu a budu zkoumat, jaký efekt může mít uzavření asociační dohody na spolupráci v daném odvětví. Přestože si obě strany od uzavření dohody slibují značné hospodářské a politické výhody, je nutné zmínit i rizika, která uzavření dohody a vytvoření zóny volného obchodu může přinést (mezi citlivé otázky patří zejména zemědělství). Mým cílem je také zjistit, jaké překážky znesnadňují průběh vyjednávacího procesu a dosažení pro obě strany přijatelného konsenzu. Při hledání odpovědí na tyto otázky je třeba mít na zřeteli, že na jednání mezi oběma bloky mají bezpochyby vliv rozdílné postoje a zájmy jednotlivých členů EU a MERCOSUR (např. s ohledem na historické vazby Španělska a jihoamerického regionu).

Teoretický rámec:

V diplomové práci budu pracovat s koncepty tzv. **nového regionalismu** a **interregionalismu**. Termínem „nový regionalismus“ označil v roce 1993 ekonom J. Bhagwati třetí vývojovou etapu regionalismu²³⁶, jejíž začátek je spojován s koncem studené války, tedy s počátkem 90. let 20. století. Tento fenomén je definován jako „*směna práv mezi omezeným počtem obchodních partnerů k přístupu na jejich národní trhy na základě preferenčních obchodních dohod*“.²³⁷ Jedním z projevů nového regionalismu v současných mezinárodních ekonomických vztazích je právě vznik regionálního integračního projektu MERCOSUR a jeho snaha vyjednávat o recipročních dohodách o spolupráci s vyspělými zeměmi nebo regiony.

Termín interregionalismus (nebo také interregionální integrace) vyjadřuje situaci, kdy mezi sebou uzavírají dohodu dva regionální integrační celky. V případě partnerství EU

---

²³⁶ Regionalismus chápeme jako „*obchodní, resp. hospodářskou politiku státu, která vede k liberalizaci vztahů mezi dvěma či více zeměmi a přispívá tak k jejich těsnějším vazbám a vzájemné integraci*“. (CIHELKOVÁ, Eva. *Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie)*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-807-1798-088, s. 3)

²³⁷ CIHELKOVÁ, Eva. *Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie)*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-807-1798-088, s. 19

a MERCOSUR se jedná o tzv. severo-jížní integraci, kdy dohodu uzavírá skupina vyspělých zemí na jedné straně a skupina rozvojových zemí na straně druhé.

Mezi teorie mezinárodních vztahů, které se zabývají zkoumáním regionální integrace, regionalismu a jeho současných trendů (mezi něž patří právě tzv. nový regionalismus a interregionalismus) patří **neofunkcionalismus** a **intergovernmentalismus**. Tyto dva teoretické směry, které spadají do liberálně-idealistického proudu teoretické reflexe mezinárodních vztahů, budou vytvářet teoretický rámec pro účely mé diplomové práce. Ačkoli tyto směry patří mezi teorie evropské integrace, lze na jejich základě vysvětlit integrační procesy také v ostatních (i rozvojových) regionech a jejich prostřednictvím odpovědět na otázky související s jednotlivými aspekty konkrétních integračních projektů.

Neofunkcionalismus je teoretickým přístupem, který pracuje s tzv. nadnárodním (supranacionálním) paradigmatem a vychází z předpokladu, že integrační uskupení a jejich instituce posilují své kompetence na úkor členských států, které v důsledku integrace ztrácejí část své národní suverenity.²³⁸ Základním pojmem neofunkcionalismu je tzv. přelévání (spill-over): „K přelévání dochází v okamžiku, kdy elity dojdou k přesvědčení, že postup integrace do nových oblastí jim přinese výhody“.²³⁹ V důsledku postupování integrace do nových oblastí dochází k posilování supranacionálních subjektů, jež funkcionalismus chápe jako hlavní aktéry integrace. Prostřednictvím konceptu přelévání funkcionalismus vysvětluje zejména šíření, prohlubování a dynamiku integračního procesu.

Intergovernmentalismus se oproti tomu opírá o mezivládní paradigma a vychází z předpokladu, že integrace je založena zejména na mezivládní dohodě zúčastněných států. Klíčový význam je přikládán vnitrostátním institucím a vnitřní politice jednotlivých států, zatímco supranacionální aktéři hrají spíše okrajovou roli.²⁴⁰

Součástí mé práce bude pojednání o spolupráci EU a MERCOSUR z pohledu těchto dvou do značné míry protichůdných teorií. Budu zkoumat a porovnávat, jak se oba přístupy dívají na projekt interregionálního partnerství a jeho dílčí aspekty. Zejména poukážu na rozdílný přístup těchto teorií při hledání odpovědí na otázku, jaké jsou

---

²³⁸ CIHELKOVÁ, Eva. *Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie)*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-807-1798-088, s. 34-35

²³⁹ DRULÁK, Petr a kol. *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-385-1, s. 82

²⁴⁰ DRULÁK, Petr a kol. *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-385-1, s. 82-83

motivы spolupráce Evropské unie a MERCOSUR a co je příčinou současné stagnace vyjednávání o asociační dohodě.

Zdroje informací a kritické zhodnocení literatury:

Primárním zdrojem informací budou jednak články z odborných periodik (převážně zahraniční provenience) a dále oficiální dokumenty (zprávy, usnesení, akční programy, pracovní dokumenty atd.) vydané institucemi a pracovními skupinami EU a MERCOSUR, případně dalšími organizacemi (např. Inter-American Development Bank). V práci budu dále pracovat se statistickými daty monitorujícími a vyhodnocujícími zejména ekonomické ukazatele, vydané Světovou obchodní organizací, Světovou bankou, Eurostatem a jinými organizacemi a úřady.

Co se týče dosavadního výzkumu v oblasti zvolené problematiky, lze konstatovat, že o vztazích a spolupráci EU a MERCOSUR je k dispozici (zejména na internetu) značné množství kvalitních, nýbrž jen dílčích zdrojů informací. Co však dle mého názoru chybí, je ucelená práce postihující toto téma komplexně a v širších souvislostech. Velkou mezeru spatřuji také ve skutečnosti, že převážná většina prací věnujících se tomuto tématu vznikla v období do roku 2010 a týká se tedy jen „první vyjednávací fáze“ mezi EU a MERCOSUR. Období od okamžiku znovuzahájení vyjednávání (od května 2010) je v odborné literatuře doposud reflektováno velmi nedostatečně.

3. předpokládaná osnova práce

- ÚVOD
- STAŤ
  - Nový regionalismus
    - Vnější ekonomické vztahy Evropské unie v kontextu nového regionalismu
    - MERCOSUR: nedokonalé avšak pevné integrační jádro Latinské Ameriky
  - Vývoj vztahů EU a MERCOSUR od roku 1991 do současnosti
  - Interregionální partnerství Evropské unie a MERCOSUR
    - Politická a institucionální spolupráce
    - Spolupráce v oblasti rozvoje

- Ekonomická a obchodní spolupráce
- ZÁVĚR

4. seznam literatury a dalších zdrojů

MONOGRAFIE

CIHELKOVÁ, Eva. *Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie)*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-807-1798-088,

CIHELKOVÁ, Eva. *Regionalismus a multilateralismus: základy nového světového obchodního řádu?*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, xxvi, 373 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-196-3.

CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: regiony a integrace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002, 266 s. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-247-0193-6.

CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003, xxxii, 709 s. ISBN 8071798045.

DEVLIN, Robert a Ziga VODUSEK. *Trade related capacity building: an overview in the context of Latin American trade policy and the MERCOSUR-EU Association agreement*. Washington, D.C.: Inter-American Development Bank, Integration and Regional Programs Dept., Integration, Trade and Hemispheric Issues Division, 2005, 44, [2] p. ISBN 95-073-8206-2.

Dostupné z: <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=33036622>

DEVLIN, Robert, KRIVONOS, Ekaterina, ESTEVADEORDAL, Antoni. *The trade and cooperation nexus: how does the Mercosur-UE process measure up?*. Buenos Aires: Intal, 2003. ISBN 95-073-8146-5.

Dostupné z: <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=33036489>

DEVLIN, Robert. *The Free Trade Area of the Americas and MERCOSUR-European Union free trade processes: can they learn something from each other?*. Inter-American

Development Bank, Integration and Regional Programs Dept., Integration, Trade and Hemispheric Issues Division, 2000, 21, [3] p. ISBN 978-950-7381-010.

Dostupné z: <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=33036478>

DOMÍNGUEZ, Francisco a Marcos Aurélio Guedes de OLIVEIRA. *Mercosur: between integration and democracy*. New York: P. Lang, 2004, 217 p. ISBN 08-204-5920-8.

ESTEVADEORDAL, Antoni a Ekaterina KRIVONOS. *Negotiating market access between the European Union and MERCOSUR: issues and prospects*. Washington, D.C.: Integration, Trade and Hemispheric Issues Division, Integration and Regional Programs Dept., Inter-American Development Bank, 2000. ISBN 950738099x.

Dostupné z: <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=33036476>

GIORDANO, Paolo. *The external dimension of MERCOSUR: prospects for North-South integration with the European Union*. Buenos Aires: Intal, 2003 ISBN 95-073-8141-4.

Dostupné z: <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=33036493>

GUIRA, Jorge a Marcos Aurélio Guedes de OLIVEIRA. *MERCOSUR: trade and investment amid financial crisis*. Frederick, MD: Sold and distributed in North, Central and South America by Aspen Publishers, c2003, xxii, 336 p. International economic development law, v. 18. ISBN 90-411-9918-7.

KUČEROVÁ, I.: *Nový regionalismus versus geografický regionalismus*, in Kotábová, V. - Plechanovová B. - Ríchová, B. (eds.): „Institucionalizace a decentralizace v Evropské unii“, IPS FSV UK, Praha 2006, ISBN 80-239-6981-1, str. 67-89.

LANG, Catharina. *The Trade Negotiations between the EU and Mercosur*. GRIN Verlag, 2002. ISBN 3638645835.

SODERBAUM, Frederik a Luk VAN LANGENHOVE. *The EU as a Global Player: The politics of interregionalism*. London: Routledge, 2006. ISBN 04-154-6390-4.

SUOMINEN, Antoni, ESTEVADEORDAL, Kati. *Rules of origin in FTAs in Europe and in the Americas: issues and implications for the EU-Mercosur Inter-Regional Association Agreement*. Buenos Aires, 2004. ISBN 95-073-8168-6.

Dostupné z: <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=33036492>

SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: Linde, 1999, 266 s. Vysokoškolské právní učebnice. ISBN 80-720-1192-8.

ČLÁNKY VE VĚDECKÝCH ČASOPISECH

BENEŠ, Vít. *Mercosur: na cestě od rivality k regionální integraci*, in: *Problémy mezinárodní politiky očima mladých badatelů*. Vyd. 1. Editor Vít Beneš, Zbyněk Dubský. Praha: Oeconomica, 178 s. ISBN 80-245-1122-3.

Dostupné z:

<http://www.mezinarodnivztahy.com/public/benes/2006%20Bene%C5%A1%20-%20Mercosur-%20na%20cest%C4%9B%20od%20rivality%20k%20region%C3%A1ln%C3%AD%20integraci.pdf>

BAJO, Claudia Sanchez. *The European Union and Mercosur: A case of inter-regionalism*. *Third World Quarterly*. 1999, roč. 20, č. 5, s. 927-941. ISSN 0143-6597. DOI: 10.1080/01436599913415.

DOCTOR, Mahrukh. *Why Bother With Inter-Regionalism? Negotiations for a European Union-Mercosur Agreement*. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 2007, roč. 45, č. 2, s. 281-314. ISSN 0021-9886. DOI: 10.1111/j.1468-5965.2007.00712.x.

ETHIER, Wilfred J. *The New Regionalism*. *The Economic Journal*. 1998, Vol. 108, No. 449, pp. 1149-1161.

GRUGEL, J. B. *New Regionalism and Modes of Governance - Comparing US and EU Strategies in Latin America*. *European Journal of International Relations*. 2004-12-01, roč. 10, č. 4, s. 603-626. ISSN 1354-0661. DOI: 10.1177/1354066104047850.

MANSFIELD, Edward D. a Helen V. MILNER. *The New Wave of Regionalism*. International Organization. 1999, Vol. 53, No. 3, pp. 589-627.

MUNTSCHICK, JOHANNES. *The European Union and Interregionalism: Patterns of Engagement*. JCMS: Journal of Common Market Studies. 2012, roč. 50, č. 5, s. 856-856. ISSN 00219886. DOI: 10.1111/j.1468-5965.2012.02265_5.x.

OSTATNÍ ZDROJE

Latin America Regional Programming Document 2007-2013, European Commission, 12.7.2007, http://eeas.europa.eu/la/rsp/07_13_en.pdf

Oficiální internetové stránky:

- MERCOSUR: <http://www.mercosur.int/>
- Evropské komise: http://ec.europa.eu/index_cs.htm
- Evropského parlamentu: <http://www.europarl.europa.eu/>
- Eurostatu: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
- Eur-Lex: <http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>